RADU TEODORESCU

EXPERIENȚE ALE HARULUI ÎN SPIRITUALITATEA CREȘTIN ORTODOXĂ

Cugir 2021

CUPRINS

INTRODUCERE

De mai multe ori între creştinii ortodocşi se poate auzii că acolo unde este un preot foarte bun să se spună despre el: este un preot cu mult har. Aceasta fiindcă preotul respectiv este unul deosebit şi cu multă evlavie şi credință în Dumnezeu. Deşi toți preoții au aceiaşi putere sacramentală a harului unii se deosebesc de alții prin acea că:

- slujesc frumos,
- sunt dedicați misiunii lor,
- predică foarte bine
- şi cântă extrem de frumos.

Prin urmare sunt preoți care într-adevăr au mult har. În România sfârşitului de secol XX au fost mai mulți care au început să umble după mari duhovnici creştin ortodocşi fiindcă ei simțeau că au mult har. Dintre cei mai cunoscuți mari duhovnici români căutați de mulțimi amintim pe:

- Ilie Cleopa,
- Iustin Pârvu,
- Paisie Olaru,
- Teofil Părâian,
- Sofian Boghiu,
- Ilarion Argatu
- sau Ioan Iovan.

Oamenii de obicei atunci când văd un preot sau un duhovnic cu har sunt atraşi de el şi merg şi îl vizitează. Aceasta fiindcă ei vor să primească din harul pe care îl are acel preot. Ei bine în paginile acestei cărți ne vom lua timpul necesar să vorbim despre har. Ce este harul? Ca să înțelegem mai bine harul trebuie să definim termenul de har. Har este un termen la origine grecesc şi vine de la cuvântul bucurie χαρά. Prin urmare în greacă în sens originar termenul de har este un termen care desemnează ceva:

- care ne bucură,
- ceva care ne veseleşte,
- ceva care ne bine dispune
- şi ceva care ne înalță în general.

Totuşi ca să fim mai exacți definiția teologică a harului este: "un dar supranatural acordat de Dumnezeu unei făpturi raționale, spre mântuirea veşnică."[1]

Harul prin urmare este un dar care nu este de natură obişnuită ci de natură supranaturală. Harul a ajuns să primească mai multe denumiri:

- energie necreată,
- lumină necreată,
- dar necreat
- sau prezența necreată a lui Dumnezeu în om.

La fel de bine trebuie să ştim că în teologia creştin ortodoxă harul este dat pentru a îl ajuta pe om în procesul mântuirii. Există o profundă legătură dintre:

- har
- şi mântuire.

Este evident că harul este un dar pe care omul poate să îl câştige. Cum poate să câştige omul harul lui Dumnezeu? Prin:

- fapte bune,
- asceză,
- nevoință
- şi post.[2]

---

[1]https://ro.wikipedia.org/wiki/Har (accesat pe 05.04.2021).

[2]De fapt ceea ce susține Biserica este că harul lui Dumnezeu se varsă peste om în toate cele 7 taine pe care le are Biserica Ortodoxă. Este vorba de un har sacramentul nevăzut şi care vine să plinească lucrarea lui Dumnezeu în viața omului. Este bine să ştim că harul ajunge să schimbe viața omului prin faptul că omul:
- devine înduhovnicit,
- este spiritualizat
- şi este ridicat la un nivel de viață sufletească superior.

Adevărul este că ne-am propus să scriem o carte despre harul lui Dumnezeu pentru a aduce mai multă lumină cu privire la o temă destul de misterioasă și tainică a teologiei creștin ortodoxe. Nu greșim dacă spunem că harul este:

-o taină,

- un mister,

- o mare necunoscută,

- un lucru supranatural

- și ceva care este mai presus de puterile obișnuite ale omului.

În sens uman trebuie să știm că harul are o componentă psihologică. Este la nivel psihologic modul în care ajungem:

- să simțim,

- să percepem

- și să trăim harul.[3]

Harul este un lucru care ajunge să fie simțit la nivel psihologic fiindcă el este de natură spirituală și cel mai mult ajunge să fie perceput de sufletul omului. Prin har trebuie să știm că sufletul:

- se iluminează,

- se curățește,

- se desăvârșește,

- se întregește

- și ajunge la plinătate.

Sunt mai multe momente în care sufletul creștinului ortodox poate ajunge la simțirea harului. După mai multe nevoințe pentru despătimire ei bine creștinul ortodox poate să simtă în inima lui

- o pace,

- o liniște

- și o armonie cu tot și cu toate.

Ei bine aceste lucruri sunt simțite fiindcă creștinul ortodox a ajuns la experiența harului lui Dumnezeu. În această carte vom da mai multe exemple din viața părinților duhovnicești ai creștinismului ortodox care au ajuns la experiențe la harului. Aceste experiențe se poate spune că sunt unele care vin să ne facă și nouă conturul despre cum poate harul să fie:

- trăit,

- experimentat

- și simțit.

Harul este unul care întotdeauna vine de la Dumnezeu atunci când Dumnezeu consideră că a venit timpul ca omul să primească harul. În sens creștin ortodox este bine să știm că harul întotdeauna se leagă de:

- nevoință

- și asceză.

Aceasta fiindcă omul trebuie să se curățească de patimi și păcate pentru a primii harul lui Dumnezeu. La fel de bine creștinismul ortodox susține că harul nu este un lucru care ajunge să fie primit cu forța. Omul este liber să primească sau nu harul lui Dumnezeu în funcție de propria lui voință.[4]

După cum am spus harul este o mare taină fiindcă el ajunge să lucreze într-un mod care este invizibil. Sunt rare cazurile de creștin ortodocși care au ajuns să vadă harul lui Dumnezeu cu ochii lor. Aceasta fiindcă harul are o prezență discretă în viața omului. Harul însă este o dovadă a lucrării lui Dumnezeu în lumea noastră. Aceasta fiindcă trebuie să știm că Dumnezeu este cât se poate de prezent în lumea noastră.[5]

Acesta fiindcă harul este un lucru care are numai efecte pozitive în viața creștinului ortodox.

[3]A se vedea Arsenie Kotsopoulos, *Lucrări minunate ale harului. Eroi contemporani ai duhului* (Galați, 2013).

[4]Jean Calvin susținea că harul nu este primit de persoanele care sunt moarte din punct de vedere spiritual fiindcă aceste persoane sunt unele care nu au șansă să se mântuiască. Aceasta fiindcă după cum știm Dumnezeu predestinează pe unii la mântuire iar pe alții la iad. Ortodoxia a respins această opinie ca o erezie fiindcă trebuie să știm că Dumnezeu a creat omul cu libertate și prin urmare el are dreptul să aleagă dacă vrea să se mântuiască sau nu. Alegerea alternativei mântuirii trebuie să știm că are menirea de a ne face să lucrăm la propria noastră mântuire. După https://ro.wikipedia.org/wiki/Har (accesat pe 09.04.2021).

[5]Daniel Corîu, *Sfinții isihaști români - teologi ai harului dumnezeiesc* (Editura Agaton, 2014).

A fost Sfântul Siluan Atonitul cel care în secolul al XX-lea care formulat cum acționează harul asupra omului.[6] Sfântul Siluan și mai apoi ucenicul său arhimandritul Sofronie Saharov spunea că harul are trei etape de manifestare:

1. Primirea harului de către creştinul ortodox care are lor la începutul vieţii duhovniceşti când l-a descoperit pe Dumnezeu,
2. Părăsirea harului lui Dumnezeu. Este o etapă care poate dura zile, luni sau ani întregi. Harul îl părăseşte pe om şi omul de multe ori rămâne doar cu amintirea dulce a harului lui Dumnezeu din el.
3. În cele din urmă revenirea harului lui Dumnezeu în om după mai multe lupte pentru a recâştiga harul lui Dumnezeu.

Ceea ce trebuie să ştim este că atunci când harul lui Dumnezeu este prezent în creştinul ortodox el simite un fel de dulceaţă şi de desfătare duhovnicescă ce nu poate să fie exprimată în cuvinte. La fel de bine harul aduce cu sine o pace sufletească ce nu are egal.[7]

Un părinte duhovnicesc care a simţit cât se poate de bine harul lui Dumnezeu a fost părintele Efrem Katunakiotul din Muntele Athos.

- Duhul Sfânt nu se vede dar harul se poate vedea, a spus părintele Efrem Katunakiotul unor ucenici de-ai lui.
- Cum aşa?
- Eu am experimentat harul lui Dumnezeu.
- Și cum a fost
- Minunat.
- Adică?
- A fost o perioadă din viaţa mea când săvârşeam liturghia la Sfânta Ana Mică.
- Și?
- Am putut să văd harul lui Dumnezeu în mod fizic.
- Și cum era?
- Harul umplea bisericuţa în care slujeam şi chilia mea.
- Și ce aţi simţit?
- Au început să îmi dea lacrimile.
- Din senin?
- Da. Când harul vine de mai multe ori ajungi să plângi de bucurie.
- Și ce altceva făcea harul lui Dumnezeu?
- Nu ştiu dacă se cuvine să vă spun.
- Vă rugăm părinte.
- Harul m-a făcut să Îl văd pe Hristos în chip de prunc pe sfântul disc.
- Extraordinar.
- A fost o vedenie pe care mi-a dat-o harul lui Dumnezeu.
- Dar harul poate să confere vedenii?
- Da.
- Vedenii mai presus de fire?
- Da.
- Și cum altcumva aţi mai simţit harul lui Dumnezeu?
- Slujeam liturghia când dintr-o dată am putut să aud cuvintele: Fiul al lui Dumnezeu şi împreună slujitor al lui Hristos (Romani 8, 16-17).
- Când aţi auzit acest cuvânt?
- La sfinţirea sfintelor daruri.
- Și aţi mai simţit vreodată harul lui Dumnezeu.
- Da.
- Când?
- Era o noapte când mă rugăm în taină în chilia mea.
- Eraţi singur?
- Da.

---

[6]Sfântul Siluan Atonitul, *Între iadul deznădejii şi iadul smereniei* (Sibiu, 2001 reeditare).
[7]Teofan Mădă, *Harul mânturii la Fericitul Augustin* (Editura Pro Universitaria, 2013).

- Și ce s-a întâmplat?
- Mă rugam cu rugăciunea lui Iisus: Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu miluiește-mă pe mine păcătosul. Dintr-o dată minune.
- Ce minune?
- Am putut să aud înlăuntrul meu cuvintele prorocului Isaia: "în ce chip mirele se veselește de mireasă, așa se va veselii de tine Dumnezeul Tău" (Isaia 62, 5).
- Din nou ați auzit un cuvânt din prorocul Isaia.
- Așa este.
- Și ce ați făcut?
- Am schimbat rugăciunea.
- Ce rugăciune ați început să spuneți?
- Iisuse, mirele meu, miluiește-mă.
- Și ce simțeați?
- Simțeam că zbor.
- Interesant.
- Când vine harul lui Dumnezeu în om te simți ușor și parcă nu mai ești o ființă materială.
- Mai mulți sfinți spun acest lucru.
- Acest lucru l-am simțit și eu.
- Foarte bine.
- Și mai este ceva.
- Ce anume?
- Când am simțit harul lui Dumnezeu pur și simplu nu mai îmi era frică de diavol.
- Nu?
- Nu.
- Și cum era?
- Era ca și cum diavolul fugea de harul lui Dumnezeu care era în mine.
- Diavolul fuge de har?
- Da. Nu îl suportă.
- Bine de știut.
- Harul era prezent în mine și în somn.
- Cum?
- Visam că zbor ca o pasăre și în somn mă rugam.
- Și alte experiențe ale harului ați mai avut?
- Da.
- Spuneți-ne și nouă.
- A fost odată când mă rugam cu mare sârg lui Dumnezeu să îmi trimită din nou harul lui.
- Și a venit?
- Timp de 6 luni m-am rugat ca harul să vină la mine.
- Mult.
- Și după 6 luni harul a venit la mine.
- Și cum a fost?
- Simțeam că sufletul meu vrea să iese din trup și să zboare la mare înălțime.
- Deci harul este ceva care te eliberează?
- Da este ca și cum ai zbura.
- Și ce s-a întâmplat?
- Am simțit că sufletul meu începe să zboare și atunci m-am prins de obiectele din jur ca să pot să rămân pe loc.
- Și apoi va părăsit harul?
- Nu a doua zi am putut să simt din nou harul lui Dumnezeu.
- Tot așa ca mai înainte.
- Nu. Mult mai intens?
- Și cum a fost?
- Am simțit că sufletul meu se ridică la o înălțime foarte mare.

- Vă mulțumim de cuvinte părinte Efrem.
- Să fie pentru mântuire.[8]

Avem aici exprimate experiențele Cuviosului Efrem Katunakiotul despre cum a simțit harul lui Dumnezeu și despre modul cum acest har a ajuns să se manifeste în viața lui. Ne putem da seama că harul este o prezență reală și cât se poate de copleșitoare. Am putut vedea că părintele Efrem era pur și simplu copleșit de prezența harului lui Dumnezeu. Tot el am văzut că ne-a spus că a putut să vadă harul lui Dumnezeu cu umplea biserica în care slujea și chilia lui monastică. Avem aici o dovadă de harul lui Dumnezeu nu este:

- o amăgire,
- o iluzie,
- o închipuire
- o fantasmă
- sau o halucinație.

Harul lui Dumnezeu este o realitate și sfinții și părinții duhovicești au ajuns să îl trăiască și experimenteze.[9]

CAPITOLUL 1

HARUL: FICȚIUNE SAU REALITATE?

Harul este o temă care este amplu dezbătută în lumea creștin ortodoxă. Sunt însă necreștini care nu cred în har și care consideră că harul este o simplă:

- minciună,
- fabricație,
- elucubrație
- și imaginație

creștin ortodoxă.

Să fie harul lui Dumnezeu o simplă ficțiune? Evident că nu. Au fost mulți sfinți și mai asceți creștin ortodocși care au simțit harul lui Dumnezeu. Mai ales în zilele noastre se poate vedea că există un curent de îndoială și de scepticism cu privire la har. Au fost ideologiile atee comuniste cele care au susținut că de fapt mistica creștin ortodoxă nu este mistică în adevăratul sens al cuvântului ci mai mult misticism care este un fel de:

- degenerare,
- stricare,
- erodare
- și stricare

a adevărului.

Ceea ce trebuie să știm este că fiindcă trăim într-o lume

- materialistă
- și cu puternice tendințe hedoniste

harul fiindcă este imaterial ajunge să fie considerat o simplă:

- ficțiune
- și halucinație.

Sunt mulți atei și materialiști care citind cuvintele sfinților părinți despre harul lui Dumnezeu ajung să creadă că ele sunt pur și simplu halucinații. Ei își explică fondul acestor halucinații prin faptul că:

- postul
- și nevoința

la mai mulți călugări și preoți duce la halucinații.

Opinia creștin ortodoxă este cât se poate de clară în acest sens: harul nu este o halucinație și nu este fictiv. El este o realitate nevăzută care se poate manifesta și în lumea văzută. Putem să dăm un caz de manifestare a harului în lumea văzută? Poate cel mai concludent caz sunt moaștele sfinților. S-a spus de mai mulți teologi creștin ortodocși că moaștele sunt trupuri de oameni în care harul a ajuns să se împărtășească.

Din exemplu moaștelor putem să vedea că acolo unde este har nu poate exista:

---

[8]Prelucrare din spusele părintelui Efrem Katunakiotul.

[9]A se vedea Dimitrios Tselenghidis, *Har și libertate în tradiția patristică a secolului al XIV-lea* (Iași, 2016).

- stricăciune,
- decadență,
- răutate
- și demonism.

Mai muți sfinți părinți au spus că în rai Adam și Eva au simțit harul lui Dumnezeu la nivel integral. Era harul lui Dumnezeu care era menit să îi țină în veșnicie vii pe Adam și Eva. Adam și Eva păcătuiesc și harul pleacă de la ei. Înțelegem că acolo unde este păcat nu poate să existe și har. Harul are mai multe condiții prin care ajunge să se manifeste. Harul lui Dumnezeu prin urmare trebuie să știm că este o realitate nevăzută dar:

- concretă,
- reală
- și eficientă.[10]

După mai mulți ani de la învierea și înălțarea cu trupul la cer a lui Hristos Sfântul Ioan Teologul avea să mărturisească că experiența lui Iisus a fost una "plină de har și de adevăr": "Şi Cuvântul S-a făcut trup și a locuit printre noi, plin de har și de adevăr. Şi noi am privit slava Lui, o slavă întocmai ca slava singurului născut din Tatăl. Ioan a mărturisit despre El, când a strigat: „El este Acela despre care ziceam eu: „Cel ce vine după mine este înaintea mea, pentru că era înainte de mine". Şi noi toți am primit har după har; căci Legea a fost dată prin Moise, dar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos" (Ioan 1, 14-17).

Citatul de mai sus este unul care ne spune că harul lui Dumnezeu este o realitate care este cât se poate de concretă și că harul vine de la Hristos. Acolo unde este prezent Hristos este prezent și harul lui. Teologii pot să speculeze despre har și să emită tot felul de pretenții însă numai cel care:

- se nevoiește,
- se roagă
- și face asceză

poate să ajungă la o experiență nemijlocită a harului. Aceasta fiindcă harul nu este o realitate care:

- se trăiește
- și se experimentează

la nivel teoretic ci cât se poate de practic.

Trebuie să avem aceste cuvinte în minte și să știm că deși lumea de azi este materialistă și nu crede prea mult în harul lui Dumnezeu totuși harul este o realitate concretă. Nu pot să fie contestate moaștele sfinților care sunt pline de harul lui Dumnezeu. Materia prin urmare poate să simtă efectele harului. Extazul creștin ortodox de care vorbesc mai multe cărți din zilele noastre este și el un produs și o experiență a harului.[11]

Nu se poate să nu remarcăm aici că harul lui Dumnezeu duce cu sine ceea ce se poate denumii ca o cunoaștere practică a lui Dumnezeu. Ajungem la Dumnezeu în mod cât se poate de concret și ne dăm seama că Dumnezeu este suma a tot ceea ce este pozitiv:

- frumos,
- bine,
- adevăr,
- dreptate,
- iubire
- sau libertate.

Prin urmare harul lui Dumnezeu nu poate să fie separat de cunoașterea lui Dumnezeu. Când omul ajunge să Îl cunoască pe Dumnezeu putem să spunem că el ajunge să se umple de har. Sfântul apostol Petru a fost cât se poate de concludent în acest sens când a scris că: "creșteți în harul și în cunoștința Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. A Lui să fie slava acum și în ziua veșniciei. Amin" (2 Petru 3, 18).

Urmând Sfântului apostol Petru putem să spunem că o cunoaștere exclusiv teoretică a lui Dumnezeu fără de nici un har și fără de nici o experiență a harului este fără doar și poate un lucru demonic. Demonii știu multe

[10]Sfântul Simeon Noul Teolog era de părere că există o profundă legătură dintre păzirea poruncilor lui Dumnezeu și experiența harului lui Dumnezeu: "acoperișul casei se sprijină pe temelii și pe restul construcției. Fundațiile sunt ele însele săpate pentru a susține acoperișul. Acest lucru este în același timp util și necesar, căci acoperișul nu se poate susține fără temelie, iar temeliile nu slujesc la nimic fără acoperiș. Tot astfel, harul lui Dumnezeu se păstrează prin respectarea poruncilor, iar urmarea poruncilor slujește drept temelie, prin darul lui Dumnezeu. Harul Duhului nu poate rămâne în noi fără ținerea poruncilor, însă ținerea poruncilor nu ne poate sluji la nimic fără harul lui Dumnezeu." Citat luat de pe https://ro.orthodoxwiki.org/Har (accesat pe 09.04.2021).

[11]A se vedea Eugen Adrian Truță, *Extazul mistic. O teologie a experienței* (Cluj-Napoca, 2020).

lucruri despre Dumnezeu har ei refuză orice har al lui Dumnezeu. Demonii prin urmare sunt adevăraţi teologi dar cunoştinţele lor despre Dumnezeu sunt pură teorie şi nici un fel de practică. Iată de ce am voit să spunem că cei care ajung să se pregătească teologic trebuie să fie unii care să ajungă la o experienţă a harului lui Dumnezeu. Fără de har cunoaşterea lui Dumnezeu:

- nu are nici un rost,
- nu foloseşte
- şi mântuire
- şi nici nu ne ajută.

Sunt mulţi care cred că este destul să ajungi să ştii lucruri teoretice despre Dumnezeu şi să te opreşti la atât. În acest sens trebuie să ştim că sunt mulţi necreştini care citesc Biblia dar ea nu are nici o valoare pentru ei fiindcă ei nu cred în Hristos care se poate spune că este centrul Bibliei. În ceea ce priveşte harul lui Dumnezeu trebuie să ştim că el nu este o realitate despere care să stăm şi să scriem mai multe volume ci este o realitate cât se poate de:

- concretă,
- reală
- mistică
- şi experimentală.[12]

Acolo unde este har trebuie să ştim că este pace. Este vorba de pace:

- sufletească (lăuntrică)
- şi pace exterioară (între oameni).

Harul nu poate să fie separat de experienţa păcii. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că pacea şi războiul sunt unele care se nasc în sufletul omului. Sfântul apostol Petru era cât se poate de concludent în acest sens: "harul şi pacea să vă fie înmulţite prin cunoaşterea lui Dumnezeu şi a Domnului nostru Iisus Hristos!" (2 Petru 1, 2).

Harul prin urmare acolo unde este prezent se poate afirma că:

- calmează,
- linişteşte,
- împacă
- şi plineşte pacea.

Este adevărat că la pace se poate ajunge şi prin efortul omului însă nu trebuie să uităm că harul ajunge să aducă o pace de dincolo de această lume: este pacea raiului. În rai este o pace imensă:

- sufletească
- şi externă.

Ei bine acolo unde sunt diavoli evident că nu poate să existe nici un fel de pace. Fiindcă nu este pace evident că şi harul este inexistent. Trebuie să ştim că harul aduce cu sine pacea şi diavolii nu pot să suporte harul lui Dumnezeu. Sfinţii părinţi şi mai ales Sfântul Isaac Sirul sunt de părere că flăcările veşnice ale iadului sunt create de harul lui Dumnezeu, adică de lumina necreată a lui Dumnezeu. Cum este posibil un astfel de lucru? Este bine să ştim că logic diavolii nu au cum să creeze un foc veşnic cum este cel al iadului. Aceasta fiindcă pentru a crea un foc veşnic trebuie să fi şi tu veşnic mai întâi. Fiindcă este iubire trebuie să ştim că Dumnezeu este iubire veşnică. Ei bine această iubire veşnică a lui Dumnezeu trebuie să ştim că vrea să cuprindă pe toată lume. Diavolii nu vor să mai ştie nimic de Dumnezeu şi totuşi iubirea lui Dumnezeu ajunge să îi cuprindă şi pe ei. Aşa se face că această iubire harică a lui Dumnezeu ajunge să se transforme în flăcările mistuitoare are iadului.

Avem aici explicaţia Sfântului Isaac Sirul cu privire la flăcările iadului. Iată aici expresia în cuvintele proprii Sfântului Isaac Sirul: „cei din osânda veşnică vor fi biciuiţi de flăcările iubirii. Cât de crunt va fi acest chin al iubirii, căci iubirea lui Dumnezeu va deveni pentru ei suferinţă; dacă în ei nu a existat iubire în această lume, nu se vor putea face părtaşi la iubirea cea veşnică". Acest chin veşnic este pe drept. Putem să învinuim pe cineva? Putem să-i spunem Stăpânului că este nedrept, că a trimis la osândă pe cei care nu au iubit? El ne-a spus:

[12]Harul în acest sens este un fapt care se câştigă de la Dumnezeu. Are Dumnezeu har pentru noi toţi? Fiindcă Dumnezeu este infinit şi veşnic trebuie să ştim că harul lui Dumnezeu este un lucru care ajunge să ajungă la toată lumea. Trebuie să ştim că harul lui Dumnezeu este simţit de cei care evident că se purifică de patimi şi păcate. De mai multe ori Dumnezeu dă harul lui celor care sunt în procesul purificării prin faptul că îi lase să mai preguste din când în când din harul lui Dumnezeu. Trebuie să ştim acest lucru şi să nu uităm că harul are şi o funcţie purificatoare. Aceasta nu în sensul purgatoriului catolic ci mai mult în sensul că el ajunge să ne facă să fim unii care să ne îndreptăm spre lumina necreată a lui Dumnezeu. Vom vorbii mai mult în această carte despre experienţa luminii necreate a lui Dumnezeu ca har.

„Poruncă nouă dau vouă: Să vă iubiți unul pe altul. Precum Eu v-am iubit pe voi, așa și voi să vă iubiți unul pe altul. Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții" (Ioan 13, 34–35)."[13]

Înțelegem că harul lui Dumnezeu ajunge să se pogoare până și la iad fiindcă iubirea lui Dumnezeu este infinită însă cei din iad nu au puterea necesară de a mai răspunde acestei iubiri infinite și ajung să sufere veșnic de pe urma acestei iubiri pe care nu o pot cuprinde și la care nu îi pot răspunde. Din acest lucru înțelegem că dacă am ajunge în iad și acolo am avea cât de mult o asemănare de iubire cu Dumnezeu am fi capabili și vrednici să răspundem acestei chemări și iubiri a harului lui Dumnezeu și în acest mod să ne mântuim. Sfinții sunt cei care ajung să se purifice total pentru a ajunge să primească și să recepteze în ei harul lui Dumnezeu. Biblia ne spune despre Sfântul arhidiacon Ștefan că avea mult har în el: "Ştefan era plin de har şi de putere şi făcea minuni şi semne mari în norod" (Faptele apostolilor 6, 8). În jurul sfinților se simte mult har fiindcă ei au primit acest har de la Dumnezeu și nu vor să îl țină egoist numai pentru sine ci vor să îl împărtășească tuturor celor cu care intră în contact.

Scriitoarea creştin ortodoxă Constantina Palmer ne relatează despre o maică creştin ortodoxă pe nume Efremia care a declarat că a avut și ea experiența harului lui Dumnezeu.

- Și maică Efremia cum sunteți? A înrebat-o o cunoştinţă de a maicii.
- Prin harul lui Dumnezeu sunt bine.
- Și cum de ați ajung să vă călugăriți?
- Am simțit că vreau să trăiesc numai pentru Dumnezeu.
- Dar în lume nu ați fi putut face acest lucru?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă am simțit ca o chemare spre mănăstire.
- O chemare?
- Da.
- Și cum s-a manifestat această chemare?
- Prin dorința de a slujii lui Dumnezeu mai tot timpul.
- Înțeleg.
- Dar maică ați simțit harul lui Dumnezeu?
- Da.
- Cum și când?
- A fost imediat după ce am venit pentru prima dată la mănăstire.
- Și cum s-a manifestat harul?
- Îmi aduc aminte că era la Vecernie.
- Așa și?
- S-a terminat Vecernia și am dat să ies din biserică.
- Și ce ați simțit?
- Am simțit cu inima se înaltă spre ceruri.
- Da?
- Da.
- Cum a fost?
- Era copleșită și în același timp entuziasmată.
- Frumos.
- Așa este.
- Și ce a urmat?
- Am simțit că în mănăstire este mult har.
- În mod văzut?
- Da.
- Dar harul lui Dumnezeu este nevăzut.
- Este dar când vrea Dumnezeu poţi să ajungi să îl vezi.
- Și ce ați făcut?

[13]Citat din http://putna.ro/revista2008/articol2 (accesat pe 09.04.2021).

- Lumea ieşea de la biserică şi eu eram pur şi simplu copleşită de harul lui Dumnezeu.
- Și-au dat seama oamenii că experimentați harul lui Dumnezeu?
- Nu.
- De ce?
- Fiindcă m-am retras din lume şi m-am ferit de ei.
- Și ce a urmat?
- Am început să plâng.
- De tristețe?
- Nu.
- Dar de ce?
- Erau lacrimi de bucurie.
- De bucurie.
- Cum aşa?
- Harul a venit peste mine şi am simțit că sunt o păcătoasă şi vreau iertarea şi curățirea de la Dumnezeu.
- Înțeleg.
- Harul pe care l-am primit de la Dumnezeu m-a făcut să îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru harul pe care l-am primit.
- Ați simțit nevoia să îi mulțumiți lui Dumnezeu?
- Da. Fiindcă mi-a dat harul său.
- Interesant.
- Am simțit prin acel har că vreau să trăiesc şi să slujesc numai lui Dumnezeu.[14]

Avem aici o experiență a harului după cum a fost el trăit de o călugăriță creştin ortodoxă dar trebuie să ştim că la experiențe ale harului au ajuns şi sfinții. Un astfel de caz a fost Sfântul Atanasie Atonitul.

Se spune că la un părinte duhovnicesc a venit un ucenic.
- Părinte am să vă întreb ceva?
- Ce anume?
- Știți de vreun sfânt care a ajuns să simtă harul lui Dumnezeu.
- Știu de mai mulți.
- Vă rog să îmi spuneți şi mie.
- Sfântul Atanasie Atonitul a simțit harul lui Dumnezeu.
- Cum?
- Ca lumină necreată.
- Da?
- Da. Se ştie că Sfântul Atanasie Atonitul era foarte căutat de mulțimi.
- Aşa este.
- Pentru acest lucru s-a retras în cel mai sudic loc al Muntelui Athos într-un loc numit Melana.
- Și ce s-a întâmplat acolo?
- A început să fie ispitit de un demon.
- Ce demon?
- Era un demon al akediei (deprimării).
- Cum şi-a dat seama?
- Acest demon îl ducea pe Sfântul Atanasie la starea ultimă a deznădejdii.
- Și ce a făcut sfântul?
- A început să îşi dorească să părăsească acel loc.
- Și l-a părăsit?
- Nu.
- De ce?
- Când era pe punctul să părăsească locul Melana din Athos dintr-o dată o lumină dumnezeiască îl străbătu.
- Lumina harului?
- Da. Acea lumină i-a adus o bucurie de nedescris.
- Nu mai atât?
- Nu. Sfântul a început să verse lacrimi de bucurie.

[14]Luat din Constantina Palmer, *Tot mai aproape de Dumnezeu. Povestiri despre încercări, povestiri despre biruințe*, (Editura Sophia, 2018).

- Îmi dau seama.
- Așa că sfântul nu a mai părăsit locul Melana din Muntele Athos.

Avem aici o experiență integrală sau de ce să nu spunem totală a harului lui Dumnezeu fiindcă trebuie să știm că este acest har care ajunge să vină de multe ori la limită. De mai multe ori se poate spune că Dumnezeu:

- ne testează,
- ne încearcă,
- ne verifică
- și ne trece prin încercări

pentru ca mai apoi să își verse harul lui peste noi. Am putut vedea că în cazul Sfântului Atanasie Atonitul harul lui Dumnezeu s-a manifestat prin trei lucruri:

- o lumină dumnezeiască pe care a văzut-o sfântul,
- bucurie
- și lacrimi de bucurie.

Avem aici o formă de exprimare a cum ajunge harul să fie experimentat de sfinții creştin ortodocşi. Este bine ca şi noi simplii creştin ortodocşi să ne raportăm la experienţele lor.[15]

Harul este unul care ne ajută să ne înduhovnicim. Nu se poate să lăsăm ca harul să facă toată treaba aceasta și pentru acest motiv trebuie să depunem și noi un minim de efort. Este evident că harul este unul care ne sfințește și ne facă să fim aproape de Dumnezeu. După cum am spus Dumnezeu nu ține harul Său numai pentru Sine ci vrea să îl împărtășească și oamenilor.

Este harul care ajunge să îl umple pe un om și să fie plin de Duhul Sfânt. Acolo unde este harul lui Dumnezeu este:

- pace,
- înțelegere,
- dragoste creștină,
- armonie
- și blândețe.

Deși noi nu o putem face sfinții întotdeauna simt și văd acolo unde este harul lui Dumnezeu. Un astfel de caz îl avem relatat în Faptele apostolilor când fiindcă creştinii au fost prigoniţi la Ierusalim au plecat până în Antiohia. Barnaba un ucenic de-al Sfântului apostol Pavel a fost trimis la Ierusalim pentru a vedea cum sunt creştinii. Faptele apostolilor ne spun despre această vizită: "când a ajuns el şi a văzut harul lui Dumnezeu, s-a bucurat şi i-a îndemnat pe toţi să rămână cu inimă hotărâtă alipiţi de Domnul" (Faptele apostolilor 11, 23).

Sunt mulți care evident că cred că harul lui Dumnezeu este o simplă ficțiune creștină. Aceasta fiindcă ei nu îi văd rostul. Unul dintre rosturile creștin ortodox este să facă viața:

- mai ușoară,
- mai suportabilă
- mai frumoasă
- și mai plăcută.

Experiența harului trebuie să știm că este una reală și nu este o invenție:

- sfinților
- misticilor
- și asceților

creştin ortodocşi. Harul poate să fie simțit chiar dacă el nu este văzut de mai toată lumea. Cu toții am avut momente ale simțirii harului în noi.[16]

Sfinții sunt cei care ne spun că acolo este harul lui Dumnezeu toate merg din plin. Am spus că diavolii nu pot suporta harul lui Dumnezeu fiindcă el este lumină necreată. Diavolii fiind ființe ale întunericului total și absolut evident că nu suportă nici persoanele care au harul lui Dumnezeu.[17]

---

[15]A se vedea Radu Teodorescu, *Sfinții părinți ai ortodoxiei exemple pentru contemporaneitate* (Cugir, 2015).

[16]Iosif Isihastul, *Simțirea iubirii dumnezeiești* (București, 2020).

[17]Se cunoaşte din viaţa Sfântului Ambrozie al Milanului că mai mulţi păgâni au trimis diavoli care să îl ucidă pe Sfântul Ambrozie. Diavolii au mers spre Sfântul Ambrozie dar s-au întors ruşinaţi înapoi. Când păgânii i-au întrebat pe diavoli de ce nu i-au făcut nimic Sfântului Ambrozie ei bine ei au răspuns că harul lui Dumnezeu este prezent în jurul lui ca o lumină mare. Este vorba de lumina necreată a lui Dumnezeu. Prin urmare dacă nu voim să câştigăm harul pentru harul în sine, trebuie să câştigăm harul pentru a ne proteja de diavoli. Aceasta fiindcă după cum am putut vedea harul lui Dumnezeu în nici un fel nu lasă ca diavolii să se apropie de noi.

Tot Faptele apostolilor ne spune că Sfântul Pavel avea mult har cu el. Acest lucru a putut să fie văzut şi experimentat în Iconia. Iată textul: "totuşi au rămas destul de multă vreme în Iconia şi vorbeau cu îndrăzneală în Domnul, care adeverea Cuvântul privitor la harul Său şi îngăduia să se facă semne şi minuni prin mâinile lor" (Faptele apostolilor 14, 3). Din acest text ne putem da seama că harul lui Dumnezeu acolo unde este prezent poate lucra:

- semne
- și chiar minuni.

Trebuie să avem aceste cuvinte în vedere mai ales în zilele noastre când sunt din ce în mai mulți care sunt:

- sceptici,
- îndoielnici
- și refractari

cu privire la har. Harul este o realitate care ne cuprinde pe toți atunci când ne deschidem:

- total
- și deplin

lui Dumnezeu.[18]

Este evident că harul nu trebuie să fie gândit ca o putere:

- fizică
- și materială.

La fel cum sufletul nostru este imaterial la fel de bine și harul este imaterial. După cum am putut să vedem în rândurile de mai sus Sfântul Atanasie Atonitul a putut să simtă harul ca pe o lumină necreată și dumnezeiască ce a venit de la Dumnezeu. Harul acolo unde este:

- curățește,
- iluminează,
- inspiră
- și mai ales ajută în drumul spre mântuire.

Acest lucru că harul ne ajută în procesul mântuirii este un lucru care a fost exprimat și de Sfântul apostol Petru într-una din predicile sale: "ci credem că noi, ca şi ei, suntem mântuiţi prin harul Domnului Iisus" (Faptele apostolilor 15, 11).

Totuși deși știm atât de multe lucruri despre harul lui Dumnezeu nu există ca o "rețetă" automată prin care se ajunge să se intre în posesia harului. Știm din Faptele apostolilor că Simon Magul văzând că sfinții apostoli au har și fac multe minuni ei bine au ajuns să ceară ca harul lor să îi fie vândut pe bani. Știm că sfinții apostoli au respins acest lucru fiindcă harul nu poate să fie cumpărat pe bani. Așa s-a născut expresia de simonie care înseamnă a cumpăra

- funcții,
- distincții
- și slujbe

bisericești pe bani.

Ceea ce afirmă creştinismul ortodox este că harul lui Dumnezeu este unul care ajunge să ne facă să fim unii care să ne mântuim. Aceasta fiindcă harul ajută în mântuire. Mântuirea se face prin harul lui Dumnezeu care după Sfântul apostol Pavel are un important rol în răscumpărarea omului.[19]

Teologia creştin ortodoxă este una care se axează foarte mult pe har fiindcă este harul cel care ajunge să ne facă să fim unii cât se poate de aproape de scopul nostru final: mântuirea. Sufletul este mântuit prin har fiindcă este harul cel care face simțită prezența lui Dumnezeu în noi. Trebuie să vedem în har energia providențială de care cu toți avem nevoie. Sfântul apostol Pavel spunea cât se poate de concludent în acest sens: "Şi sunt socotiţi neprihăniţi, fără plată, prin harul Său, prin răscumpărarea care este în Hristos Iisus" (Romani 3, 24). Ce să înțelegem din neprihănirea de care vorbește Sfântul Pavel? Trebuie să înțelegem că harul lui Dumnezeu este unul care evident că ne face să fim fără pată sau mai bine spus curați în fața lui Dumnezeu.[20]

---

[18]A se vedea Cristian Șerban, *Rugăciune și har la mijloc de veac* (Editura Cristimpuri, 2015).

[19]Georges Florovsky, *Creație și răscumpărare* (Belmont, 1976).

[20]Se poate vorbii de două tipuri de energii care sunt la lucru în lumea noastră și care stau în contradicție una cu alta:

- energii diavolești
- și energia sau harul lui Dumnezeu.

Este evident că harul este un lucru ce ne face să fim mai siguri de:
- răscumpărarea noastră din robia diavolului
- și de mântuirea noastră.

Harul ne fascinează fiindcă atunci când îl avem ne simțim ușori ca un fulg de nea. Harul ne ușurează și ne face să simțim cum această viață este plăcută și fără de nici o problemă. Sfântul apostol Pavel scriindu-le romanilor le spune că la fel cum printr-un om, adică prin Adam moartea a intrat în lume, la fel de bine tot printr-un om, Iisus Hristos, harul și mântuirea intră în lume: "dar cu darul fără plată nu este ca şi cu greşeala, căci, dacă prin greşeala unuia singur, cei mulţi au fost loviţi cu moartea, apoi cu mult mai mult harul lui Dumnezeu şi darul pe care ni l-a făcut harul acesta într-un singur om, adică în Iisus Hristos, s-au dat din belşug celor mulţi. Şi darul fără plată nu vine ca prin acel unul care a păcătuit; căci judecata venită de la unul a adus osânda; dar darul fără plată, venit în urma multor greşeli, a adus o hotărâre de iertare. Dacă deci, prin greşeala unuia singur, moartea a domnit prin el singur, cu mult mai mult cei ce primesc, în toată plinătatea, harul şi darul neprihănirii vor domni în viaţă prin acel unul singur, care este Iisus Hristos!" (Romani 5, 15-17).

Harul lui Dumnezeu are un efect benefic din toate punctele de vedere. Sfântul Grigorie Palama[21] ne asigura în secolul al XIV-lea că harul nu este o:
- imaginație,
- o ficțiune
- și minciună

ci o realitate vie. El ne spune citându-l pe Sfântul Grigorie de Nyssa că trebuie să facem o distincție dintre:
- esența lui Dumnezeu (sau mai bine spus ființa lui Dumnezeu)
- și energiile necreate a lui Dumnezeu.

Aceste energii necreate a lui Dumnezeu nu sunt nimic mai multe decât harul lui Dumnezeu. Este harul lui Dumnezeu care ajunge să fie experimentat de creștinul ortodox prin mai multe lucruri:
- lumină,
- bucurie,
- pace,
- liniște
- calm
- și uneori lacrimi de bucurie.

Ceea ce ne spune experiența milenară a creștinismului ortodox este că harul lui Dumnezeu când vine peste om întotdeauna aduce cu sine o sumă de stări și trăiri pozitive. Știm că la un moment dat Sfântul Antonie cel Mare a fost întrebat cum poate face diferența dacă este vizitat de îngeri sau de demoni fiindcă de multe ori demonii se dau pe sine ca îngeri de lumină? El a răspuns că a fost capabil să facă diferența dintre îngeri și demoni fiindcă întotdeauna când a fost vizitat la demoni în chip de îngeri a putut să simtă în interiorul lui o stare de frică.

Prin urmare trebuie să știm că demonii pot să aducă în noi un fel de senzații ale harului lui Dumnezeu. Aceste senzații însă trebuie să știm că pot să fie deosebite de cele ale harului. Aceasta fiindcă demoni nu se pot ascunde pe sine la nesfârșit. În sens creștin ortodox trebuie să știm că există și un fel de har demonic. Este un fel de inspirație care îi hrănește pe cei răi să ajungă să facă răul. Un fel de chip al acestei energii sau har demonic trebuie să știm că găsim în istorie religiilor în ceea ce chinezii denumesc ca energia qi:
- khi în vietnameză,
- gi în coreană,
- ki în japoneză.[22]

Această energie vitală chinezii susțin că este un fel de principiu activ în orice lucru. Energia qi este după chinezi:
- suflare,
- gaz,

Aceste energii sunt unele care pot să intre în om în măsura în care omul le permite acest lucru. Sunt și oameni răi care sunt plini de energii demonice. Fie că vorbim de Nero, Caligula, Hitler, Musolini sau Mao Tze Dong trebuie să știm că energiile demonice de mai multe ori au putut să fie simțite în lumea noastră. Aceste energii demonice trebuie să știm că sunt unele distructive și sunt cele care sunt prezente veșnic în iad. Energiile demonice pot să fie combătute prin harul lui Dumnezeu.

[21]John Meyendorf, *O introducere în studiul vieții și operei Sfântului Grigorie Palama* (București, 2014).

[22]A se vedea https://ro.wikipedia.org/wiki/Qi (accesat pe 10.04.2021).

- și aer.[23]

La fel de bine sunt mai mulți specialiști în istoria religiilor care au ajuns să vadă că sunt și alte religii din lume care vorbesc de un suflu vital sau despre o energie similară cu energia qi la chinezi:

- prana în hinduism,
- chi în religia igbo,
- pneuma în religia grecilor antici,
- mana în cultura hawai,
- lung în budismul tibetan,
- manitou în religia indigenilor americani,
- ruah în ebraică,
- și energia vitală în filosofiile occidentale.

Avem mai sunt ceea ce se poate denumii ca un har demonic care ajunge să pună stăpânire peste oameni prin diferite metode. Energia de mai sus care este prezentă în toate aceste religii trebuie să știm că este un principiu demonic care ține de ocultism. Diavolii și ei au energii însă aceste energii sunt unele malefice și care totdeauna duc la distrugere.[24]

Se spune că la un părinte duhovnicesc a venit la un moment dar un ucenic.

- Binecuvântați părinte.
- Domnul fiul meu.
- Părinte am venit la sfinția ta fiindcă vreau să discut cu sfinția ta.
- Despre ce?
- Despre har.
- Har?
- Da.
- Mă bucur că te preocupă harul lui Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă fără de har fiul meu nu ne putem mântuii.
- Este harul așa de important?
- Da.
- Dar ce este harul părinte?
- Este o mare taină a lui Dumnezeu.
- Dar de ce nu putem să vedem harul?
- Nu putem să îl vedem dar îl putem simții.
- Cum?
- Tu îți iubești părinții?
- Da.
- Ai văzut vreodată această iubire pe care o porți părinților?
- Nu.
- Dar o simți în pieptul și inima ta nu?
- Așa este.
- Ei vezi așa este și cu harul.
- Da?
- Nu îl vezi dar îl simți.
- Și nu a văzut nimeni harul?
- Au fost și unii care l-au văzut.
- Cine?
- Sfântul Vasile cel Mare.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Se spune că au fost mai mulți care au putut vedea că atunci când Sfântul Vasile cel Mare se ruga în chilia lui era înconjurat de lumină.

---

[23]Idem.

[24]A se vedea Emil Jurcan, *Satanismul în cadrul ocultismului. O analiză creștină* (Alba Iulia, 2018).

- Și ce era acea lumină?
- Harul lui Dumnezeu.
- Deci harul lui Dumnezeu este lumină?
- Întotdeauna este lumină.
- Mă bucur să știu acest lucru.
- Și mai sunt mai multe alte cazuri în care harul lui Dumnezeu a ajuns să se facă simțit și văzut.
- Care?
- Tu știi că sub turci creștinii au fost persecutați nu?
- Da.
- Ei bine mai mulți creștin au putut să vadă că turcii onorau creștinii și mergeau și atârnau trupurile lor în piețele orașelor.
- Știu.
- De mai multe ori se vedea o lumină care înconjura trupurilor lor noaptea.
- Nu știam.
- Da. Era harul lui Dumnezeu care era prezent în acele trupuri de martiri.
- Foarte frumos.
- Se mai spune că turcii de mai multe ori au fost rușinați fiindcă au pus acele trupuri în piețe.
- De ce?
- Fiindcă le vedeau și ele luminate și le venea rușine fiindcă acum ajungeau să aducă chiar ei mărturie despre sfințenia lor prin faptul că le puneau să fie văzute de toată lumea.
- Formidabil.
- Așa este.
- Prin urmare părinte harul este lumina necreată a lui Dumnezeu.
- Da. Acolo unde este har nu poate decât să fie lumină.
- Și cine spune mai concret acest lucru?
- Sfântul Simeon Noul Teolog.
- Da?
- Da.
- Și ce spune el?
- „Dar când auzi ʺlumină ʺ, ia seama de care lumină îți vorbesc. Să nu socotești că vorbesc de lumina soarelui, căci în lumina acestuia vezi mulți că păcătuiesc ca mine, care sunt biciuiți cumplit, care cad şi spumegă în mijlocul zilei şi pătimesc nevăzut de la duhurile rele; şi deşi soarele străluceşte, nu e de nici un folos pentru cei ce s-au predat demonilor. Prin urmare, nu-ţi vorbesc de lumina soarelui simţit, nu de cea a zilei, nu de cea a sfeşnicului, nu cea a multelor stele, nu de lumina lumii, ci vreau să-ţi arăt că strălucirea nici unei alte lumini văzute n-are deloc o asemenea lucrare. Căci luminile simţite luminează numai ochii noştri simţiţi, nu strălucesc şi nu fac să se vadă decât lucrurile simţite, nu şi cele gândite. Trebuie, aşadar, ca ochii înţeleşi cu mintea ai inimii înţelese cu mintea să fie luminaţi şi ei de o lumină înţeleasă cu mintea (spirituală)...”[25]
- Prin urmare din ceea ce spune Sfântul Simeon trebuie să face o distincție dintre lumina harică a lui Dumnezeu și lumina fizică?
- Da.
- Ele nu sunt identice.
- Nu fiul meu.
- Dar care este mai puternică?
- Lumina harului lui Dumnezeu.
- Cum așa?
- Fiindcă această lumină există cu mult înainte de lumina fizică.
- Da?
- Da.
- De când?
- Lumina harului lui Dumnezeu există mai înainte de facerea omului fiindcă ea este lumina care inundă tot raiul.
- A, este vorba de lumina din rai?

[25] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Imne, Epistole şi Capitole-Scrieri III*, traducere diac. Ioan I. Ică jr., (Editura Deisis, Sibiu, 2001), p. 200.

- Da.
- Dar și de pe Muntele Tabor nu?
- Da. Sfântul Simeon Noul Teolog a experimentat această lumină.
- Cum?
- Aşadar, stând el în picioare într-o zi şi spunând mai mult cu minte decât cu gura: ˝Dumnezeule, milostiveşte-mă pe mine păcătosul! ˝ (Luca 18, 13), şi dintr-o dată o strălucire dumnezeiască l-a încununat de sus şi a umplut tot locul. Iar atunci când s-a făcut aceasta, tânărul nu mai ştia şi a uitat dacă era în casă sau sub un acoperiş. Fiindcă de pretutindeni vedea numai lumină şi nu ştia dacă mai umbla pe pământ. Nu mai era în el nici teamă de a cădea, nici grijă de lume, nimic din cele ce-i năpădesc pe oamenii ce poartă trup nu-i ataca gândul, ci fiind cu totul împreună cu lumina nematerială şi părându-i-se că s-a făcut el însuşi lumină, şi uitând toată lumea, a ajuns plin de lacrimi şi de bucurie şi de veselie negrăită. Apoi mintea lui s-a înălţat la cer şi a văzut altă lumină mai limpede decât cea care era aproape de el. Şi stând în apropierea acelei lumini i s-a arătat în chip uimitor bătrânul acela sfânt şi deopotrivă cu îngerii, care îi dăduse porunca şi cartea"[26]

Avem relatată mai sus o experiență cu adevărat extraordinară a Sfântului Simeon Noul Teolog despre cum ajunge harul lui Dumnezeu să se manifeste ca lumină. Este o lumină care îl cuprinde și îl pătrunde total pe cel care este vrednic ea și îl face să fie cumva transparent lui Dumnezeu. Sfinții mai ales au avut această experiență a luminii necreate a lui Dumnezeu și trebuie să ne încredem în experiențele lor.

CAPITOLUL 2

HARUL CA ENERGIE NECREATĂ CE VINE DE LA DUMNEZEU TATĂL

Teologia creștin ortodoxă trebuie să știm că nu este în sine înclinară spre a emite:
- teorii,
- speculații
- și opinii teologice

cu privire la har. Aceasta fiindcă în sens creștin ortodox este bine să știm că harul este un lucru.
- concret,
- practic,
- experimental
- și viu.

Nu se prea merită să teoretizăm despre har și să nu ajungem să facem experiența lui. Această carte își propune să accentueze că mai înainte de a ne apuca:
- să vorbim
- să scriem
- și să speculăm

despre har trebuie să avem o experiență a lui.

Există mai ales în zilele noastre o tendință între creștinii ortodocși să scrie multe:
- cărți,
- studii,
- articole
- și analize ale harului

fără ca să fi ajuns să trăiască în har la fel ca marii părinți duhovnicești. Sunt mulți care știu multe lucruri teoretic despre har dar nu știu aceste lucruri și practic. Harul trebuie să știm că nu este:
- o teorie,
- o sintagmă
- și o filosofie super-sofisticată

ci este mai mult:
- o realitate,
- o trăire
- și o experiență vie.

---

[26] Sfântul Simeon Noul Teolog, *Imne, Epistole și Capitole-Scrieri III*(Sibiu, 2001) p. 239.

Prin urmare în creştinismul ortodox trebuie să fim atenți să nu ajungem să vorbim despre har fără ca mai înainte să nu fi ajung la o trăire a lui.[27]

Că harul lui Dumnezeu este un mare paradox nu este nici o îndoială. Vorbind despre diferența dintre legea lui Moise și harul adus de Hristos Sfântul apostol Pavel spunea cât se poate de concludent: "ba încă şi Legea a venit pentru ca să se înmulţească greşeala, dar unde s-a înmulţit păcatul, acolo harul s-a înmulţit şi mai mult, pentru ca, după cum păcatul a stăpânit dând moartea, tot aşa şi harul să stăpânească dând neprihănirea, ca să dea viaţa veşnică, prin Iisus Hristos, Domnul nostru" (Romani 5, 20-21). Din ceea ce a spus Sfântul Pavel trebuie să înțelegem că legea lui Moise nu trebuie să fie interpretată legalist ci mai mult pentru a ajunge să fie eficientă trebuie să fie asumată în duh, adică în har. O lege fără de har nu face decât să accentueze:

- păcatul,
- păcătoşenia,
- greşeala
- şi fărădelegea.

Este evident că harul lui Hristos este mai presus de legea lui Moise însă nu trebuie să susținem că dacă credem în Hristos legea lui Moise nu mai este valabilă pentru noi.[28]

Totuşi deşi am spus că ortodoxia priveşte harul ca o realitate:

- practică,
- concretă
- şi dinamică

ereziile au fost cele care au ajuns să îi facă pe sfinții părinți să ajung să stabilească și la nivel dogmatic mai multe adevăruri despre har. Aşa se face că în secolul al XIV-lea s-a născut ceea ce se cunoaşte în teologia creştin ortodoxă ca drept controversa palamită. Venit din Italia la Muntele Athos Varlaam din Calabria a intrat într-o polemică cu Sfântul Grigorie Palama fiindcă susținea că harul lui Dumnezeu este creat. Mai mult decât atât Varlaam mai susținea că Dumnezeu poate să fie cunoscut în ființa Lui. Sfântul Grigorie Palama a combătut erezia lui Varlaam care susținea că harul lui Dumnezeu este necreat și că Dumnezeu este inaccesibil omului în această lume cât și în lumea care va să fie. El în acest sens urma Sfântului Vasile cel Mare care în secolul al IV-lea afirma cât se poate de evident: „lucrările sunt diferite, pe câtă vreme fiinţa e simplă, iar noi putem spune că din lucrări Îl cunoaştem pe Dumnezeu, pe când de Fiinţa Lui nu suntem în stare să ne apropiem, pentru că lucrările Lui sunt cele care coboară spre noi, pe când Fiinţa Lui rămâne inaccesibilă."[29]

La fel de bine distincția dintre harul și ființa lui Dumnezeu a făcut-o cunoscută și Sfântul Grigorie de Nyssa care ne spune că una dintre funcțiile de bază ale harului este să ajungă să îl purifice pe om: „prin har, de toată întinăciunea, ridicându-l mai presus de plăcerile trupului şi să-l aducă lui Dumnezeu curat, doritor şi în stare să vadă acea lumină duhovnicească şi negrăită."[30]

Totuși, Varlaam nu a voit să accepte că există o distincție dintre:

- harul necreat al lui Dumnezeu
- și ființa lui Dumnezeu.

Harul este o energie necreată fiindcă el iasă din ființa lui Dumnezeu. Acest lucru nu trebuie să ne facă să credem însă că ajungem să ne împărtăşim de ființa lui Dumnezeu după cum au crezut Varlaam din Calabria și mai apoi ucenicul lui Alchindin. Prin urmare trebuie să avem lucrurile bine definite. Harul aduce cu sine mai multe decât toate:

- curățirea de păcate și de urmările lor,

---

[27]La fel de bine trebuie să știm că harul lui Dumnezeu nu este discriminatoriu. În nici un fel nu trebuie să credem că dacă suntem:
- bogați,
- celebrii
- și cu funcții mari

Avem mai multe şanse să intrăm în posesia harului lui Dumnezeu. În nici un fel creştinismul ortodox nu susține această opinie. Ceea ce trebuie să știm este că harul lui Dumnezeu nu discriminează pe nimeni și de multe ori s-a manifestat în mod neaşteptat. Trebuie să știm că sfinții apostoli care au fost nişte bieți pescari au ajuns să aibă mai mult har decât orice mare rege și împărat al lumii. Acest lucru ne spune că harul nu se împărtăşeşte pe criterii lumeşti.

[28]A se vedea Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre viaţa lui Moise* (Editura Meteor Press, 2019).

[29]*Epistola 234,* P. G. XXXII, col. 868. Text preluat de pe https://doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/sf-grigorie-palama-despre-fiinta-lui-dumnezeu-energiile-sale-necreate (accesat pe 10.04.2021).

[30]Sfântul Grigorie de Nyssa, *Despre rânduiala cea după Dumnezeu (a vieții) și despre nevoința cea adevărată*, (*în PSB, vol. 29), p. 460.

- purificare spirituală,
- neprihănire,
- feciorie,
- curăție
- și iubire de Dumnezeu și de semeni.

Deși harul ne oferă mult nu are cum să ne ofere esența sau ființa lui Dumnezeu. Dacă am ajunge să cunoaștem esența lui Dumnezeu am ajunge la panteism. Sfântul Grigorie Teologul era cât se poate de concludent când spunea că: „ce este Dumnezeu, după natura şi Fiinţa Lui, nici n-a descoperit vreodată vreun om, şi, desigur, nu este cu putinţă să descopere."[31]

Harul este unu care ajunge să ne facă să fim încredințați de faptul că Dumnezeu:
- ține lucrurile în control,
- le proniază,
- de conduce
- și are grijă de noi oamenii.

Acest lucru este afirmat de un text din Faptele apostolilor care ne spune că la un moment dat după ce Sfântul Pavel şi l-a ales pe Sila drept colaborator frații creștini l-au lăsat încredințat harului lui Dumnezeu: "Pavel şi-a ales pe Sila şi a plecat după ce a fost încredinţat de fraţi în grija harului Domnului" (Faptele apostolilor 15, 40). Harul este unul care ajunge să fie operativ prin credință și nu trebuie să avem nici o îndoială de acest lucru. Harul și credința sunt lucruri care merg mână în mână și se poate spune că nu pot exista unul fără de celălalt.[32]

Harul este un lucru care trebuie să știm că foarte rar are loc în mod inconștient. Știm că sunt mai mulți creștini ortodocși care nu au mari cunoștințe teologice și care ei ajung la o anumită cunoaștere a harului prin experiență. Totuși mai toți creștinii ortodocși merg la biserică și acolo ajung să audă:
- la slujbe,
- în predici
- și la spovedanie

de har. De multe ori harul poate să îi cerceteze și pe marii păcătoși. Știm de două exemple providențiale de experiență a harului a doi păcătoși:

1. Sfântul apostol Pavel pe drumul Damascului vede o lumină care îl orbește (cel mai probabil a fost lumina necreată a lui Dumnezeu și Îl aude pe Iisus vorbind cu el),
2. Și Sfânta Maria Egipteanca era desfrânată și merge în pelerinaj la Ierusalim. Când să intre în Biserica Învierii o putere nevăzută o ține în loc și nu poate să intre.

Avem aici două cazuri de:
- manifestare,
- exprimare
- și experimentare

a harului lui Dumnezeu a celor care au fost în stare de păcat. Ei bine harul poate să îi cerceteze și pe ei pentru a îi aduce pe drumul cel bun. Totuși trebuie să știm că sunt rare astfel de cazuri. Harul ajunge să se reverse mai ales asupra celor care:
- se pocăiesc,
- și se tânguiesc

de păcatele lor.

Este foarte adevărat că în cazul celor care se pocăiesc harul poate să fie un fel de foc purificator. Harul ne curăță și ne face să fim unii care să ne purificăm. Avem nevoie de purificare mai ales de obișnuința patimilor. Ei bine dacă patimile ne aduceau un fel de satisfacție se poate spune că într-un anume fel harul este și unul care aduce satisfacție. Acest har care ne mulțumește și ne satisface este unul care ajunge să fie simțit:
- când am făcut o faptă bună,
- când am încheiat un post greu,
- după ce am făcut un pelerinaj lung,
- după ce am mers în locuri sfinte (Israel sau Muntele Athos)

---

[31]Sfântul Grigorie Teologul, Cuvântarea II, 38, P. G. XXV, col. 445. Text preluat de pe https://doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/sf-grigorie-palama-despre-fiinta-lui-dumnezeu-energiile-sale-necreate (accesat pe 10.04.2021).

[32]A se vedea Sfântul Nicolae Velimirovici, *Credința în Evanghelia, Suta de capete de la Liubostinia* (București, 2020).

- sau după ce am făcut o spovedanie în care am spus toate păcatele pe care le-am făcut.

Nu trebuie să avem o înțelegere hedonistă a harului fiindcă harul nu este în nici un fel un lucru care aduce:

- plăcere nelimitată
- și gratificare instantanee.

Dacă ar fi așa ei bine mai toți materialiștii și hedoniștii ar căuta plăcerea harului. Harul nu trebuie să fie căutat pentru plăcerea pe care o aduce ci mai mult pentru faptul că el este o manifestare a vie a comuniunii cu Dumnezeu. Sfinții au simțit acest lucru cel mai bine. La experiența harului trebuie să știm că se ajunge pe mai multe nivele:

1. O experiență destul de scăzută a harului o au cei care după mai multă vreme se pocăiesc,
2. O experiență medie a harului o avem mai toți noi creștinii ortodocși
3. Și o experiență totală a harului o au sfinții creștin ortodocși.

Știm că oamenii sunt diferiți și la fel de bine și experiența harului ajunge să fie una care este diferită de la persoană la persoană. Aceasta fiindcă harul ajunge să fie o experiență personală. Este bine să știm că harul este o experiență personală dar el nu este o experiență individuală, adică egocentrică. De ce? Fiindcă harul nu este:

- egocentric
- și individualist.

În nici un caz nu trebuie să credem că harul este o experiență individualistă. Că acest lucru nu este așa ne-o spune cultul sfinților. Au fost mai mulți sfinți care au ajuns să împărtășească din harul lor creștinilor simpli care le-au cerut ajutorul.[33]

Se spune că un enoriaș vorbea cu preotul său paroh.

- Părinte aș vrea să discut cu sfinția ta.
- Cum să nu. Despre ce?
- Despre har.
- Har?
- Da.
- Ce este cu el?
- Am auzit de mai multe ori la biserică de har.
- Așa este.
- Ce este harul părinte?
- Este mila lui Dumnezeu care se revarsă peste noi.
- Deci este harul milă.
- Este dar este mai mult decât atât.
- Ce mai mult?
- Este lumina necreată a lui Dumnezeu.
- Dar cine a văzut această lumină?
- Este o lumină pe care ajung să o vadă mai toți cei care se pocăiesc.
- Și cum se arată această lumină.
- Știu despre tine că ești un om credincios.
- Încerc părinte.
- Foarte bine.
- Și ce este această lumină a harului?
- Tu știi că sunt mai multe desfrânate care s-au pocăit de păcatele lor.
- Da.
- Uite Noul Testament vorbește de Sfânta Maria Magdalena și de faptul că ea era desfrânată și ajunge să Îl audă și să Îl vadă pe Iisus.
- Așa și?
- Iisus o impresionează așa de mult pe Maria Magdalena că ea se pocăiește.
- Dar unde este harul aici?
- Iisus i-a transmis să guste din harul Lui.
- Și a simțit harul?
- Evident.

---

[33]Peter Brown, *Cultul sfinților* (Timișoara, 1995).

- Cum?
- Dacă nu l-ar mai fi simțit nu s-ar mai fi pocăit.
- Înțeleg.
- Tot un caz de acest fel îl avem în viața Sfintei Pelaghia.
- Cine a fost ea?
- A fost o mare desfrânată.
- Și cum de s-a pocăit?
- Grija și purtarea de grijă a lui Dumnezeu a făcut ca Pelaghia să audă predicând pe un episcop sfânt cu numele de Non.
- Așa de bine vorbea acest episcop?
- Da.
- Și ce a făcut Pelaghia?
- Pelaghia din desfrânare a câștigat o sumă mare de bani.
- Cred și eu.
- Ei bine harul a lucrat în viața ei și a adus-o la pocăință.
- Prin episcopul Non.
- Da. Pelaghia a dat tot ceea ce avea la săraci și s-a dus și și-a luat haine bărbătești de păi și s-a dus la Muntele Măslinilor.
- Și acolo ce a urmat?
- S-a închis într-o chilie și a petrecut viață de izolare și retragere.
- Așa a și murit?
- Da. Ei bine a fost harul cea care a atras-o pe Pelaghia la viață de virtute.
- Harul pe care l-a simțit la episcopul Non?
- Da.
- Înțeleg.
- O altă lucrare a harului o avem din viața Sfintei Evdochia cea din samarineni.
- Cine era ea?
- A trăit pe vremea împăratului roman Traian și era desfrânată.
- Încă o desfrânată.
- Da.
- Și cum s-a pocăit?
- S-a întâmplat că un călugăr a venit și a locuit într-o noapte în casa vecină. Călugărul fiind evlavios a citit și a cântat toată noaptea psalmi.
- Și a auzit și Evdochia?
- Da.
- Și cum îl chema pe acel călugăr?
- Gherman.
- Bună lucrarea lui.
- Da.
- Și ce a urmat?
- Evdochia s-a convertit și a primit să fie botezată.
- Cine a botezat-o?
- Un episcop pe nume Teodot.
- Și ce a făcut mai apoi Evdochia?
- S-a călugărit.
- Așa de repede?
- Da. Harul a făcut-o să înțeleagă că viața ei de păcate nu era pe placul lui Dumnezeu.
- Frumos.
- Totuși pe vremea acea creștinismul era o religie persecutată.
- Da, împăratul Traian a fost persecutor anti-creștin.
- Evdochia a mărturisit că este creștină și acest lucru a fost auzit de conducătorul Vicențiu al cetății Iliopole care era păgân.
- Vai.

- Da. Acesta fără de milă a dat ordin să fie prinsă şi ucisă.
- Mare credinţă a avut Evdochia.
- Da. Ei acum ştii cum lucrează harul lui Dumnezeu?
- Da. Mulţumesc pentru explicaţii.
- Pentru nimic.[34]

Am spus dialogul de mai sus pentru a ne da seama că harul lui Dumnezeu ajunge să lucreze de multe ori:
- neaşteptat,
- surprinzător,
- spontan,
- tainică
- şi care nu discriminează.

După cum am spus sunt mai mulți sfinți și sfinte ale Bisericii care au ajuns să simtă harul lui Dumnezeu în momentele cele mai neaşteptate ale vieții lor. Acest lucru nu înseamnă că există un fel pact dintre harul lui Dumnezeu şi păcat. Totuşi, fiindcă Dumnezeu este Tatăl nostru El vrea să ne facă să fim unii care să ajungem să simțim harul Lui și astfel să ne dăm seama că suntem pe drumul cel rău și că nu mergem în direcția potrivită. Viețile sfintelor care mai înainte au fost desfrânate sunt cel mai bun caz de acest fel. Harul lui Dumnezeu este unul:
- activ,
- lucrător,
- operativ
- și eficient.

Trebuie să avem încredere în acest har atunci când suntem cercetați de el fiindcă el este darul special pe care Dumnezeu ajunge să ni-l facă.[35]

Ceea ce susține spiritualitatea creştin ortodoxă este că harul este accesibil. El este accesibil numai în măsura în care creştinul se curăță de:
- păcate,
- patimi
- și de pornirile păcătoase.

Totuşi anumite pregustări ale harului pot să apară - după cum am spus mai sus - și când cel în cauză este în păcat. Aceasta fiindcă se poate spune că harul poate să fie și un fel de stimulent. Sunt mulți care cred că numai dulceața patimii este plăcută. Ei bine adevărul este că și harul lui Dumnezeu este plăcut. Când harul este prezent în cineva viața devine:
- uşoară,
- plăcută,
- fără probleme
- uşor de suportat
- și dinamică.

Harul ajută să facă viața mai uşoară fiindcă el acolo unde este prezent face lucrurile să fie luminate.

După cum am spus este o mare diferență dintre:
- dulceața patimii
- și lucrarea harului lui Dumnezeu.[36]

Biblia în cartea Faptele apostolilor spune cât se poate de clar că cuvântul lui Dumnezeu are mult har: "şi acum, fraţilor, vă încredinţez în mâna lui Dumnezeu şi a Cuvântului harului Său, care vă poate zidi sufleteşte şi vă poate da moştenirea împreună cu toţi cei sfinţiţi" (Faptele apostolilor 20, 32). Din afirmația de mai sus putem să înțelegem că harul poate să ne vină din Cuvântul lui Dumnezeu. Acesta fiindcă tot ceea ce ține de Dumnezeu este plin de har. Unde putem să găsim Cuvântul lui Dumnezeu?

1. În Biblie,
2. În predici,
3. În Pateric,

---

[34]A se vedea Benedicta Ward, *Viețile sfintelor care mai înainte au fost desfrânate* (Sibiu, 2007).
[35]A se vedea Gordon Thomas Walker, *Călăuzit de iubirea Sa Convertirea unui pastor evanghelic la ortodoxie* (Iași, 2020).
[36]A se vedea Radu Teodorescu, *De la tirania patimilor la libertatea nepătimirii* (Cugir, 2021).

4. În scrierile sfinților părinți
5. Sau în cărțile de cult creștin ortodoxe.

Toate aceste lucruri sunt unele care aduc în noi harul lui Dumnezeu. Este această energie necreată nevăzută care ne face să fim:

- mai buni,
- mai iubitori
- și mai drepți.[37]

Harul lui Dumnezeu se poate manifesta și ca o puternică nostalgie. Este o nostalgie după:

- Iisus,
- sfinții apostoli,
- sfinții părinți
- și viețile sfinților.

Acest har nostalgic este unul care ne face să fim mult mai concentrați pe ceea ce este esențial în viața noastră: relația cu Dumnezeu. Sfântul apostol Pavel era cât se poate de concludent când spunea că credința în Dumnezeu este mai presus de legea lui Moise. Aceasta fiindcă credința în Dumnezeu actualizează harul lui Dumnezeu în noi: "în adevăr, făgăduința făcută lui Avraam sau seminței lui, că va moşteni lumea, n-a fost făcută pe temeiul Legii, ci pe temeiul acelei neprihăniri care se capătă prin credinţă. Căci, dacă moştenitori sunt cei ce se ţin de Lege, credinţa este zadarnică, şi făgăduinţa este nimicită; pentru că Legea aduce mânie; şi unde nu este o lege, acolo nu este nici călcare de lege. De aceea moştenitori sunt cei ce se fac prin credinţă, pentru ca să fie prin har, şi pentru ca făgăduinţa să fie chezăşuită pentru toată sămânţa lui Avraam: nu numai pentru sămânţa aceea care este sub Lege, ci şi pentru sămânţa aceea care are credinţa lui Avraam, tatăl nostru al tuturor, după cum este scris: „Te-am rânduit să fii tatăl multor neamuri." El, adică, este tatăl nostru înaintea lui Dumnezeu în care a crezut, care învie morţii şi care cheamă lucrurile care nu sunt, ca şi cum ar fi" (Romani 4, 13-17).[38]

Trebuie să înțelegem că concepția creștin ortodoxă despre har nu este deloc legalistă. Sunt mai mulți care au o înțelegere legalistă asupra harului:

- am făcut atâtea metanii Dumnezeu trebuie să îmi dea atât de mult har,
- am postit atât, Dumnezeu trebuie să îmi dea atât de mult har,
- m-am nevoit atât, Dumnezeu trebuie să îmi de atât de mult har.

Acesta este o concepție legalistă despre har care nu are nimic creștin ortodox în ea. Harul este unul care se manifestă în libertate și acolo unde ajunge el aduce cu sine libertatea. Este vorba de o libertate:

- sufletească,
- interioară
- a părții lăuntrice a omului.

În sens duhovnicesc se poate spune că în această viață pendulăm între două stări:

- starea de nădejde
- și starea de deznădejde.

Când suntem plini de nădejde adevărul este că vedem lucruri când se poate:

- pozitiv,
- bine
- și frumos.

Ei bine când ajungem la deznădejde lucrurile sunt:

- negative,
- întunecate
- și urâte.

Din aceasta înțelegem că harul nu stă în cei care au sentimente negative. Aceasta fiindcă nu are cum să fie prezent în cel deznădăjduit. Cel care a căzut în deznădejde trebuie să se roage mai mult și așa va ajunge să redobândească harul lui Dumnezeu.[39]

---

[37]Este evident că harul ni se oferă gratuit. Sunt mai mulți care la început nu simt nici un har de pe urma cuvântului lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă trebuie să ne dăm seama că harul este subtil și rafinat. Ei bine trebuie să treacă un oarecare timp până când creștinul va ajunge să simtă harul lui Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu însă poate să fie prezent foarte puternic în cei care se pocăiesc. Ei simt că harul este prezent în ei și îi face să verse lacrimi de pocăință. Este un har special al pocăinței fiindcă el este unul purificator.

[38]A se vedea Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la epistola către romani* (București, 1906).

[39]A se vedea Zaharia Zaharou, *Pecetea prezenței lui Hristos în inima omului* (Bucureşti, 2020).

Totuși trebuie să știm că sunt mai mulți care sunt cât se poate de confuzi și înșelați cu privire la har. Ei cred că deși păcătuiesc harul lui Dumnezeu se află în ei. Aceasta fiindcă simt un fel de stare pozitivă a în sufletul lor. Ceea ce trebuie să știm este că harul este un lucru care stă numai acolo unde omul:

- renunță la păcat,
- se luptă cu patimile
- și vrea să ducă o viață cu Hristos.[40]

Că harul ne vine prin Iisus ne-o spune cât se poate de explicit Sfântul apostol Pavel: "deci fiindcă suntem socotiţi neprihăniţi, prin credinţă, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos. Lui Îi datorăm faptul că, prin credinţă**,** am intrat în această stare de har în care suntem şi ne bucurăm în nădejdea slavei lui Dumnezeu" (Romani 5, 1-2). Se poate vedea din această afirmație că harul ne face să fim fără de prihană. Este un lucru pe care se poate spune că harul ajunge să îl repare în noi. Aceasta fiindcă păcatul și patima:

- ne strică,
- ne fac răi,
- ne înjosesc
- și de multe ori de dezumanizează.

Trebuie să știm ce este harul și modul în care ajunge el să se manifeste. Harul este un lucru tainic și trebuie să rămână o taină în care ajungem să sondăm din ce în ce mai mult.[41]

Din cele afirmate mai sus putem să ne dăm seama că harul este un lucru:

- discret,
- subtil,
- frumos
- și plăcut.

În nici un fel harul nu ajunge să se manifeste prin sentimente negative. Harul este unul care ne ajută mai ales în procesul nevoinței noastre. Aceasta fiindcă el ajunge să ne facă să fim unii care să ne bucurăm de mai mult ne efortul nostru de a ne îndrepta spre Dumnezeu. Harul prin urmare este unul care ne dă o pregustare a comuniunii cu Dumnezeu din viața de apoi. Că Dumnezeu nu dă harul cu măsură ne-o spune Sfântul apostol Pavel: "ca să arate în veacurile viitoare nemărginita bogăţie a harului Său, în bunătatea Lui faţă de noi în Hristos Iisus. Căci prin har aţi fost mântuiţi, prin credinţă. Şi aceasta nu vine de la voi, ci este darul lui Dumnezeu" (Efeseni 2, 7-8).

Din afirmația de mai sus a Sfântului apostol Pavel putem să ne dăm seama că de har ne împărtășim:

- în această viață
- dar și în viața de apoi.

În acest sens trebuie să știm că harul este unul care unește două lumi: lumea de aici și lumea de dincolo. La fel Sfântul Pavel ne spune că noțiunile de:

- mântuire
- și de har

nu pot să fie despărțite.

Mântuirea se face pe har. În sens creştin ortodox nu se poate mântui cel care nu a atras deloc harul lui Dumnezeu spre sine în această viață. Înțelegem că sunt:

- fapte care atrag harul lui Dumnezeu în noi
- și fapte care fac ca acest har să fugă de la noi.

Lucrurile sunt cât se poate de simple în teorie însă ele sunt mult mai complicate în practică. Aceasta fiindcă diavolul este unul care nu suportă harul lui Dumnezeu care după cum am spus este mântuitor. Diavolul face ca omul să nu mai știe diferența dintre:

- har
- și patimă.

---

[40]Casa regală a României avea un motto pe care se merită să îl cităm aici: nihil sine Deo, adică nimic fără Dumnezeu. Trebuie să știm că și noi se cuvine să vedem lucrurile așa: nimic fără Dumnezeu. Sunt mulți care nu țin cont de Dumnezeu și consideră că pot să acționeze și fără de Dumnezeu. Este posibil să acționezi și fără de Dumnezeu dar acest lucru aduce cu sine:
- lipsa prezenței harului lui Dumnezeu
- și lipsa lui Hristos din viața noastră.
Este evident că trebuie să avem o anumită dispoziție religioasă în viața noastră care atrage cu sine harul lui Dumnezeu.

[41]A se vedea *Harisma discenământului în călăuzirea duhovnicească ortodoxă* (Galați, 2012).

Sunt unii care cred că harul este identic cu plăcerea şi prin urmare a duce o viaţă de plăceri este de fapt har. Adevărul este cu totul altul. Harul este o plăcere dar ele este o plăcere:
- duhovnicească,
- diafană,
- înălţătoare
- şi mântuitoare.[42]
Când harul lui Dumnezeu vine şi se stabileşte în om trebuie să ştim că el ajunge să eradicheze din noi toate patimile şi ne face să fim unii care să vedem lucrurile:
- clar,
- autentic
- şi profund.
Sfântul Pavel era cât se poate de concludent în acest sens: "căci păcatul nu va mai stăpâni asupra voastră, pentru că nu sunteţi sub Lege, ci sub har. Ce urmează de aici? Să păcătuim pentru că nu mai suntem sub Lege, ci sub har? Nicidecum. Nu ştiţi că, dacă vă daţi robi cuiva ca să-l ascultaţi, sunteţi robii aceluia de care ascultaţi, fie că este vorba de păcat, care duce la moarte, fie că este vorba de ascultare, care duce la neprihănire?" (Romani 6, 14-16). Din această afirmaţie este cât se poate de clar că acolo unde este harul lui Dumnezeu nu poate să existe păcat în om. Păcatul şi harul nu au nimic în comun şi trebuie să ştim că se exclud reciproc.[43]
Se spune că doi prieteni discutau o dată de cele duhovniceşti.
- Știi ce?
- Ce?
- Tu ai auzit că la biserică se vorbeşte de har?
- Da.
- Și ce este harul?
- Este o mare taină a lui Dumnezeu.
- Da?
- Da.
- Și de ce este o taină?
- Fiindcă harul nu poate să fie văzut.
- Deloc?
- Doar sfinții l-au văzut.
- Și cum poate să fie simțit harul?
- Nu au văzut că aerul nu poate să fie văzut dar poate să fie simțit?
- Da.
- Ei bine aşa este şi cu harul.
- Adică?
- Harul este ca aerul. Aerul nu se vede dar când bate vântul aerul se poate simții.
- Interesant.
- Aşa este.
- Aş vrea să simt şi eu harul lui Dumnezeu.
- Cine nu ar vrea.
- Tu ştii de oameni cu har?
- Da sunt mai mulți.
- Și sunt ca restul oamenilor?
- Numai în exterior.
- De ce?

[42]Prin urmare fie că vorbim de har sau de patimă este adevărat că ambele implică cu sine noţiunea de plăcere. Sunt mai muţi sfinţi creştin ortodocşi care ne fac conştienţi că harul poate să ducă chiar la stări de extaz. Totuşi nu trebuie să confundăm plăcerea pătimaşă (păcătoasă) cu harul lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă harul este unul care nu are nimic:
- pătimaş
- şi păcătos
în el. Harul ne face să fim unii care să ne dăm seama că viaţa cu Dumnezeu este una frumoasă şi care ne duce la un sentiment al împlinirii. Ei bine acest sentiment al împliniri nu există în plăcerea pătimaşă care cere la păcatul să fie făcut din nou şi din nou pentru a avea sentimentul împlinirii.
[43]Pavel Gumerov, *Cele opt păcate de moarte şi lupta cu ele. Ascetică ortodoxă pentru mireni* (Bucureşti, 2014).

- Harul ajunge să fie simțit mai mult cu sufletul.
- De acest lucru îmi dau seama.
- Foarte bine.
- Totuși nu pot să îmi dau seama de diferența dintre un om cu har și un om fără de har.
- Diferența este cât se poate de ușor de văzut.
- Cum?
- Omul fără har este un om păcătos, răzvrătit și pătimaș.
- Asta așa este.
- Omul cu har este un om în care se poate simții adierea sfințeniei și a Duhului Sfânt.
- Ai întâlnit oameni de acest fel?
- Da.
- Poți să îmi spui și mie de unul dintre ei.
- Îți voi spune de unul pe care nu l-am întâlnit dar de care știu eu.
- Cine?
- Patriarhul ecumenic Grigorie V al Constantinopolului.
- Ce este cu el?
- A fost un om cu har.
- Da?
- Da.
- Și cum s-a manifestat harul în ceea ce îl privește?
- Mai înainte ca Grigorie V să ajungă patriarh ecumenic a fost episcop al Smirnei.
- Așa și?
- Ei bine la Smirna a apărut o mare neînțelegere.
- Da se întâmplă destul de des.
- Mai mulți mari demnitari au intrat în conflict.
- Și ce a urmat?
- Se pare că Grigorie V a luat partea celor mai puțini.
- Interesant.
- Este. Acest lucru a produs multă tulburare.
- Îmi dau seama.
- Ei bine Grigorie V și-a recunoscut greșeala.
- Și ce a făcut?
- A chemat poporul la biserică într-o zi de sărbătoare.
- Și ce a urmat?
- Mai toată lumea a venit la catedrală.
- Evident.
- Când lumea era adunată în biserică ei bine Grigorie V s-a dat jos din strana lui arhierească și s-a dus în fața poporului și a făcut o metanie mare spunând:
- Iertați-mă.
- Și cum au reacționat oamenii?
- Au fost cât se poate de mișcați.
- Dar demnitarii certați?
- Și ei au fost mișcați.
- Da.
- Da.
- Și ce a urmat?
- Demnitarii au spus:
- Uite episcopul ne face metanie. Hai să ne împăcăm.
- Și s-au împăcat?
- Da.
- O poveste cu un final fericit.
- Așa este. Dar ea ne spune ce poate să facă un om care are har.
- Adică poate aplana conflicte.

- Da.
- Îmi dau seama.
- Acolo unde este har nu poate exista conflict.
- Asta așa este.
- Tu mi-ai spus să îți spun de un care în care se poate vedea cum acționează un om cu har.
- Cazul a fost cât se poate de concludent.
- Mă bucur.

Acolo unde este harul lui Dumnezeu trebuie să știm că vom ajunge să facem lucruri care ne vor uimii și pe noi.[44] Aceasta fiindcă natura harului este una extraordinară.

Sfinții când primesc harul lui Dumnezeu știu că după cum a spus și Iisus nu trebuie să ținem lumina sub obroc. Harul este unul care trebuie să fie făcut cunoscut dar acest lucru nu trebuie să fie făcut:
- cu pompă,
- triumfalist,
- cu mândrie
- și cu orgoliu.

Harul trebuie să fie cunoscut mai ales pentru ca oamenii să își dea seama că el nu este o ficțiune ci o realitate:
- vie,
- concretă,
- reală
- și adevărată.

Este cu adevărat un lucru foarte plăcut să ajungi să stai în jurul unui om cu har. Aceasta fiindcă așa vom ajunge să ne facem viața mai frumoasă.[45]

CAPITOLUL 3

HARUL CA LUMINĂ NECREATĂ

Viețile sfinților sunt unele care au mai multe mărturii în care se vorbește de faptul că sfinții au ajuns să vadă lumina necreată a lui Dumnezeu. Am vorbit în rândurile de mai sus de controversa palamită din secolul al XIV-lea în care s-a făcut diferența dintre:
- ființa (esența) lui Dumnezeu
- și energiile (lumina) lui Dumnezeu.

Harul poate să fie:
- simțit,
- trăit
- și experimentat

și lumină necreată a lui Dumnezeu. Când această lumină necreată a lui Dumnezeu vine la noi lumina soarelui pur și simplu devine mică. Au fost mai multe cazuri de sfinți creștini ortodocși care au avut experiența luminii necreate a lui Dumnezeu dar unul dintre cei mai recenți a fost Sfântul Paisie Aghioritul. Iată cum ne spune el că a ajuns să vadă lumina necreată a lui Dumnezeu: „într-o noapte, povestea el, în vreme ce rosteam Rugăciunea, am simțit înlăuntrul meu o mare bucurie. Am continuat să rostesc Rugăciunea şi deodată chilia mea s-a umplut de lumină. Era albă, cu o mică nuanţă spre albastru. Inima mea bătea dulce. M-am rugat până când a răsărit soarele. Acea lumină care a rămas în chilia mea până dimineaţa era foarte puternică, mai puternică chiar şi decât lumina soarelui. Acesta îşi pierdea strălucirea în faţa ei. Vedeam soarele, iar lumina lui mi se părea palidă, lipsită de strălucire, aşa cum este lumina lunii atunci când este lună plină. Am văzut mult timp acea lumină. După aceea, când ea a dispărut şi harul s-a micşorat, atunci nu am mai simţit nici o mângâiere sau bucurie. Şi deoarece căzusem dintr-o stare mai înaltă în una mai joasă, mă vedeam pe mine ca pe un animal. Mergeam să mănânc, să beau apă, să fac lucru de mână şi mă simţeam ca un animal. Această întâmplare am uitat-o cu desăvârşire şi

[44]A se vedea M. A. Costa de Beauregard, *Rugați-vă neîncetat* (București, 2012).
[45]A se vedea Petre Vintilescu, *Preotul în fața chemării sale de a fi păstor de suflete* (București, 2020).

mi-am amintit-o alaltăieri[1], când un avocat evlavios care practica rugăciunea minţii mi-a amintit-o, pentru că trăise şi el o experienţă dumnezeiască…”[46]

Lumina necreată a lui Dumnezeu este un lucru care nu ține de lumea fizică. Nu are cum din moment ce:

- lumea fizică este creată
- și lumina lui Dumnezeu este necreată.

Trebuie să știm această diferență cât se poate de clară dintre

- creat
- și necreat.

Sunt mai multe lucruri care sunt cumva intermediare între noi și Dumnezeu cum sunt îngerii. Totuși și îngerii sunt ființe create. Lumina lui Dumnezeu însă trebuie să știm că este o lumină necreată. Regretatul părinte Constantin Galeriu de la Biserica Sfântul Silvestru din București vorbea de 3 ipostaze ale luminii:

1. Lumina fizică (vizibilă cu ochiul),
2. Lumina sapiențială sau lumina cunoașterii (care luminează mintea prin cunoaștere)
3. Și lumina necreată a lui Dumnezeu.

Lumina necreată a lui Dumnezeu ajunge să fie văzută de sfinți mai ales ca un fel de încununare a tuturor nevoințelor și eforturilor lor. Sunt și exemple de persoane care au ajuns să vadă la un moment dat lumina necreată a lui Dumnezeu și pentru acest lucru au ajuns să se mândrească. Imediat ce s-au mândrit nu au mai fost capabili să vadă această lumină. Este bine să știm că pentru a ajunge să vadă lumina necreată a lui Dumnezeu sfinții au ajuns să fie smeriți și să cultive smerenia. Sfântul apostol Pavel era cât se poate de concludent în acest sens: “prin harul care mi-a fost dat, eu spun fiecăruia dintre voi să nu aibă despre sine o părere mai înaltă decât se cuvine, ci să aibă simţiri cumpătate despre sine, potrivit cu măsura de credinţă pe care a împărţit-o Dumnezeu fiecăruia” (Romani 12, 3).[47]

Harul prin urmare poate să ducă la apariția la mai multe sentimente negative dintre care mândria este unul evident. Omul cu har este foarte ușor ispitit de mândrie fiindcă este mândria cea care îi spune că:

- nu este ca restul,
- este mai presus decât restul,
- este mai bun decât restul
- și este un sfânt.

Cu adevărat harul aduce cu sine nu numai sentimentul sfințeniei ci la fel de bine și o experiență a sfințeniei. Trebuie să știm acest lucru mai ales în zilele noastre când sunt din ce în ce mai mulți care consideră că harul este o experiență:

- privată,
- proprie
- și individuală.

Nimic mai eronat decât acest lucru. Aceasta fiindcă trebuie să știm că harul este unul care aduce cu sine:

- dialogul,
- comuniunea,
- înțelegerea
- solidaritatea
- și frățietatea.

Liturgica ortodoxă ne spune că harul este un lucru pe care ajungem să îl primim de la botez. Botezul este în sine o slujbă cu mai multe simbolisme dar unul dintre rostul lui este să aducă harul lui Dumnezeu în cel nou botezat. Pruncul nu poate să simtă harul botezului dar el odată ce va crește va ajunge să actualizeze acest har în el. Cum să actualizăm harul lui Dumnezeu primit la botez am spus-o mai sus. O facem prin:

- rugăciune,
- asceză,
- nevoință
- și fapte bune.

Sunt și mulți creștini ortodocși care deși au fost botezați și au primit potențial harul botezului ei bine ajung să îngroape acest har și să nu îl facă să fie unul conștient. În acest sens este bine să știm că harul este un lucru

[46]Din ieromonahul Isaac. *Viaţa Cuviosului Paisie Aghioritul,* Traducere din limba greacă de Ieroschim. Ştefan Nuţescu, SCHITUL LACU – SFÂNTUL MUNTE ATHOS. (Editura Evanghelismos,Bucureşti 2005).

[47]A se vedea Adrian Tănăsescu Vlas (trad), *Cum să biruim mândria. Lecții de vindecare a mândriei din sfaturile sfinților părinți* (București, 2008).

conştient sau mai bine spus un lucru care se trăieşte conştient. Nu se poate să credem că el este un lucru inconştient fiindcă atunci nici nu am ştii că există har. Sfântul Pavel spunea cât se poate de concludent: "mulţumesc Dumnezeului meu totdeauna, cu privire la voi, pentru harul lui Dumnezeu, care v-a fost dat în Iisus Hristos" (1 Corinteni 1, 4).[48]

Harul lui Dumnezeu prin urmare se oferă gratuit dar noi trebuie să fim singuri că după ce l-am primit trebuie să facem tot ceea ce putem să îl ţinem în noi. Aceasta fiindcă după cum am spus mai sus, dacă nu suntem:

- atenţi,
- cu luare aminte,
- grijulii
- şi vigilenţi

ei bine harul se poate pierde. Când pierdem harul trebuie să ştim că acest lucru este de fapt o mare:

- dramă,
- catastrofă
- şi tragedie.

Aceasta fiindcă fără de har ajungem să ne pierdem mântuirea.[49]

După cum am putut să constatăm din citatele de mai sus din Sfântul apostol Pavel se poate vedea că el a fost preocupat de har. Este destul de interesant să ştim că unul dintre primii mari sfinţi ai Bisericii primare a avut o înţelegere cât se poate de:

- bună
- şi exhaustivă

a harului lui Dumnezeu. Iată ce spunea el în alt loc: "după harul lui Dumnezeu care mi-a fost dat, eu, ca un meşter-zidar înţelept, am pus temelia, şi un altul clădeşte deasupra. Dar fiecare să ia bine seama cum clădeşte deasupra"(1 Corinteni 3, 10).

Înţelegem de aici că Sfântul Pavel vorbeşte de o conlucrare. Sunt mai mulţi preoţi cu har care ajung să ne facă şi pe noi să fim conştienţi de:

- realitatea,
- prezenţa
- şi cunoaşterea harului.

Ei bine de la aceşti preoţi ajungem să primim harul însă acest har trebuie să ajungă nu numai să fie împărtăşit sau la fel de bine să fie menţinut în noi. Prin urmare un preot cu har se poate spune că doar pune temelia harului în noi. Mai apoi munca este a noastră. Noi suntem cei care trebuie:

- să păstrăm
- să menţinem
- şi să cultivăm harul în noi.

Preoţii sunt cei care aprind în noi dorinţa de a căuta harul lui Hristos. Acest har însă trebuie să ştim că odată ce este câştigat el trebuie să fie menţinut în noi. Iată de ce Sfântul Pavel spunea că el a ajuns să pună temelii în creştinii din Corint dar ei trebuie să fie unii care să fie atenţi la ceea ce vor zidii. Adică după ce am primit harul din Biserică trebuie să fim unii care să ajungem să menţinem acest har.

Este bine să ştim că în tradiţia bisericii au fost şi manifestări excepţionale ale harului:

- apostolii au vorbit în limbi,
- unii sfinţi au putut să prorocească,
- alţi sfinţi au avut darul de a face minuni,
- unii sfinţi au scos demoni din oameni,

[48]Înţelegem din afirmaţia Sfântului Pavel că primii creştini când deveneau creştinii primeau har de la Dumnezeu. Este bine să ştim că realitatea Bisericii de acum 2000 de ani era destul de diferită de modul cum este trăită credinţa creştin ortodoxă în zilele noastre. Creştinismul era într-o fază incipientă şi se poate spune că şi lucrarea harului era mult mai:
- intensă,
- profundă,
- totală
- şi adâncă.
Totuşi acest lucru nu înseamnă că harul nu mai lucrează şi în zilele noastre.

[49]A se vedea Simeon Kraiopoulos, *Taina mântuirii* (Bucucreşti, 2016).

- alți sfinți au avut control peste elementele naturii etc.

Toate aceste lucrări excepționale trebuie să știm că sunt manifestări ale harului lui Dumnezeu. Sfântul apostol Pavel spunea destul de elocvent în acest sens: "deoarece avem felurite daruri, după harul care ne-a fost dat, cine are darul prorociei să-l întrebuinţeze după măsura credinţei lui" (Romani 12, 6).[50]

Sunt mai multe scrieri creştin ortodoxe care vorbesc despre un duh al lumii care nu mergem după duhul lui Dumnezeu. Cum de este posibil ca într-o lume ce este creată de Dumnezeu să nu ajungem să vorbim de un duh al lumii care nu este după Dumnezeu? Ei bine totul a plecat de la căderea omului din rai care a fost momentul în care omul a ajuns să nu mai vrea să meargă după voia lui Dumnezeu Tatăl. Duhul lumii prin urmare este un duh care trebuie să știm că nu ne face bine și ne ține departe de harul lui Dumnezeu. Duhul lumii este unul lax și de ce nu de multe ori pătimaş. Sfântul apostol Pavel a fost cât se poate de concludent în acest sens: "şi noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul care vine de la Dumnezeu, ca să putem cunoaşte lucrurile pe care ni le-a dat Dumnezeu prin harul Său" (1 Corinteni 1, 12). Lumea este un una care nu trebuie să fie disprețuită ci trebuie să știm că trebuie să fie evitată. Aceasta fiindcă numai aşa nu vom primii acest duh pătimaş care de mai multe ori se ascunde în sânul ei. Mai înțelegem din afirmația Sfântului Pavel că ajungem să cunoaștem lucrurile duhovnicești tot prin harul lui Dumnezeu.[51]

Se spune că era o călugăriță care a fost cuprinsă de duhul deznădejdii. Era acest duh al deznădejdii care îi spunea:

- Nu te vei mântuii niciodată. Păcatele tale sunt unele care înnegresc sufletul și alungă harul lui Dumnezeu.

Călugărița nu știa ce să facă.

- Te văd foarte tristă în ultima vreme, i-a spus o altă călugăriță.
- Se vede.
- Da.
- Dar ce ai?
- O ce nu am.
- Ce anume?
- Îmi simt sufletul deznădăjduit.
- Deznădăjduit?
- Da.
- Adică cum?
- Simt că harul lui Dumnezeu a plecat de la mine.
- Nu știu ce să spun.
- Vezi acum de ce sunt tristă?
- Da.
- Nu știu ce să mai fac.
- De ce?
- Simt că nu mai pot rezista.
- Să rezişti.
- Dar nu știu pentru câtă vreme.
- Pentru totdeauna.
- Nu cred că pot.
- Poate că Dumnezeu vrea să îți testeze credința.
- Crezi?
- Da.
- Dar este neplăcut.
- Auzi cu părintele Ioan duhovnicul mănăstirii ai vorbit?
- Nu.
- Rău faci.
- De ce?

---

[50]Din afirmația de mai sus trebuie să ne dăm seama că harul se dă pe măsura credinței. De ce? Fiindcă harul nu poate să fie separat de credința în Dumnezeu. Credința și harul sunt două lucruri care se poate spune că nu prea par pentru mai multă lume că sunt legate dar în creştinismul ortodox trebuie să știm că ele sunt legate și sunt cât se poate de unite. Sunt și cazuri în care Dumnezeu dă mult har unei persoane puțin credincioase pentru a ajunge să îl potențeze mai bine spus să îl stimuleze. Harul este un lucru cât se poate de evident și care nu poate să fie negat de nici un creștin ortodox. Lucrăm în harul lui Dumnezeu și în acest mod de lărgim experiența credinței.

[51]A se vedea Radu Teodorescu, *Omul duhovnicesc sau antropologia virtuților* (Cugir, 2015).

- Fiindcă în fața duhovnicului nu trebuie să ascundem nimic.
- Nu știu ce să spun.
- Să mergi și să te spovedești.
- Crezi că mă ajută?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă spovedania aduce cu sine un har special.
- Eu tocmai asta simt: că harul m-a părăsit.
- Spovedește-te și vei vedea că va fi mai bine.
- Sper să ai dreptate.
- Să spui la duhovnic tot cea ai pe suflet.
- Bine, așa am să fac.

Călugărița peste care a venit duhul deznădejdii a venit la duhovnic.

- Binecuvântați părinte Ioan.
- Domnul fiica mea.
- Părinte să știți că nu mai știu ce să mă fac
- De ce?
- M-a cuprins un duh de deznădejde.
- Da?
- Da.
- Și ce simți?
- Simt că harul lui Dumnezeu nu mai este în mine.
- Înțeleg.
- Ce pot să fac părinte?
- Bine ai făcut că ai venit să te spovedești.
- Da?
- Da.
- De ce?
- Fiica mea trebuie să te gândești așa...
- Cum?
- Dacă călugării și călugărițele nu se pot mântuirii cine se mai poate mântuii?
- Credeți că mai am șanse de mântuire?
- Cum să nu.
- Dar simt că harul lui Dumnezeu m-a părăsit.
- Numai Dumnezeu știe de ce dă harul pentru ca mai apoi să îl retragă.
- Și ce trebuie să fac?
- Să rabzi.
- Da?
- Da.
- Dar cât?
- Până la ultima suflare.
- Dar este așa de greu.
- Este greu dar nu imposibil.
- Asta așa este.
- Vezi? Tu trebuie să te gândești pentru cine a creat Dumnezeu raiul?
- Pentru noi.
- Deci vezi Dumnezeu vrea ca noi să ne mântuim.
- Și eu vreau să mă mântuiesc.
- De acea să nu deznădăjduiești de propria mântuire.
- Încerc părinte dar nu prea reușesc.
- Încearcă până vei reușii.
- Așa am să fac.
- Trebuie să te gândești că deși noi suntem păcătoși totuși Dumnezeu este iertător.

- Știu asta.
- Deci să crezi în iertarea lui Dumnezeu.
- Așa am să fac.
- Deznădejdea este ca un avion?
- Avion?
- Da. Ele zboară pe sus și face mult zgomot dar se duce. Așa este și cu deznădejdea. Face mult zgomot dar se duce.
- Așa este.[52]

Am dat dialogul de mai sus pentru a ne face o imagine despre cât de:
- sinuoasă
- și întortocheată

poate să fie uneori viața duhovnicească. Sunt stări de har în care parcă totul este extaz în viața noastră pentru ca mai apoi să ne simțim:
- părăsiți,
- deznădăjduiți,
- fără har
- și total confuzi.

Aceasta fiindcă viața duhovnicească trebuie să știm că este frumoasă dar unu este deloc simplă. Deși știm teoretic că la un anumit moment din viața noastră duhovnicească ajungem la deznădejde ei bine când acest lucru are loc suntem cumva cât se poate de surprinși. Am citit despre deznădejde dar adevărul este că nu am ajuns să o trăim chiar noi. Harul lui Dumnezeu se poate retrage uneori de la noi pentru a ne testa dar acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu:
- ne-a părăsit,
- ne-a abandonat,
- ne-a lăsat de izbeliște
- și nu se mai interesează de noi.

Cu credință și răbdare în cele din urmă vom redobândii din nou harul lui Dumnezeu.[53]

Spiritualitatea creștin ortodoxă este cât se poate de explicită: harul nu discriminează pe nimeni. El se poate manifesta în:
- oameni săraci,
- oameni simpli
- sau în mari regi și președinți.

Aceasta fiindcă după cum ne spune spiritualitatea creștin ortodoxă Dumnezeu nu se uită la fața omului ci la inima lui. Totuși trebuie să spunem că există o categorie de oameni de la care avem cele mai multe mărturii creștin ortodoxe despre experieneța harului. Această categorie sunt călugării creștin ortodocși. Sunt călugării cei care au ajuns:
- să experimenteze,
- să trăiască
- și să urmeze

harului. Aceasta fiindcă harul este un lucru pe care călugării au ajuns să îl simtă și să și-l împroprieze. Harul vine de la Dumnezeu Tatăl ca un semn:
- comuniunii
- sinergiei
- și iubirii

pe care o avem cu El. Sfântul apostol Pavel a fost cât se poate de concludent în acest sens când le-a transmis corintenilor: “har și pace vouă de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos!” (2 Corinteni 1, 2). Vedem și aici că harul este asociat cu pacea. Aceasta fiindcă trebuie să știm că harul și pacea sunt două lucruri care se presupun reciproc. Este cumva imposibil ca dacă noi suntem oameni:
- pașnici,
- liniștiți

[52]A se vedea Ioan Horia Ranga, *Pilde creștin ortodoxe* (Brașov, 2009).
[53]A se vedea Marius Matei, *Harta credinței. Meditații catehetice pentru copii și adulți* (Editura Lumea Credinței, 2020).

- și ai păcii[54]
să ajungem să nu avem harul lui Dumnezeu în noi. Pacea și harul sunt două lucruri care se presupun reciproc fiindcă ele sunt lucruri care evident că ne fac numai bine.[55]

La fel de bine harul mai are și o funcție duhovnicească. Acolo unde el este prezent trebuie să știm că harul ajunge să ne facă cunoscută voia lui Dumnezeu. Pentru cea mai mare parte a vieții lui trebuie să știm că omul este:

- închis,
- opac
- și fără transparență

față de harul lui Dumnezeu. Ei bine când harul lui Dumnezeu ajunge să se sălășluiască în om ne putem da seama că omul ajunge să cunoască mai bine persoana lui Dumnezeu. În acest sens axioma creștin ortodoxă este simplă: nu se poate ajunge la o cunoașterea autentică a lui Dumnezeu dacă nu avem harul lui în noi. Sfântul apostol Pavel a fost cât se poate de concludent în acest sens: "lauda noastră este mărturia pe care ne-o dă cugetul nostru că ne-am purtat în lume, și mai ales față de voi, cu o sfințenie și curăție de inimă date de Dumnezeu, bizuindu-ne nu pe o înțelepciune lumească, ci pe harul lui Dumnezeu" (2 Corinteni 1, 12). Este evident din această afirmație că avem în mare două înțelepciuni:

- o înțelepciune omenească (de cele mai multe ori căzută)
- și înțelepciunea lui Dumnezeu.

Aceste două înțelepciuni pot să fie în antagonie aceasta fiindcă există o diferență:

- graduală
- și calitativă între ele.[56]

Harul este un lucru care acolo unde este prezent ajunge să îl facă pe om să fie transparent voii lui Dumnezeu. Omul cu har este un om care face voia lui Dumnezeu și vorbește numai ceea ce îi dă Duhul Sfânt. Se știe că la începutul secolului al XX-lea a existat la Muntele Athos o controversă între călugări care se întrebau cum vorbesc și cum acționează cei desăvârșiți? Ei bine Sfântul Siluan Atonitul a fost cel care a spus că cei desăvârșiți vorbesc numai ceea ce le dă Duhul Sfânt. Acolo unde este harul Duhului Sfânt trebuie să știm că totul este:

- ușor,
- plăcut,
- frumos,
- deplin
- și facil.

Harul Duhului Sfânt este un har care evident că ne inspiră și ne face să facem numai ceea ce este bine. Ar fi o mare greșeală să credem că putem să facem răul și harul să fie tot cu noi. Aceasta fiindcă harul nu stă în răufăcători. Acest lucru se poate vedea din:

- comportament,
- mentalitate,
- gândire
- și acțiuni.

Harul este cu adevărat special și ajunge să îl facă și pe cel care în primește ca fiind special.[57]

Sunt mai mulți care ajung să creadă că harul nu are nimic material și fiindcă noi trăim într-o lume materială ei bine nu are cum să fie simțit și trăit de oameni. Să fie lucrurile așa? Este bine să știm că materie nu este un

---

[54]A se vedea Radu Teodorescu, *Creștinismul ortodox pentru pacea lumii* (Cugir, 2020).

[55]Se vorbește în zilele noastre din ce în ce mai multe despre pacea sufletului. Este vorba de o pace pe care
- psihologia
- și terapia

o caută prin toate metodele. Nu trebuie să uităm că pacea sufletului nu poate să aibă loc dacă în suflet nu este prezent harul lui Dumnezeu. Toată viața noastră este cumva modificată de har fiindcă este harul care trebuie să știm că ajunge să ne modifice și să ne facă transparenți lui Dumnezeu. Harul prin urmare este un lucru frumos care ne face să fim vrednici de Dumnezeu. El este un lucru ce ajunge să fie trăit mai ales cu sufletul dar nici trupul nu este lipsit de o senzație a harului.

[56]A se vedea Georges Florovsky, *Filosofie creștin ortodoxă. Probleme și mișcări filosofice* (Belmont, 1989).

[57]Ionel Unguranu, *Persoană și ethos. Înțelegeri de etică teologică ortodoxă* (Iași, 2013).

impediment în venirea și sălășluirea harului lui Dumnezeu în noi. Aceasta fiindcă este harul care ajunge să ne facă să fim unii care să știm că putem să trecem peste tot ceea ce este:

- obstacol,
- oprire
- și închidere

a lui.[58]

În sens creștin ortodox trebuie să știm că harul poate acționa la nivel

- personal
- și la nivel comunitar.

Sunt mai multe experiențe comune ale harului pe care unii creștini ajung să le aibă. Știm astfel de cazul bisericii din Vlaherne din Constantinopol când mai mulți creștini ortodocși s-au adunat în rugăciune și au putut să o vadă pe Sfânta Maria care i-a învăluit într-un mare văl pe toți. Avem aici de a face cu ceea se poate spune ca o experiență comună a harului. Harul prin urmare este un lucru care nu poate să fie ținut sub obroc. El acționează și se exprimă cât se poate de clar și de profund. Sfântul apostol Pavel a fost cât se poate de concludent în acest sens: "căci toate aceste lucruri se petrec în folosul vostru, pentru ca harul mare, căpătat prin mulți, să facă să sporească mulțumirile spre slava lui Dumnezeu"(1 Corinteni 4, 15). Harul acolo unde este înțelegem că aduce cu sine:

- mulțumire,
- împlinire
- și iubire.

Iată de ce se poate că în termeni psihologici că spunem că harul este o experiență pozitivă. Spiritualitatea creștin ortodoxă ne spune că trebuie să facem în așa fel ca harul lui Dumnezeu să ajungă să lucreze în noi și astfel să îl avem ca ghid în toată viața noastră.[59]

Este evident că harul este unul care vine în:

- ajutorul,
- sprijinul
- și susținerea

noastră. Aceasta fiindcă cu toții avem nevoie de aceste lucruri în viața de zi cu zi. Harul la fel de bine îi poate cerceta și pe copii. Sunt copiii care duși la biserică se poate spune că au o experiență primară a harului. Ei bine sunt mulți copii care deși simt această prezență a harului nu se lasă marcați de ea. Așa se face că sunt din ce în ce mai mulți care imediat după vârsta copilăriei ajung să nu mai simtă harul lui Dumnezeu și să pășească pe căi:

- străine,
- pierdute
- și rele.

Acest lucru a fost confirmat de Sfântul apostol Pavel care spunea destul de inspirat: "ca unii care lucrăm împreună cu Dumnezeu, vă sfătuim să faceți așa ca să nu fi primit în zadar harul lui Dumnezeu" (2 Corinteni 6, 1).

Fiindcă suntem creștini ortodocși trebuie să știm că Dumnezeu nu ține cont de:

- fată,
- poziție socială,
- averi
- sau faimă

atunci când dă harul Său. Harul vine la toată lumea doar că sunt mulți care prin:

- păcatele

[58]Această carte în nici un fel nu este o carte care îi face reclamă harului. Este o carte despre har și despre modul în care harul se manifestă în viața sfinților și a creștinilor creștin ortodocși. Prin urmare nu trebuie să credem că harul are nevoie să fie făcut public fiindcă el este mult prea discret pentru a i se face publicitate. Totuși, trebuie

- să privim
- și să ne raportăm

la harul lui Dumnezeu în mai tot ceea ce facem. Aceasta fiindcă numai așa vom ajunge să:

- evităm păcatul
- și să avem adevărata înțelepciune.

[59]A se vedea Sfântul Ioan de Krondstadt, *Viața mea în Hristos* (București, 2005).

- şi răutatea lor
ajung să nu mai lase harul să vină la ei.

Este cumva paradoxal că în timp ce unii caută cu toată ființa lor harul lui Dumnezeu ei bine alții sunt nepăsători față de el. Aceasta fiindcă adevărul este că trăim într-o lume a contrastelor. Este o lume în care unii sunt însetați de har şi alții nici nu vor să fie de el. Noi creştinii ortodocşi evident că nu facem parte din categorie celor care nu vor să ştie de harul lui Dumnezeu. Este harul lui Dumnezeu care ne ajută să ne mântuim şi să avem o experiență fără de precedent al vieții de dincolo de mormânt.[60]

Biblia şi sfinții părinți ne învață că nu trebuie să ținem harul numai pentru noi ci la fel de bine trebuie să ne rugăm ca harul să vină şi la cei de lângă noi. Aceasta fiindcă harul trebuie să ştim o mare dovadă de altruism şi de o inimă creştin ortodoxă este să facem ca harul lui Dumnezeu să ajungă să vină peste şi peste semenii lor. Nu trebuie să credem că Dumnezeu nu are destul de mult har pentru ca să nu ne ajungă la toți. Harul prin urmare este un lucru care ne face să fim mult mai:

- altruişti,
- sociabili
- şi mai buni.[61]

Se spune că ava Teodor Romanul discuta odată cu ucenicii lui.
- Părinte Teodor ce este harul?
- Este energia necreată a lui Dumnezeu.
- Şi cum să ajungem să îl dobândim?
- Să urmăm lui Hristos şi aşa îl vom dobândii.
- Dar de unde vine harul?
- De la Duhul Sfânt.
- Şi de unde ştiți?
- Chiar vreți să ştiți?
- Da.
- Uite vă voi spune o istorioară în acest sens.
- Ce istorioară.
- Din Italia.
- Italia?
- Da.
- Vă ascultăm.
- Se spune în Italia lângă Roma exista o localitate mică ce se numea Romul.
- Aşa.
- Ei bine în această cetate era un om episcop deosebit.
- Au fost mulți astfel de episcopi în Italia.
- Aşa este.
- Şi?
- Ei bine diavolul l-a pizmuit pe aceste episcop pentru viața lui.
- Cum?
- S-a dus cineva la papa Romei care pe atunci era fericitul Agapit şi i-a spus că episcopul din Romul nu respectă rânduiala liturgică.
- Cum?
- Mănâncă din sfintele vase.
- Dar era o minciună nu?
- Evident.

---

[60]Harul aduce cu sine o experiență a vieți de dincolo. Aceasta fiindcă harul este prezent în viața de dincolo. Dacă în această viață de multe ori ajungem să avem un fel de experiență
- psihologică
- sufletească
- şi subiectivă
a harului lui Dumnezeu, ei bine în viața de apoi vom ajunge să vedem acest har ca fiind parte din lumina necreată a lui Dumnezeu. Prin urmare acolo unde este chiar dacă este puțin harul are mai multe conotații eshatologice fiindcă ne învață de ceea ce este dincolo de noi şi care vine din lumea de dincolo.

[61]Adrian Sorin Mihalache, *Eşti ceea ce trăieşti. Câteva date recente din neuroştiințe şi experiențele duhovniceşti ale Filocaliei* (Editura Trinitas, 2020).

- Și ce a făcut papa Agapit?
- A trimis pe doi clerici la Romul.
- De ce?
- Pentru ca să îl lege pe episcopul din Romul și să îl aducă la Roma.
- De ce?
- Pentru a fi închis.
- Și ce a urmat?
- Cei doi preoți au ajuns la episcop.
- Ce este? a întrebat el.
- Din ordinul papei ești arestat.
- Dar ce am făcut?
- Ai încălcat rânduielile bisericești.
- Nu am încălcat nici o rânduială.
- Ei lasă cu scuzele.
- Vă rog să mă credeți sunt nevinovat.
- Lasă, lasă. Vei merge cu noi.
- Episcopul sfânt a fost dus și pus în temnița papei Agapit.
- Și ce a urmat?
- A venit ziua de duminică.
- Și?
- Când se lumina de duminică papa a putut să vadă în somn un tânăr care venea spre el.
- Cine ești tu? A întrebat papa Agapit.
- Sunt un trimis.
- De la cine?
- De la Dumnezeu.
- Și ce vrei de la mine?
- Ai închis un episcop din cetatea Romul nu?
- Da.
- În această duminică să slujească el.
- De ce?
- Trebuie să slujească el.
- Apoi tânărul a dispărut.
- Și ce a făcut papa Agapit?
- S-a trezit și și-a spus:
- Ce vis am avut.
- A crezut că este un vis.
- Da. Dintr-o dată a putut să audă un glas care i-a spus:
- După cum ți-am spus episcopul din temniță să slujească.
- Cine ești?
- Glasul nu s-a mai auzit.
- Și ce a urmat?
- Poate doar mi s-a părut? Și-a spus papa Agapit.
- Nu ți s-a părut. După cum ți-am spus episcopul din temniță trebuie să slujească.
- Bine. Am crezut că numai mi se pare mie că te aud.
- A fost un înger nu?
- Da.
- Și ce a făcut papa Agapit?
- Evident că a dat ordin ca episcopul din închisoare să slujească.
- Azi vei sluji tu i-a spus papa Agapit.
- Sunt un păcătos, a răspuns episcopul.
- Și a slujit episcopul?
- Da. Doar că le epicleză a rostit rugăciunea prefacerii și mai apoi a repetat-o a doua oară. A mai repetat-o a treia oară.

- Ce este? De ce tot repeți rugăciunea prefacerii? A întrebat papa Agapit.
- Repet rugăciunea fiindcă nu am văzut venirea Sfântului Duh.
- Sfântului Duh?
- Da.
- Se spune că papa Agapit a rămas pe gânduri.
- Și ce vom face acum?
- Trebuie să îl îndepătrați pe diaconul cu ripida din altar.
- De ce?
- Fiindcă din cauza păcatelor lui nu vine Sfântul Duh.
- Papa Agapit a dat ordine și diaconul s-a dus din altar.
- Și ce a urmat?
- Minune: papa Agapit a putut să vadă cum Sfântul Duh se pogoară din cer peste altar și pe toți cei din altar.[62]

Avem aici încă o istorie despre faptul că sunt mai mulți oameni cu viață sfântă pentru care harul nu este:
- o ficțiune,
- o imaginație
- sau o fantasmă

ci o realitate cât se poate de vie și de concretă. Harul prin urmare este un lucru care ajunge să se manifeste și cei care au har trebuie să știm că ajung să judece lucrurile cât se poate de duhovnicește. Aceasta fiindcă harul este unul care iasă de la Duhul Sfânt și fiindcă vine de la Duhul Sfânt ajunge să înduhovnicească pe toți cei cu care intră în contact. Trebuie să știm acest lucru și să nu îl uităm mai ales în zilele noastre când sunt din ce în ce mai mulți:
- sceptici,
- necredincioși
- și îndoielnici

cu privire la harul lui Dumnezeu. Întâmplarea de mai sus ne spune că în mod nevăzut nouă Duhul Sfânt se pogoară cu harul lui peste noi. Chiar dacă noi nu îl vedem, acest har a fost văzut de mai mulți oameni cu viață sfântă. Despre un astfel de om a fost vorba și în întâmplarea de mai sus.[63]

CAPITOLUL 4

HARUL CA TAINĂ CREȘTIN ORTODOXĂ

Harul este un lucru care trebuie să știm că este tainic. El este acel *magnum mysterium* al lui Dumnezeu Tatăl. Ne simțim de mai multe ori săgetați de harul lui Dumnezeu pentru ca mai apoi el să dispară de noi. Harul se poate manifesta
- în timpul slujbelor,
- în timpul unei rugăciuni private,
- în timpul unei predici
- sau în timpul vizionării unui film religios.

Nu se poate spune că există o metodă prin care harul ajunge:
- să vină la noi
- și să ne cerceteze.

Aceasta fiindcă harul este un lucru care trebuie să știm că harul este:
- imprevizibil,
- neașteptat
- și special.

Că harul este o realitate paradoxală este un lucru sugerat de Sfântul apostol Pavel: "căci cunoașteți harul Domnului nostru Iisus Hristos. El, măcar că era bogat, S-a făcut sărac pentru voi, pentru ca, prin sărăcia Lui, voi să vă îmbogățiți" (2 Corinteni 8, 9). Putem să vedem aici un paradox creștin ortodox fiindcă Hristos care a creat

---

[62]Din *Proloage* vol. 1 (Mitropolia Olteniei, 1990).
[63]A se vedea Radu Teodorescu, *Duhul Sfânt ca mistagog al sfințeniei și spiritualității creștin ortodoxe* (Cugir, 2020).

lumea a ajuns să devină mic și să își asume creația Lui prin întrupare. Acest lucru este ceea ce ne spune despre harul lui Hristos.

Harul poate să vină în noi când facem lucruri creștin ortodoxe. Știm că Sfântul Pavel a făcut o colectă pentru cei săraci și a putut să vadă că acest lucru a adus cu sine mult har: "și ne-au rugat cu mari stăruințe pentru harul și părtășia la această strângere de ajutoare pentru sfinți" (2 Corinteni 2, 8).

Adevărul este că trăim într-o lume care este cât se poate de științifică. Vorbim de o lume care pune totul

- sub microscop

Sau

- sub telescop.

Este greu pentru o astfel de lume orientată spre științific și spre material să creadă într-o

- energie,
- lumină
- și realitate

necreată care ajunge să ne umple și să ne transfigureze. Biblia este cât se poate de concludentă în acest sens. Pe Muntele Tabor Hristos s-a schimbat la față și lumina necreată a putut să fie văzută de cei 3 ucenici ai Lui: Petru Ioan și Iacob. Această lumină necreată a lui Hristos este accesibilă la toată lumea. Este o lumină care trebuie să știm că ajungem:

- să ne schimbe,
- să ne modifice,
- să se înduhovnicească
- și să ne transfigureze.

Harul este o entitate care deși este tainică ajunge să ne confere o altă identitate. Nu este vorba de o schimbare de persoană ci mai mult de o realitate care ajunge să ne facă să fim unii care să vedem lucrurile cât se poate de profund și de duhovnicesc. Știm că spiritualitatea creștin ortodoxă vorbește de doi oameni:

- un om vechi al păcatului
- și un om nou al harului și al virtuții.[64]

Harul este o energie care este:

- vie,
- activă,
- profundă
- și transformatoare.

Harul totuși trebuie să știm că nu acționează de la sine. Este nevoie de voința omului sau mai bine spus de liberul arbitru al omului care să răspundă harului. Când harul ajunge să intre în sufletul omului totul se schimbă.

- viața este ușoară,
- zilele trec repede,
- greutățile par mici
- și sufletul este plin de bucurie.

Părăsirea harului lui Dumnezeu aduce în sine o tânguire și o mare tristețe fiindcă omul simte că a pierdut ceva mai scump decât aurul. Harul este mai scump decât:

- diamantul,
- aurul
- sau pietrele nestemate.

Aceasta fiindcă el este unul care aduce cu sine o înțelegere total diferită a vieții. Omul care are harul lui Dumnezeu vede diferit evenimentele din viața și din lumea din jur. Iată de ce Sfântul Pavel spunea că nu trebuie să facem ca harul lui Dumnezeu să vină în zadar la noi: "ca unii care lucrăm împreună cu Dumnezeu, vă sfătuim să faceți așa ca să nu fi primit în zadar harul lui Dumnezeu" (2 Corinteni 6, 1).

Harul prin urmare poate să vină la cineva fără ca acesta să îl primească. Aceasta fiindcă trebuie să știm că sunt și oameni:

- trupești,
- lumești,
- căzuți

[64]A se vedea Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienței ecclesiale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane* (Sibiu, 1999).

- și hedoniști
care deși știu de harul lui Dumnezeu ei bine nu vor să îl primească. Harul de multe ori are și forme de manifestare mai puțin:
- intense
- și totale
deși este bine să știm că harul este o experiență totală.[65]

Este bine să știm de care sunt implicațiile harului în viața noastră. Aceasta fiindcă el este unul care trebuie să fie înțeles ca o taină. După cum am spus harul nu se studiază sub microscop și nu poate să fie văzut nici cu telescopul. Totuși știm că există har și că el ajunge să se manifeste în viața noastră într-un fel sau altul. Scopul vieții creștine este să ne facă:
- vrednici,
- capabili
- și apți
de a primii harul lui Dumnezeu.

Prin har ajungem să ne hristificăm și să fim unii care să nu mai vedem lucrurile numai:
- material
- și trupește.

Cum ajungem să ne hristificăm? Ajungem să Îl actualizăm pe Hristos în viața noastră. Acest lucru a fost spus și de Sfântul apostol Pavel: "am fost răstignit împreună cu Hristos, şi trăiesc… dar nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine. Şi viaţa, pe care o trăiesc acum în trup, o trăiesc în credinţa în Fiul lui Dumnezeu care m-a iubit şi S-a dat pe Sine însuşi pentru mine. Nu vreau să fac zadarnic harul lui Dumnezeu; căci dacă neprihănirea se capătă prin Lege, degeaba a murit Hristos" (Galateni 2, 20-21).

Știm că Hristos a devenit om în special din două motive:
1. să ne scape de sub puterea diavolului
2. și să ne putem mântuirii (să intrăm în rai).

Aceste lucruri se fac prin har. Este harul cel care este prezent în tot ceea ce face Hristos și are legătură cu Hristos. Harul este un lucru care trebuie să știm că ajunge să ne facă să vedem lucrurile după cum le vede Hristos. A respinge și a nu primii harul lui Hristos face ca:
- viața,
- patima
- învierea
- și înălțarea cu trupul la cer a lui Hristos
să fie:
- fără sens,
- în van
- și fără de nici un rost.

După cum am vorbit în rândurile de mai sus sunt mai multe religii care vorbesc de har deși o fac într-un mod diferit. Harul însă ajunge să fie trăit și experimentat numai de creștinismul ortodox în deplinătatea și totalitatea lui.[66]

Harul este:
- taină,
- mister,
- necunoscută
- și neștiută

---

[65]Harul este unul care ajunge să cuprindă tot sufletul nostru:
- minte,
- voință
- și inimă.
Nu trebuie să uităm acest lucru mai ales în zilele noastre când sunt din ce în ce mai mulți care sunt cât se poate de sceptici în materie de religie. Harul este un lucru care ajunge să ne facă să vedem totul diferit fiindcă ajungem să vedem lucrurile așa cum le vede Dumnezeu. Adevărul este că dacă voim să vedem adevărata față a lucrurilor trebuie să ajungem să le vede așa cum le vede Dumnezeu Tatăl. Harul trebuie să știm că de cele mai multe ori s-a manifestat sufletește. Aceasta fiindcă sufletul este nevăzut și la fel de bine ca energie a lui Dumnezeu și el este nevăzut.

[66]Ieronim Sinaitul, *Comuniunea de credință. Mărturie a vieții în Hristos și însușire fundamentală a Bisericii* (București, 2019).

pe care noi creştinii ortodocşi suntem chemaţi să îl explorăm. Harul este un lucru care ajunge să ne fascineze fiindcă el vine de la Creatorul nostru şi menirea lui este să ne ducă o

- unire
- şi asemănare

cu El. Harul este un fapt care trebuie să ştim că ajunge să fie o acţiune deplină şi totală care ajunge să ne descopere că lumina necreată există cu adevărat.[67]

Harul este un lucru firesc numai că el este şi supra-firesc. De ce? Fiindcă nu vine din această lume. Ştim că harul ajunge să se comunice unui preot prin slujba hirotoniei. Acest har al hirotoniei trebuie să ştim că ajunge să fie unul care ajunge să îl facă pe preot să îl simtă întotdeauna. Au fost mari sfinţi creştini ortodocşi care au ajuns la o trăire a harului la nivel:

- integral,
- total,
- profund
- şi deplin.

Spre această trăire a harului trebuie să tindem şi noi. Pentru a ajunge să intrăm în posesia harului şi pentru a îl menţine în noi trebuie să ne rugăm. Rugăciunea este cea mai sigură metodă pentru a obţine şi pentru a menţine harul în noi.[68]

Se spune că mai mulţi creştini au mers să vorbească cu preotul lor paroh.

- Bună ziua părinte.
- Bună ziua.
- Ce mai faceţi părinte?
- Păcate fac tot timpul.
- Şi noi părinte.
- De ce aţi venit la mine fiilor?
- Am venit să discutăm despre har părinte.
- Har?
- Da.
- Ce anume?
- Ce este harul?
- Este o mare taină.
- Dacă este o taină cum putem să intrăm în posesia lui?
- Prin rugăciune.
- Doar prin rugăciune?
- Şi prin slujbele bisericii.
- Dar cum părinte?
- Uite o să vă spun o mică poveste.
- Vă ascultăm.
- Se spune că într-o parohie era un creştin care la început a fost un bun creştin.
- Şi mai apoi?
- A început să fie lax.
- Adică?
- Încet, încet a început să nu mai meargă la biserică.

---

[67]Ce ar fi viaţa noastră fără de lumină? Ar fi o viaţă care ar fi lipsită de un element vital. Misticii creştin ortodocşi sunt însă conştienţi că această lumină fizică de lângă noi este numai una cât se poate de pală comparativ cu lumina necreată a harului lui Dumnezeu. Această lumină după cum am spus când intră în contact cu omul are mai multe implicaţii de natură spirituale fiindcă ajunge să ne facă să fim schimbaţi şi transfiguraţi. Harul este o realitate care ajunge să fie definitorie pentru noi. Nu trebuie să credem că harul ajunge să creeze în noi:

- dependenţă
- şi adicţie.

Aceasta fiindcă harul nu este unul care se manifestă pătimaş. Acolo unde este prezent harul este unul care ajunge să se manifeste:

- firesc,
- normal

Şi obişnuit.

[68]Vasili Krivoşein, *În lumina lui Hristos. Viaţa şi învăţătura duhovnicească a Sfântului Simeon Noul Teolog* (Bucureşti, 2004).

- Și ce a urmat?
- Preotul a auzit de el.
- Și ce a făcut?
- S-a decis să meargă să îl viziteze.
- Și?
- S-a dus la el acasă.
- Frumos.
- Bună ziua, a spus preotul.
- Bună ziua, a răspuns creştinul care stătea lângă focul din șemineu.
- Și ce a urmat?
- Preotul nu a mai spus nimic.
- Nimic?
- Da.
- Păi cum?
- Cu un cârlig a luat un jar din șemineu și l-a pus lângă șemineu.
- Și ce a urmat?
- Preotul și creștinul s-au uitat cum jarul se stinge.
- Fără să spună nimic?
- Da.
- Păi cum?
- Uite așa.
- Și mai apoi?
- Înainte să plece preotul a pus jarul sting pe foc și el a început să ardă din nou.
- Și ce a spus creștinul?
- A spus: părinte vă mulțumesc de vizită și de predica ținută.
- Și mai apoi preotul a plecat.
- Eu nu înțeleg nimic.
- Te voi face eu să înțelegi.
- Vă rog.
- Prin faptul că preotul a luat jarul din foc a voit să spună că așa a făcut și creștinul: era în biserică și era plin de har.
- A da.
- Acum să nu mai vine la biserică harul l-a părăsit.
- Înțeleg.
- Mai apoi preotul a pus jarul stins în foc.
- Ca să îi supună ce?
- Că numai dacă va începe să meargă la biserică harul va venii din nou la el.
- Frumos.
- Este.
- Așa este ș cu noi.
- Adică?
- Cât timp suntem pe calea bisericii harul Duhului Sfânt arde în noi într-un fel sau altul.
- Așa este.

Tot despre experiența harului ca o lumină necreată avem o mărturie din viața Sfântului Paisie Aghioritul.

„Era 6 august 1977, praznicul Schimbării la Faţă a Mântuitorului. Stareţul venise de cu seară la Chilia din Kapsala unde locuiam atunci. Aveam ca invitaţi doi teologi, profesorii G. Dilboi şi Atanasie Vista (acum monahul Arsenie de la Chilia noastră).

După ce am săvârşit privegherea, la care Stareţul a cântat cu cunoscuta sa voce plină de umilinţă, am servit masa. Apoi a pornit spre Coliba sa. Dar în clipa când ne-am luat rămas bun de la el, înainte de a răsări soarele, **am văzut cum faţa lui a strălucit «*ca lumina*». Radia o lumină albă, dar nu orbitoare.** Semăna cu lumina de la farurile maşinilor pe care o vedem atunci când este ceaţă deasă, şi care nu ne orbeşte. Nu am dat importanţă prea mult acestui fapt.

Gândul îmi spunea că se poate să fi fost o lumină din cer ca un dar al lui Dumnezeu pentru praznicul Schimbării la Faţă. Şi astfel m-am liniştit.

Dar când s-au întors cei doi teologi, pe care i-am rugat să-l însoțească pe Stareț până la Chilia proorocului Ilie, i-am auzit vorbind între ei: *«Ce să fi fost oare, acea lumină?»* Apoi m-au întrebat:

– *Ați văzut ceva la Starețul Paisie?*

– *Da, am văzut,* le-am răspuns.

Atunci aceia mi-au spus cum au văzut fata Starețului luminată cu un altfel de lumină, nu ca cea a soarelui sau a lunii.

Toți trei au crezut că **Domnul Cel care S-a schimbat la Față l-a răsplătit pe robul Său Paisie, pentru că era un nevoitor al propriei lui schimbări. Şi astfel am slăvit pe Dumnezeu care îi slăveşte pe cei care îl slăvesc pe El.** Nu i-am spus nimic, niciodată, Părintelui Paisie nici eu, nici aceia. Șovăiam, ne ruşinam, ne temeam. A plecat la cer fără să «afle» că noi, nevrednicii şi neînsemnații, l-am văzut în lumina Schimbării la Fată. Însă suntem siguri că acum se află în lumina împărăției lui Dumnezeu."[69]

Avem aici încă o mărturie creștin ortodox despre har care ne spune că harul este:

- adevărat,
- real
- lucrător
- și minunat.

Nu trebuie să ne îndoim cu privire la harul lui Dumnezeu fiindcă el ajunge să ne facă să vedem lucrurile într-un mod:

- diferit,
- duhovnicesc
- și profund.

Aceasta fiindcă harul lui Dumnezeu trebuie să știm că este cât se poate de profund și de realist. Harul este un lucru care duce cu noi multă bucurie și simțim că viața nu mai este:

- grea,
- obositoare,
- dificilă
- și istovitoare.

Aceasta fiindcă harul este bun și el ne face să vedem lucrurile așa cum sunt ele. Viața de aici este de multe ori greu de suportat fiindcă vin mai multe necazuri și încercări peste noi dar dacă avem harul lui Dumnezeu în noi ei bine totul devine lumină.[70]

Biblia vorbește despre har cât se poate de clar și de evident. Acest lucru nu înseamnă că nu sunt mai mulți în lumea noastră care consideră harul un fel de doctrină:

- ezoterică,
- rezervată la câțiva inițiați
- și orientală

care este cât se poate de împotriva tendințelor:

- materialiste
- și științifice

ale lumii de azi.

A fost Sfântul apostol Pavel cel care a făcut o distincție fundamentală dintre:

- oamenii care umplu după Duhul (Duhul Sfânt)
- și oamenii care umblă după poftele firii pământești.

Iată ce spunea el: "fraților, voi ați fost chemați la libertate. Numai nu faceți din libertate o pricină ca să trăiți pentru firea pământească, ci slujiți-vă unii altora în dragoste. Căci toată Legea se cuprinde într-o singură poruncă: „Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuți." Dar, dacă vă muşcați şi vă mâncați unii pe alții, luați seama să nu fiți nimiciți unii de alții. Zic, dar: umblați cârmuiți de Duhul şi nu împliniți poftele firii pământeşti. Căci firea pământească pofteşte împotriva Duhului, şi Duhul împotriva firii pământeşti: sunt lucruri potrivnice unele altora, aşa că nu puteți face tot ce voiți. Dacă sunteți călăuziți de Duhul, nu sunteți sub Lege. Şi faptele firii pământeşti sunt cunoscute şi sunt acestea: preacurvia, curvia, necurăția, desfrânarea, închinarea la idoli, vrăjitoria, vrăjbile, certurile, zavistiile, mâniile, neînțelegerile, dezbinările, certurile de partide, pizmele, uciderile, bețiile,

[69]Din Ieromonahul Isaac, *Viața Cuviosului Paisie Aghioritul* (Bucureşti, 2005).

[70]A se vedea Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos lumina lumii și îndumnezeitorul omului* (București, 1993).

îmbuibările şi alte lucruri asemănătoare cu acestea. Vă spun mai dinainte, cum am mai spus, că cei ce fac astfel de lucruri nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu" (Galateni 5, 13-21).

Afirmația de mai sus este cât se poate de concludentă: una vrea firea pământească sau omul lumesc și alta vrea Duhul Sfânt. Ceea ce este clar este că harul Duhului Sfânt nu poate să locuiască în oamenii:

- lumești,
- pământești,
- împătimiți
- și care umblă după plăcerile trupului.[71]

Este foarte adevărat că mai mulți creștini ortodocși autentici au putut să simtă o tensiune între lumea din jur și Biserică. Aceasta fiindcă una face lumea din jur și alta face Biserică. În această stare de tensiune ei bine creștinii sunt prinși la mijloc.[72]

Harul este o energie vie și lucrătoare în viața noastră numai în măsura în care ne deschidem lui. Harul vine la noi într-un fel sau altul însă noi trebuie să fim atenți la această venire pentru ca ea să nu fie în van. Sunt și oameni la care harul a venit însă ei s-au arătat nepăsători față de el. Este bine să subliniem aici că harul nu poate venii în om dacă acesta nu îi permite. Aceasta fiindcă harul este un lucru care ține și de:

- libertatea,
- liberul arbitru
- și alegerea

fiecăruia dintre noi. Odată cu harul care vine de la Duhul Sfânt trebuie să știm că harul aduce cu sine mai multe sentimente și trăiri pozitive. Sfântul Pavel era cât se poate de concludent: "roada Duhului, dimpotrivă, este: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, facerea de bine, credincioşia, blândeţea, înfrânarea poftelor. Împotriva acestor lucruri nu este lege. Cei ce sunt ai lui Hristos Iisus şi-au răstignit firea pământească împreună cu patimile şi poftele ei. Dacă trăim prin Duhul, să şi umblăm prin Duhul" (Glateni 5, 22-25). Roada Duhului de care vorbește aici Sfântul Pavel nu este nimic mai mult decât harul. Prin urmare ce aduce cu sine harul în om?

1. Dragostea,
2. Bucuria,
3. Pacea,
4. Îndelunga răbdare,
5. Bunătatea,
6. Facerea de bine, credincioșia,
7. Blândețea
8. Și înfrânarea poftelor.

Toate aceste lucruri sunt produse ale harului care vine de la Duhul Sfânt. Avem aici motive extrem de serioase pentru a lua harul în serios.[73]

Harul este viu și el trebuie să fie cultivat. Se poate spune că există o asemănare externă dintre:

- har
- și patimi.

De ce? Fiindcă la fel cum harul ajunge să fie cultivat ei bine la fel omul este unul care cultivă patimile. Patimile sunt unele care după cum știm nu ajung să existe în om:

- dintr-o dată,
- din prima
- și imediat.

Patimile au un drum:

- sinuos

---

[71] Se vedea Liviu Petcu, *Părinții și scriitori bisericești învățătorii noștri* vol. 1 (București, 2009).

[72]Tensiunea dintre lumea din jur și Biserică este de fapt un lucru vechi. În Imperiul Roman știm că martirii au fost uciși fiindcă ai ales să fie creștini într-o lume majoritar păgână. Este evident că o oarecare tensiune a ajuns să se mențină și în zilele noastre. Totuși trebuie să fim conștienți că această tensiune a lumii din jur cu Biserica poate să fie depășită. Când în om vine harul lui Dumnezeu el nu mai este afectat de lumea din jur și se poate spune că ajunge la
- pace
- și calm
cu lumea din jur.

[73]A se vedea Radu Teodorescu, *Seriozitatea în sens laic, moral și ecclesial* (Cugir, 2018).

- și dialectic
până ajung să intre în om și să rămână în el.[74]

Prin urmare aceiași energie care o omul o investește în patimi și satisfacerea lor se poate spune că ajunge să fie investită în har. Harul după cum am spus dacă nu este păstrat cum se cuvine îl părăsește pe om. Trebuie să știm că harul este:

- gingaș,
- subtil
- și diafan.

Aceasta fiindcă el vine de la Dumnezeu și ajunge să fie cumva expresia celei mai intime comuniuni cu Dumnezeu.[75]

Harul trebuie să știm că nu prea poate exista acolo unde există suficiență de sine. Ce voim să spunem cu suficiența de sine? Sunt mulți oameni care au o părere despre sine cât se poate de bună. Ei se văd pe sine ca oameni:

- credincioși,
- virtuoși,
- morali
- și buni.

Prin urmare deși nu îl au ei consideră că sunt plini de har. Ei sunt persoane la fel ca cel din pilda vameșului și a fariseului. Fariseul se considera pe sine un om drept și bun comparativ cu vameșul care lucra pentru imperiul roman asupritor. Acest lucru a fost exprimat și de Sfântul apostol Pavel când spunea că: "voi, care voiți să fiți socotiți neprihăniți prin Lege, v-ați despărțit de Hristos; ați căzut din har" (Galateni 5, 4). Din afirmația de mai sus se poate înțelege că harul nu poate exista acolo unde există:

- fariseism,
- suficiență de sine,
- autosuficiență
- și gratificare de sine.

Trebuie să avem acest lucru în vedere și să nu uităm că Sfântul apostol Pavel care avea foarte mult har se considera pe sine cel mai mare dintre păcătoși.[76]

După cum am spus harul este unul care nu discriminează fiindcă criteriile după care el vine la om nu sunt lumești. Prin urmare harul nu ține cont de:

- rasă,
- poziția socială,
- averi
- frumusețe
- sau câți bani avem.

Harul este o realitate ce trebuie să știm că ajunge să fie unul care să ne facă mai buni fiindcă el este în sine o expresie a bunătății lui Dumnezeu față de noi oamenii. Totuși este bine să știm că fiindcă este liber Dumnezeu nu poate să fie constrâns în ceea ce privește harul. Prin urmare nu putem

- să îi impunem
- să Îl constrângem
- și să Îl obligăm

pe Dumnezeu să ne dea harul Său.

Sunt mai mulți care fiindcă au o concepție de viață:

- agresivă,

---

[74]A se vedea Andrei Andreicuț, *Dinamica despătimirii* (Aba Iulia, 2001).

[75]Comuniunea cu Dumnezeu nu poate în nici un fel să fie despărțită de harul lui Dumnezeu. De ce? Fiindcă este harul unul care ajunge să fie o realitate cât se poate de profundă și de reală. Harul este real deși el nu poate să fie văzut de cele mai multe ori. După cum ne spunea Sfântul Pavel când harul vine în noi el ajunge să
- transfigureze
- Și să transforme
întreaga persoană a omului. Harul este totuși un lucru care nu îl părăsește pe nevoitor în momentele grele din viața lui. Aceasta fiindcă prin har se poate vedea că harul ajunge să îl mângâie.

[76]A se vedea Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândii* (Iași, 2008) capitolul despre fariseism.

- violentă
- și forțată

ajung să creadă că fiindcă ei duc un mod de viață creștin ortodox, ei bine și Dumnezeu este pur și simplu obligat să le dea harul său. Că acest lucru nu are loc nu este nici o îndoială. Sfinții care au avut cel mai mare har posibil e considerau pe sine:

- păcătoși,
- lepădătură
- și gunoi
 al lumii.

Prin urmare este evident că nu avem cum să îi impunem lui Dumnezeu să ne dea harul său atunci:

- când vrem
- sau când avem chef

de har.[77]

Este adevărat că viața duhovnicească este una care este mai frumoasă atunci când harul lui Dumnezeu există în noi. Totuși atunci când nu avem și nu simțim harul în noi nu trebuie să ajungem la disperare. Aceasta fiindcă este bine să știm că harul este un lucru care necesită multă răbdare. Harul este un lucru cât se poate de evident și care trebuie să știm că ajunge să fie cât se poate de evident când ne așteptăm cel mai puțin. Paradoxal deși Sfântul apostol Pavel era un mare purtător de har el era bolnav de hidropică. Aceasta pentru ca el să nu ajungă să se laude cu harul din el. "Şi El mi-a zis: „Harul Meu îți este de ajuns, căci puterea Mea în slăbiciune este făcută desăvârșită." Deci mă voi lăuda mult mai bucuros cu slăbiciunile mele, pentru ca puterea lui Hristos să rămână în mine" (2 Corinteni 12, 9). Este bine să știm că harul are o cu totul altă logică decât a noastră și numai sfinții ajung să înțeleagă această logică a harului.[78]

Se spune că într-o mănăstire era mai mulți ucenici vorbeau cu un călugăr mai bătrân și mai experimentat.

- Părinte am vrea să vă punem o întrebare.
- Vă rog, fii mei.
- Părinte cum este cu harul pocăinței?
- Ce este cu el?
- Noi știm că există har.
- Așa este.
- Ei bine cum se manifestă acest har în cei care se pocăiesc?
- Asta depinde.
- Depinde de ce?
- Cât de mare și de sinceră este pocăința lor.
- Dar se poate vorbii de același har în cazul celor care se pocăiesc și a celor care nu au nevoie de pocăință?
- Da se poate.
- Cum așa?
- Fiilor harul lui Dumnezeu nu discriminează pe nimeni.
- Nu?
 Nu.
- De ce?
- Nu vă aduceți aminte de parabola lui Iisus cu lucrătorii tocmiți?
- Cel din al XI-lea ceas a a primit la fel cu cel din primul ceas nu?
- Da.
- Dar oare așa este și cu harul?
- Da.
- Nu prea pare drept.
- Nu pare dar este.

[77]Harul este un lucru care este cumva dincolo de puterile lui Dumnezeu. Iată de ce numai rugăciunea poate să medieze venirea harului în noi. Sfântul Pavel era cât se poate de concludent în acest sens: "și Dumnezeu poate să vă umple cu orice har, pentru ca, având totdeauna în toate lucrurile din destul, să prisosiți în orice faptă bună" (2 Corinteni 2, 8). Se poate vede din afirmația de mai sus că se vorbește de o umplere cu har. Aceasta fiindcă la un anumit nivel omul este un omul este deschis lumii spirituale. Trebuie însă să fim conștienți că omul nu se poate umple numai cu harul lui Dumnezeu ci la fel de bine și cu energii demonice. Aceste energii sunt unele care intră pe exact același spațiu unde trebuia să intre harul lui Dumnezeu.

[78]A se vedea Radu Teodorescu, *Sfinții părinți ai ortodoxiei exemple pentru contemporaneitate* (Cugir, 2015).

- Poate așa este.
- Uite ca să vă fac să înțelegeți vă voi spune o întâmplare.
- Vă ascultăm.
- Se spune că mai de mult trăia un mare tâlhar pe nume David.
- Așa și?
- Ei bine acest tâlhar era capul de bandă la mai mulți alți mari tâlhari.
- Și ce a făcut el?
- El jefuia și prăda fără de milă pe oricine prindea.
- Vai ce rău.
- Așa este.
- Și unde trăia acest nelegiuit?
- În părțile Africii.
- Așa.
- S-au făcut mai multe echipe pentru ca tâlharul David și banda lui să fie prins dar fără de nici un succes.
- Nu putea fi prins?
- Da. David și banda lui erau extrem de atenți.
- Ne dăm seama.
- Mama lui David nu a uitat de el.
- De ce?
- Ea se ruga lui să se pocăiască.
- Și s-a pocăit?
- Se pare că da.
- Cum?
- Se pare că harul a venit în David fiindcă la un moment dar a început să îl mustre cugetul pentru faptele rele pe care le făcea.
- De ce spuneți că a venit harul la el?
- Fiindcă a fost harul care făcut ca el să fie mustrat.
- Dar harul nu stă în hoți.
- Depinde.
- Cum?
- Harul poate venii în ei pentru a îi duce la pocăință.
- Este asta o lucrare a harului: a aduce un păcătos la pocăință?
- Este. Cum să nu fie.
- Nu știm.
- Uite că știți aici.
- Ei bine David a decis să renunțe la furat și să se călugărească.
- Și a reușit?
- Da. A auzit de o mănăstire bună și s-a dus și a bătut la ușă.
- Cine este? L-a întrebat portarul.
- Sunt eu David.
- Și ce vrei?
- Să intru.
- Noi nu deschidem la străini.
- Vreau să vorbesc cu egumenul.
- A venit egumenul.
- Cine ești și ce vrei?
- Vreau să mă fac călugăr.
- Ești prea tânăr pentru mănăstire și viața de aici este prea aspră.
- Uite cum este egumene eu sunt tâlharul David și am venit aici ca să mă pocăiesc. Dacă nu mă primiți în mănăstire voi chema pe foștii mei tovarăși și vom jefuii mănăstirea.
- Bine, bine te primesc a răspuns egumenul.
- Și ce a urmat?
- David s-a pocăit de păcatele lui profund și serios.

- Frumos.
- Totuși vroia să știe dacă a fost iertat de Dumnezeu.
- Și a aflat?
- Da.
- Cum?
- Într-o zi după mai mulți ani de pocăință i s-a arătat Sfântul Arhanghel Gavriil care i-a spus:
- Păcatele tale au fost iertate.
- Vai nici nu știți cât de mult mă bucur.
- Dar pentru credința ta ți se va darul de a face minuni.
- Asta nu o cred.
- Tu știi că Zaharia tatăl Sfântului Ioan Botezătorul a rămas mut fiindcă s-a îndoit de cuvintele lui Dumnezeu.
- Da.
- Fiindcă te-ai îndoit de cuvintele mele vei avea grai numai când vei lăuda pe Dumnezeu.
- Bine așa să fie.

De atunci David putea să vorbească numai când se ruga. A ajuns să facă multe minuni.[79]

Avem aici o dovadă că pocăința este una
- adevărată
- și reală

și că ea ajunge să lucreze și să ne facă să fim unii care să ajungem să cooperăm și să conlucrăm cu harul lui Dumnezeu. Harul poate să fie extrem de puternic în cei care au nevoie de pocăință. Totuși, acest lucru nu înseamnă că harul ajunge să lucreze numai în cei care e pocăiesc. Harul este prezent la fel de bine în cei:
- drepți,
- virtuoși
- și buni.

Harul care vine prin pocăință este un har special și este un har cu timpul ajunge să îi ajute pe cei care se pocăiesc să nu mai cadă în păcate. Prin urmare harul pocăinței este unul:
- eficient
- și efectiv.

Întâmplarea de mai sus cu tâlharul pocăit David credem că este cât se poate de concludent în acest sens. Aceasta fiindcă harul pur și simplu ajunge să transfigureze persoane celui care se pocăiește.[80]

CAPITOLUL 5

SFINȚII CREȘTINI ORTODOCȘI: OAMENI AI HARULUI TOTAL

Din toate cele pe care le-am spus mai sus se poate vedea că harul este un lucru care variază:
- într-un anume har lucrează harul în ce care se pocăiesc,
- în alt fel lucrează harul în creștinii ortodocși simpli
- și în alt fel lucrează harul în sfinții lui Dumnezeu.

Din acest lucru înțelegem că harul este un lucru care poate să fie simțit:
- parțial
- sau total.

Ei bine cine sunt cei care ajung să experimenteze harul lui Dumnezeu total? Sunt sfinții lui Dumnezeu. Sfinții sunt un subiect destul de dezbătut și care a creat mai multe controverse. Aceasta fiindcă sunt:
- sfinți catolici
- sfinți creștin ortodocși
- și chiar anglicanii vorbesc și ei de mai mulți sfinți.

Ei bine nu ne vom interesa în acest capitol despre cum trăiesc harul lui Dumnezeu creștinii din alte confesiuni creștine ci ne vom rezuma aici să vedem:

---

[79]Pr. Ilarion Argatu, *Pilde și istorioare adevărate,*(Editura Mila Creștină, 2011), pag. 160.
[80]A se vedea Radu Teodorescu, *Metamorphosis: ortodoxie și transfigurare* (Cugir, 2008).

- cum au trăit
- și ce au spus sfinții creștini ortodocși despre har.

Sfinții creștini ortodocși sunt unii care vorbesc despre o experiență:
- totală,
- conștientă
- și personală a harului.

Harul este un lucru personal și conștient care ne face conștienți că putem să ajungem la o comuniune profundă cu Dumnezeu.[81]

În viața unui om trebuie să știm că harul este cea mai frumoasă experiență pe care omul o poate avea. Aceasta fiindcă harul este unul care îl leagă de Dumnezeu. Ce poate fi mai frumos decât a fi în comuniune cu Dumnezeu? Evident că nimic. Iată ce de harul este:
- plăcut,
- frumos,
- contagios,
- iubitor
- și aducător de liniște sufletească.

Sfântul apostol Pavel vorbea despre faptul că iertarea păcatelor se face întotdeauna prin har. Aceasta fiindcă imediat ce am ajuns să primim iertarea păcatelor ajungem să primim harul lui Dumnezeu. "În El avem răscumpărarea, prin sângele Lui, iertarea păcatelor, după bogățiile harului Său" (Efeseni 1, 7). Din această afirmație se poate înțelege că harul lui Dumnezeu este un lucru care trebuie să știm că poate să locuiască într-un om sărac dar care este virtuos. Se ridică aici întrebarea: în ce este bine să fim bogați: în harul lui Dumnezeu sau în bogății? Dacă este să privim lucrurile din prisma veșnicie adevărul este că este mult mai bine să fim bogați în har mai mult decât să fim bogați de lucruri materiale. Aceasta fiindcă harul lui Dumnezeu este veșnic în timp ce bogățiile sunt trecătoare.[82]

Sfântul apostol Pavel a fost cât se poate de concludent când a spus că ajungem să fim mântuiți prin harul lui Dumnezeu. Nu trebuie să uităm acest lucru și să știm că harul este energia care ajunge să potențeze în noi mântuirea. Sufletul ajunge să fie inundat de har și ajunge să se mute de la viața de aici la viața fericită de dincolo. Acest lucru a fost afirmat de Sfântul Pavel care spune: "pe noi cei ce eram morți prin greșelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos - prin har sunteți mântuiți!" (Efeseni 5, 2).

Faptul că prin har ajungem să fim mântuiți nu înseamnă că harul lui Dumnezeu lucrează numai:
- în momentul mântuirii,
- la timpul mântuirii
- și în clipa mântuirii.

Harul este unul care după cum am spus sfinții au ajuns să îl trăiască în tot timpul vieții lor. De la sfinți se poate spune că avem încredințarea că ceea ce experimentăm noi creștinii ortodocși nu este:
- o iluzie
- și o imaginație.

Harul nu este imaginar dar el are efecte inclusiv asupra imaginației. Trebuie să știm acest lucru mai ales în zilele noastre când sunt mulți care au o imaginație extrem de bogată. Imaginația este un lucru care trebuie să fie ținută în frâu. Aceasta fiindcă ea poate ajunge să ne domine. Prin urmare harul este unul care influențează imaginația și face ca imaginația să fie una care să lucreze în favoarea omului și nu în defavoarea lui.

---

[81]Nu greșim dacă spunem că harul este cea mai intimă și mai profundă comuniune pe care o avem cu Dumnezeu. Când harul lui Dumnezeu este prezent în noi:
- totul este senin,
- viața este frumoasă,
- simțim compasiune,
- simțim iubire
- și simțim pace sufletească.

Aceste lucruri îl fac pe creștinul ortodox să tânjească după har. Această tânjire îl face pe creștinul ortodox să ajungă să fie unul care să facă nevoință pentru a ajunge:
- să obțină
- și să păstreze harul

în el.

[82]A se vedea Clement Alexandrinul, *Despre adevărata bogăție* (Editura Cuvântul vieții, 2020).

Harul lui Dumnezeu după cum am spus nu ajunge să intre în sufletul omului cu forța. După cum am spus și unii păcătoși pot să ajungă la o simțire a harului însă această simțire a harului trebuie să știm că este una destul de palǎ. Că harul nu ajunge să se impună cu forța ne-o spune Sfântul Ioan Evanghelistul în Apocalipsă: „iată, stau la ușă și bat; de va auzi cineva glasul Meu și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine" (Apocalipsă 3, 20).

Harul este gratuit și din câte se pare cei care sunt:

- săraci,
- umili
- și buni

au mult mai multe șanse să in posesia lui.[83]

Am spus în rândurile de mai sus că harul este unul care ajunge să fie experimentat la nivel total de sfinții lui Dumnezeu. La fel de bine mai trebuie să știm că sunt mai mulți care se întreabă: cum mai putem noi să ajungem la o experimentare a harului de la sfinți? Sunt mai multe lucruri prin care și noi putem:

- să ne dăm seama,
- să simțim
- și să trăim

harul lui Dumnezeu experimentat de sfinții lui Dumnezeu. Harul sfinților poate să fie trăit:

- prin scrierile lor,
- prin vorbele lor,
- prin locurile unde au trăit
- și prin întâlnirile față către față pe care unii le-au avut cu ei.[84]

Una dintre marile diferențe dintre noi și sfinți este modul cum ne raportăm noi și ei la slujbele Bisericii. Se știe că sfintele taine sunt unele care ajung să comunice harul lui Dumnezeu. Se comunică harul lui Dumnezeu care este unul ce lucrează deplin în sfinți. Ei bine și noi ajungem să participăm la slujbele bisericii dar putem să vedem că harul nu este la fel de lucrător ca în cazul sfinților. Aceasta fiindcă de cele mai multe ori noi ajungem să participăm la slujbe:

- formal,
- fără atenție,
- fără să fim implicați
- și fără luare aminte.

Iată că este important modul cum ajungem să percepem slujbele Bisericii. Aceasta fiindcă sunt slujbele care ajung să ne facă să fim unii care să trăim harul lui Dumnezeu.

Cuvintele sfinților sunt cuvinte cu har. Aceasta fiindcă sfinții sunt unii care sunt cât se poate de atenți cu ceea ce vorbesc. Sfântul apostol Pavel spunea cât se poate de clar: "niciun cuvânt stricat să nu vă iasă din gură, ci unul bun, pentru zidire, după cum e nevoie ca să dea har celor ce-l aud" (Efeseni 4, 29). prin urmare vorbirea sfinților este:

- cu har,
- ziditoare,
- înălțătoare,
- cu tâlc
- și plăcută.

Sfinții sunt unii care vorbesc cu har fiindcă vorba lor este dreasă cu multă înțelepciune. Nu este de mirare că de multe ori cuvintele sfinților sunt mai pline de înțelepciune decât ale marilor filosofi ei lumii. De ce? Fiindcă sfinții vorbesc din Sursa a toată înțelepciunea. Harul trebuie să știm că este unul care aduce în viața sfinților:

- înțelepciune,
- pricepere,
- cumpărate,

---

[83]Au fost mai mulți cei care au susținut că de fapt cumva Dumnezeu este nedrept. Aceasta fiindcă el a creat această lume dar harul nu merge după legile acestei lumi. Trebuie să știm că harul este de fapt conform lumii. Dumnezeu a intenționat o lume în care harul Său să fie cu prisosință și să fie un lucru care să aducă împlinire. Ei bine în mai toate epocile sub o formă sau alta omul a ajuns să idolatrizeze lumea și lucrurile din ea. Acest lucru evident că nu a mai putut să facă harul ca unul accesibil. Harul este infinit și veșnic și ajunge să îi facă părtași pe cei care îl primesc la infinit și la veșnicie.

[84]Ilarion Felea, *Cuvântări la viețile sfinților* vol. 1 (Editura Petru Vodă, 2016).

- înfrânare
- și autocontrol.

În cazul sfinților trebuie să știm că este harul cel care i-a făcut să vrea nu numai să fie ca Hristos ci la fel de bine să pătimească pentru Hristos. Acest lucru a fost și el afirmat de Sfântul apostol Pavel: "căci cu privire la Hristos, vouă vi s-a dat harul nu numai să credeți în El, ci să și pătimiți pentru El" (Filipeni 1, 29).[85]

Harul este o energie supranaturală care de multe ori poate să anuleze legile lumii fizice. Aceasta fiindcă harul este o altă ordine a existenței decât cea a lumii fizice. Harul prin urmare trebuie să fie înțeles așa cum au ajuns sfinții lui Dumnezeu să îl trăiască. Aceasta fiindcă așa harul lui Dumnezeu este unul care devine:
- real,
- lucrător,
- dinamizator
- și deplin.

Se poate vorbii de o dinamică a harului care ajunge să ne facă să fim unii care să vedem lucrurile cât se poate de profund și de avansat în raport cu nivelul de înțelegere a lumii din jur. Totuși nu trebuie să ne mândrim că am ajuns să trăim și să experimentăm harul lui Dumnezeu în termeni proprii. Aceasta fiindcă una dintre mărturiile cele mai autentice ale prezenței harului este:
- smerenia
- modestia
- și umilința. [86]

Se spune că un grup de pelerini au ajuns la Muntele Athos. Acolo au căutat pe un părinte înduhovnicit cu care să vorbească.
- Ce este fii mei?
- Ne bucurăm să vă vedem părinte.
- Și eu.
- Părinte am vrea să vă punem mai multe întrebări.
- Cu ce știu că stau la dispoziție.
- Părinte vrem să știm dacă harul lui Dumnezeu este real.
- Sigur că este real.
- Dar l-a văzut cineva?
- Da.
- Cine?
- Oamenii credincioși dar mai ales sfinții lui Dumnezeu.
- Dar părinte de ce noi nu putem să vedem harul lui Dumnezeu?
- Fiindcă nu avem credință destul de multă.
- Și cine ziceați că a văzut harul lui Dumnezeu?
- Uite să vă spun o poveste de aici din Muntele Athos.
- Vă rugăm părinte.
- Voi ați auzit de mănăstirea Iviron?
- Da.
- Ea a fost ctitorită de dreptul Eftimie.
- Și în ea au stat ivirii care sunt georgienii de azi.
- Așa este.
- Ei bine într-un an pe când trăia dreptul Eftimie s-a dus să facă liturghie pe vârful Athosului la biserica Schimbării la față chiar de praznicul schimbării la față.

---

[85]Evident că sunt mai mulți care nu văd nici un har în acea că vrei să mori pentru Hristos. Dacă tendința omului este să trăiască și să trăiască cât mai mult cum se face că harul ajunge să fie unul care să îl facă pe sfânt să vrea să moară pentru Hristos. Ei bine ca să răspundem la această problemă trebuie să știm că Sfântul Ioan Teologul îl denumește pe Hristos Logosul sau Cuvântul lui Dumnezeu. Hristos este sensul a tot ceea ce există fiindcă tot ceea ce există s-a creat prin El. Prin urmare fără de Hristos viața nu mai are nici un sens și nici o noimă. Este cu adevărat o lucrare a harului să ajungi să vrei să îți dai viața pentru Hristos și istoria Bisericii Creștin Ortodoxe vorbește de mai mulți:
- martiri
- și mucenici
Care au ajuns să își dea viața pentru Hristos.
[86]A se vedea Vasilios Papadaki, *Mândria și smerenia* (Galați, 2012).

- Și ce a urmat?
- Ei bine au venit mai mulți pelerini și călugări care cu toții s-au suit pe vârful Athosului.
- Așa este tradiția nu?
- Da.
- Continuați.
- Și dintr-o dată în timp ce cuviosul Eftimie slujea minune.
- Ce minune?
- Dintr-o dată toți cei care au fost acolo au fost acoperiți de o lumină mare.
- O lumină cerească?
- Da.
- Minunat?
- Și ce a urmat?
- Ei bine lumina era așa de mare și de puternică încât cei care o priveau au căzut la pământ.
- Fiindcă nu îi mai lăsa să vadă?
- Da.
- Și apoi?
- Când s-au ridicat era numai Cuviosul Eftimie care slujea liturghia.
- Mare har a avut cuviosul Eftimie.
- Da. Mare har.
- Deci harul se poate manifesta ca lumină?
- Da.
- Minunat.
- Dar mai trebuie să știți ceva.
- Ce?
- Harul se poate manifesta și în vedenii.
- Cum?
- De Cuviosul Iosif Isihastul ați auzit?
- Da.
- El a scris două volume de scrisori.
- Le știm.
- Cuviosul Iosif Isihastul a murit în 1959 dar înainte de a murii cu mult înainte, la începutul vieții sale ascetice a avut o cercetare a harului lui Dumnezeu.
- Ce cercetare?
- Se spune că cuviosul Iosif Isihastul făcea rugăciunea lui Iisus.
- Așa și?
- Dintr-o dată s-a făcut o lumină mare acolo unde era el.
- Din nou lumină.
- Da.
- Și ce a urmat?
- Dintr-o dată din lumină cuviosul a putut să vadă că iasă trei copii.
- Ce vârstă aveau?
- Între 6 și 8 ani.
- Trei copii?
- Da.
- Și ce făceau ei?
- Cântau cântarea liturgică: câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și îmbrăcat.
- Interesant.
- Mai apoi copii l-au binecuvântat pe Cuviosul Iosif Isihastul cu semnul sfintei cruci și au intrat din nou în lumină.
- Cine erau acești copii?
- Cuviosul Iosif Isihastul a spus că ei erau chip al Sfintei Treimi.
- Deci cuviosul a fost vizitat de Sfânta Treime?
- Da.
- Extraordinar.

- Este cu adevărat.
- Deci harul lui Dumnezeu se poate manifesta și prin vedenii?
- Da. Este harul cel care ne face să ne dăm seama de adevăratele vedenii de falsele vedenii.
- Falsele vedenii au nici un har în ele.
- Bine de ştiut.
- Oricum ambele experiențe ale harului ne spun că harul este lumină.
- Am remarcat acest lucru
- Foarte bine fii mei.
- Vă mulțumim pentru cuvânt părinte.
- Să fie spre mântuire.[87]

Avem aici două experiențe ale harului lui Dumnezeu. În prima se poate vedea că harul a ajuns să se manifeste și spre mai mulți oameni obișnuiți în timp ce a doua s-a manifestat numai asupra unui om sfânt cum a fost cuviosul Iosif Isihastul. Harul prin urmare este:
- spontan,
- direct,
- de multe ori neaşteptat
- și transformator.

Trebuie să credem că există har chiar dacă uneori noi mai că nu îl simţim. Mărturiile de mai sus și de fapt această carte este una care vine să ne spună că harul lui Dumnezeu ajunge să ne manifeste la mai toată lumea și pentru toți cei care i se deschid. Este bine să ştim că noi trebuie să ne deschidem harului și nu harul trebuie să se deschidă față de noi. Aceasta fiindcă harul nu este o persoană.

După cum am spus harul ajunge să fie unul care la unii se manifestă mai mult în timp ce la alții se manifestă mai puțin. Aceasta în funcție de cum consideră Dumnezeu. Sfântul Simeon Noul Teolog spunea că este cu adevărat imposibil pentru un om să se mântuiască dacă în timpul vieții sale nu a ajuns să simtă măcar puțin din harul lui Dumnezeu. Harul este o energie necreată a lui Dumnezeu care vine la noi și ar fi cea mai proastă alegere să îl respingem.[88]

Cei mai mulți dintre noi am fi tentați să credem că harul nu are o mare eficacitate în viața noastră fiindcă nu prea putem să vedem cu ochiul liber acest har. Omul este o ființă dihotomică alcătuită din
- trup
- și suflet.

Ori știm din cele spuse mai sus că harul este imaterial. Dacă este imaterial ei bine nu avem cum să îl vedem și să îl atingem. Totuși, harul poate să fie simțit. Când în seara de crăciun simțim că totul este special ei bine vorbim de fapt de o:
- trăire,
- simțire
- și experimentare

a harului.

Harul vine la noi dacă noi îl atragem. Atragem harul lui Dumnezeu prin mai multe lucruri:
- vorbire,
- gândire
- acțiuni
- și mai ales lucrarea virtuților.

Că harul lui Dumnezeu poate să fie tras de noi prin ceea ce facem și ceea ce vorbim ne-a spus-o Sfântul apostol Pavel: "vorbirea voastră să fie totdeauna cu har, dreasă cu sare, ca să ştiţi cum trebuie să răspundeţi fiecăruia" (Coloseni 4, 6). Din această afirmaţie ne putem da seama că modul cum vorbim poate să atragă harul lui Dumnezeu. Harul este un lucru care trebuie să știm că poate să fie simțit prin cuvinte. Este greu de crezut că o persoană care:
- înjură,
- blestemă
- și scoate pe gură numai sudalme

[87]Din Arhimadrit Ioanichios, *Patericul Sfântului Munte Athos* (Galați, 2001).
[88]Normal Russell, *Gregory Palamas and the making of palamism în the modern age* (Oxford, 2019).

poate să aibă harul lui Dumnezeu în ea.[89]

Ca să ajungem ca prin vorbele noastre să fie transmis harul lui Dumnezeu trebuie mai întâi să ajungem să ne umplem de har prin faptele noastre.[90]

Atunci când vine în om harul aduce cu sine o schimbare a acelei persoane în bine. Odată cu harul vin în om o sumă de trăiri pozitive care nu pot să fie descrise în cuvinte. Dacă fără de har omul era pur și simplu unul care considera că viața creștin ortodoxă este:

- grea,
- dificilă,
- întortocheată
- și cu multe suișuri și coborâșuri

ei bine când harul vine în om viața creștin ortodoxă devine cât se poate de plăcută și de ușoară. Aceasta fiindcă omul care are harul lui Dumnezeu în el pur și simplu ajunge să fie unul care nu mai are nevoie de încurajare în drumul său spre mântuire fiindcă pur și simplu găsește în sine o forță care să îl ducă la destinația mult dorită: mântuirea.[91]

Scriindu-le tesalonicenilor Sfântul apostol Pavel era cât se poate de expresiv: "însuşi Domnul nostru Iisus Hristos şi Dumnezeu Tatăl nostru, Care ne-a iubit pe noi şi ne-a dat, prin har, veşnică mângâiere şi bună nădejde, să mângâie inimile voastre şi să vă întărească, la tot lucrul şi cuvântul bun"(2 Tesaloniceni 2, 16-17).

Din ceea ce ne spune Sfântul Pavel înțelegem că Dumnezeu Tatăl este Cel care ne-a dat

- veșnică mângâiere
- și bună nădejde.

Acest lucru ne spune că acolo unde este harul lui Dumnezeu Tatăl nu poate exista:

- deznădejde,
- lipsă de speranță,
- disperare,
- tristețe
- și deprimare.

La fel de bine Sfântul Pavel ne mai spune că harul este unul care:

- mângâie inimile
- și întărește spre tot lucrul bun.

Nu trebuie să uităm acest lucru și trebuie să știm că harul este o sumă de trăiri:

- pozitive,
- bune
- și frumoase.[92]

Harul este un lucru care trebuie să știm că este cu totul special și care aduce în suflet numai bucurie și veselie. La fel de bine harul este unul care potențează sufletul să devină:

- mai bun,
- mai drept,
- mai frumos,
- mai înțelept
- și mai virtuos.

Trebuie să știm că toate aceste lucruri le face harul în sufletul celor care vor să intre în posesia lui. Scriindu-i ucenicului său Timotei Sfântul Pavel îi spunea că harul poate să se înmulțească în cineva că poate să ajungă peste

---

[89]Ase vedea Radu Teodorescu, *Vulgaritatea: o problemă a timpului nostru* (Cugir, 2018).

[90]Este adevărat că vorbele și faptele se înrudesc și la un anumit nivel se presupun reciproc. Nu poți să fie un om de bine și în același timp să înjuri și să blestemi fără de nici o remușcare. Iată de ce omul care vrea să atragă harul lui Dumnezeu în viața lui trebuie să fie atent la ceea ce scoate din gură. Sunt mulți care evident că nu cred că harul lui Dumnezeu se poate manifesta prin vorbe. Adevărul este că mai mulți care au ajuns să intre în contact cu sfinții lui Dumnezeu au putut să vadă că ei au avut o vorbă și cuvinte pline de har. Aceasta fiindcă harul se manifestă și prim modul cum vorbim. Harul când este în om îl face să aibă o vorbire care este:
- folositoare,
- plăcută
- și amiabilă.

[91]A se vedea Stanley S. Harakas, *Despre viață și mântuire* (București, 2012).

[92]A se vedea Radu Teodorescu, *Trăire și studiu creștin ortodox în zilele noastre* (Cugir, 2014).

măsură: "şi harul Domnului nostru s-a înmulţit peste măsură de mult împreună cu credinţa şi cu dragostea care este în Hristos Iisus" (1 Timotei 1, 14).[93]

Este bine să ştim că dacă ar fi să ne luăm după vrednicia fiecăruia dintre noi nici unul nu am fi vrednici să primim harul lui Dumnezeu. Totuși Dumnezeu ne iubește și vrea să ne dea harul său mântuitor. Acest lucru fiindcă Dumnezeu este:

- bun,
- iubitor,
- milostiv
- și îndurător.

Trebuie să ştim că harul este unul care ajunge să fie cât se poate de activ ca o energie a lui Dumnezeu care se varsă peste noi. Tot Sfântul apostol Pavel îi spunea lui Timotei: "El ne-a mântuit şi ne-a dat o chemare sfântă, nu pentru faptele noastre, ci după hotărârea Lui şi după harul care ne-a fost dat în Hristos Iisus, înainte de veşnicie" (2 Timotei 1, 9).

Din afirmația de mai sus putem să deducem că nici unul dintre noi nu ar fi vrednic de harul lui Dumnezeu. Totuși, Dumnezeu ne dă harul Său în virtutea bunătății Lui. Dumnezeu a decis ca omul să poată se mântuiască și face acest lucru prin harul Său. Dacă ar fi ca Dumnezeu să ţină cont de faptele noastre evident că nici unul dintre noi nu ar fi vrednic să primească harul lui Dumnezeu.[94]

Trebuie să fim cumva realiști să ne dăm seama că harul:

- nu merge
- și nu este

după logica lumii din jur. Lumea din jur este o lume care de ce să nu spunem este robită de:

- senzații,
- plăceri,
- distracții
- și efemer.

Harul de cele mai multe ori este un lucru care nu merge după aceste lucruri și se poate spune că are:

- o logică,
- un înțeles
- și un sens

al lui propriu.

În timp ce unii fug după deșertăciunile lumii,[95] noi creștinii ortodocși avem datoria să alergăm după harul lui Dumnezeu. Sfântul Pavel scriitorul ucenicului său Timotei era cât se poate de concludent: "tu dar, copilul meu, întăreşte-te în harul care este în Hristos Iisus" (2 Timotei 2, 1). Harul este unul în care putem:

- crește,
- maturiza
- fortifica
- și întării.

Aceasta fiindcă harul lui Dumnezeu este un lucru care trebuie să ştim că ne face să fim unii care să ne dăm seama că trebuie să fim:

- selectivi,
- să ne facem priorități
- și să ştim că separăm lucrurile.

Sfinții lui Dumnezeu au trăit în această lume dar evident că au ajuns să obțină harul lui Dumnezeu și să îl facă să fie activ în viața lor. Iată de ce harul nu este pur și simplu numai o teorie:

---

[93]Harul prin urmare este unul care ajunge să potențeze și să înmulțească:
- credința
- și dragostea.

Nu trebuie să uităm acest lucru fiindcă harul este unul care trebuie să ştim că stă în strânsă legătură cu credința și dragostea. Este harul cel care ajunge să ne facă să fim unii care să fim mai presus de orice persoane duhovnicești. Aceasta fiindcă una dintre menirile harului este şi de a îl înduhovnicii pe om. Trebuie să ştim că harul ne înduhovniceşte şi ne face să fim unii care să fim dincolo de toate persoane cât se poate de depline în cu viață în Hristos.

[94]Ase vedea Marius Golea, *Biserica - laborator al mântuirii* (Arad, 2019).

[95]Ioan Buliga, *Deşertăriunile lumii* (Galați, 2009).

- frumoasă,
- seducătoare
- și atractivă.

Trebuie să știm că harul nu seduce. Ne seduce:
- răul,
- păcatul
- și patimile.

Harul este unul care ne convinge și ne facă să fim dedicați lucrării binelui. Dacă este să fim mai tehnici se poate spune că harul este *energia binelui*. Știm că mai ales psihologia vorbește de mai multe energii. Sunt mai multe energii care le putem primii sau trimite în viața noastră. Ei bine harul este o anergie pe care o primim de la Dumnezeu mai ales în momentele
- dificile,
- de cumpănă
- și grele ale vieții noastre.

De ce? Fiindcă Dumnezeu vrea ca noi să ajunge să ne sfințim. Harul acolo unde este:
- sfințește
- și aduce cu sine un simț al sfințeniei.

De ce? Fiindcă harul este o expresie a sfințeniei lui Dumnezeu Tatăl. Scriindu-i ucenicului săi Tit, Sfântul apostol Pavel spunea cât se poate de frumos și de adevărat: "căci harul lui Dumnezeu, care aduce mântuire pentru toți oamenii, a fost arătat" (Tit 2, 11). Cine a arătat harul lui Dumnezeu care aduce mântuirea?Nimeni altul decât Domnul Iisus Hristos. Trebuie să credem în Hristos pentru a primii harul. Este bine să știm că ortodoxia consideră că nu se poate ajunge la o experiență:
- adevărată,
- reală
- și veridică

A harului fără credința în Domnul Iisus Hristos.[96]

Se spune că la Muntele Athos mai mulți călugări tineri vorbeau cu părintele Lazăr Dionisiatul.
- Părinte Lazăr am avea niște întrebări pentru sfinția voastră.
- Ce întrebări fii mei?
- Despre harul lui Dumnezeu.
- Har?
- Da.
- Harul este un lucru cu totul special.
- Este?
- Da.
- De ce?
- Fiindcă harul este prezența lui Dumnezeu în om.
- Da?
- Da.
- Cum așa?
- Unde este prezent Dumnezeu acolo este și harul Lui.
- Deci Dumnezeu și harul sunt două lucruri care se leagă una de alta?
- Da cum să nu.
- De ce?
- Fiindcă după cum spune Sfântul Grigorie Palama harul este energia necreată a lui Dumnezeu.
- Ei Sfântul Grigorie Palama.
- Ce este cu el?
- A trăit de mult.
- Da în secolul al XIV-lea.
- Dar cum rămâne cu noi cei de azi?
- Cum să rămână?
- Cum este trăit harul astăzi?

[96]Irineu Popa, *Iconomia plinirii vremurilor în Iisus Hristos* (Mitropolia Olteniei, 2014).

- Azi?
- Da.
- Adevărul este fii mei că oamenii de azi nu au harul lui Dumnezeu.
- De ce?
- Fiindcă sunt aplecați spre păcate.
- Dar și în vechime să făceau păcate.
- Dacă oamenii de azi au puțin har ei bine ei pur și simplu îl îndepărtează prin păcatele lor.
- Și ce se întâmplă atunci.
- Ce să se întâmple? Acolo unde nu este harul lui Dumnezeu vin diavolii.
- Și cum să atragem azi harul lui Dumnezeu?
- Prin gânduri bune.
- Da?
- Da.
- Cum așa?
- Gândurile bune le au numai cei care au ochii curați.
- Dar părinte Lazăr, sfinția ta ai experimentat harul lui Dumnezeu?
- Da.
- Și cum a fost?
- Minunat.
- Nu ne spuneți și nouă?
- Vă spun.
- Vă ascultăm.
- Era în ziua călugăriei mele. În biserică se citea acatistul Sfântului Ioan Botezătorul.
- Și?
- Eu stăteam în fața icoanei Sfântului Ioan Botezătorul.
- Și ce a urmat?
- Atunci am simțit cum harul lui Dumnezeu vine la mine.
- Da?
- Da.
- Și ce ați simțit?
- Am simțit că am atât mult har că pur și simplu m-am ridicat deasupra pământului.
- Așa de frumos.
- Da a fost frumos.
- Și ce altceva ați mai simțit?
- Am simțit în tot trupul meu o fericire de nedescris.
- Era tot de la har această fericire?
- Da.
- Deci harul aduce cu sine fericire?
- Da. Cel puțin în cazul meu așa a fost.
- Bine de știut.
- Voi m-ați întrebat și eu v-am răspuns.
- Și altă dată ați mai simțit harul lui Dumnezeu?
- Da.
- Când?
- Mă rugam în fața aceleiași icoane a Sfântului Ioan Botezătorul.
- Și ce a urmat?
- L-am putut auzii pe Sfântul Ioan Botezătorul că îmi spune:
- Du-te la paraclisul sfinților fără de arginți și fă-te isihast.
- Formidabil.
- Este.
- Nu am mai auzit pe nimeni care să îl fi auzit pe Sfântul Ioan Botezătorul să vorbească.
- Eu l-am auzit.
- Trebuie să fi fost minunat.

- A fost.
- Deci harul este unul care lucrează și în zilele noastre.
- Puțin dar totuși lucrează.
- Bine de știut.
- Noi fii mei suntem oameni slabi și pentru aceasta trebuie să cerem harul lui Dumnezeu ca să ne întărească.
- Dar oare ne întărește?
- Harul ajunge să umple toate neputințele oamenilor.
- Deci harul nu ține cont de fața omului ci de inima lui.
- Așa este.
- Părinte vă mulțumim pentru cuvânt.
- Să fie de folos.[97]

Avem aici expusă o mărturie contemporană a harului lui Dumnezeu și cum ajunge el să se manifeste. Trebuie să știm că harul este unul care:
- plinește,
- întărește,
- ajută
- și vindecă.

Harul la fel de bine are și o misiune de a vindeca fiindcă noi suntem oameni care suntem bolnavi și care evident că nu ajungem să dorim să ne vindecăm. Este vorba mai întâi de toate de vindecare de păcat și de patimi. Harul este în acest sens un lucru cât se poate de:
- plăcut,
- frumos
- și întregitor

al funcțiilor și însușirilor sufletului.[98]

CAPITOLUL 6

HARUL ȘI IMPLICAȚIILE LUI PSIHOLOGICE

Din cele mai vechi vremuri, din antichitate omul a devenit conștient că el nu este numai trup ci la fel de bine în el mai există un alt element care este imaterial și care de fapt:
- conduce,
- guvernează
- și poartă

cu sine trupul. Acest element imaterial a fost denumit suflet. Platon credea că sufletul este preexistent trupului și că el provine din lumea veșnică a ideilor în care se va întoarce după moarte. La fel de bine după Platon sufletul este aici în trup ca într-o închisoare din care numai moarte îl va putea elibera. Se știe de mitul peșterii a lui Platon prin care el explica realitatea sufletului: într-o peșteră întunecoasă sunt legați mai mulți oameni care singurul lucru legat de lumină sunt umbrele de pe perete. Unul dintre cei închiși în peșteră ajunge să se elibereze și să vadă că afară există lumină. El vine și le spune celor din peșteră că ceea ce văd ei nu este realitatea. Evident că ei nu îl cred și îl consideră un nebun.

Totuși deși despre suflet s-a vorbit din cele mai vechi vremuri o știință specială a sufletului a apărut numai în zorii modernității. Unii consideră că psihologia și psihiatria au apărut odată cu Sigmund Freud. Alții consideră că cu Carl Gustav Jung. Ceea ce trebuie să știm este că primul mare savant care a studiat sufletul a fost Freud. Freud era ateu și considera că de fapt religia este o boală a sufletului sau mai bine spus o nevroză. Omul religios era considerat de Freud ca un om nevrotic. Freud a fost cel care a venit cu idea că
- libidoul
- sau mai bine spus plăcerea sexuală

este centrul vieții sufletului. Prin urmare după Freud sensul vieții omului este plăcerea sexuală. În modernitate se spune că au existat 3 mari curente cu privire la sensul vieții omului:

---

[97]Din Arhimadritul Ioanikios, *Patericul atonit* (Galați, 2001).
[98]A se vedea Sfântul Nectarie din Eghina, *Despre îngrijirea sufletului* (București, 2009).

1. Freud a spus că sensul vieții este plăcerea,
2. Nietzsche a spus că sensul vieții este voința de putere
3. și în secolul al XX-lea Viktor Frankl a spus că sensul vieții este a îi căuta vieții un sens.[99]

Sunt mai multe tendințe în psihologia actuală care evident că sunt:
- diverse,
- diferite
- de multe ori contradictorii.

Sufletul uman știm că este alcătuit din trei elemente:
- minte,
- voință
- și sentimente.

Sunt aceste elemente care sunt definitorii pentru psihologie. Ei bine în zilele noastre se poate vorbii în mai multe ceruri psihologice de o psihologie creștină. Este o psihologie care trebuie să știm că ajunge să îl pună pe Dumnezeu în centrul ei. Acest lucru fiindcă este cât se poate de firesc să fie așa. Cartea Facerii din Biblie ne spune cât se poate de concludent că: "atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie" (Facere 2, 7). Avem aici cea mai concretă dovadă că sufletul a fost creat de Dumnezeu și că după moarte:
- menirea,
- destinul
- și finalitatea

lui este să se întoarcă la Dumnezeu.[100]

Din toate experiențele harului pe care le-am enumerat mai sus se poate vedea că harul lui Dumnezeu ajunge:
- să intre,
- să penetreze
- și să cuprindă

sufletul. Am putut vedea că părintele Lazăr Dionisiatul spunea că atunci când a fost cercetat de harul lui Dumnezeu a putut să simtă:
- fericire,
- bucurie
- și veselie.

Aceasta fiindcă harul aduce cu sine mai multe stări pozitive în om care sunt cât se poate de autentice și de reale.

Mistica creștin ortodoxă este cât se poate de concludentă în acest sens: harul ajunge să fie experimentat ca o realitate profundă și care ajunge să plinească toate neputințele omului. În acest sens în funcție de context harul poate:
- mângâia,
- vindeca,
- tămăduii,
- plinii
- armoniza contrastele,
- dinamiza viața
- sau aduce neprihănirea.

Suntem oameni care suntem supuși păcatului și acest lucru ne face să ne pierdem un lucru cât se poate de concludent și de real:

---

[99]Este bine să ne dăm seama că plăcerea sexuală sau libidoul nu poate să fie sensul vieții sufletului după cum spunea Freud. Aceasta fiindcă sufletul simte în el:
- mai mult
- mai profund
- și mai deplin

dorința de a fi în comuniune cu Dumnezeu. Aceasta fiindcă trebuie să știm că după Freud a îți găsii eul propriu sau sinele înseamnă mult mai mult cu a Îl găsii pe Dumnezeu. Totuși, nu se poate să nu se recunoască faptul că Freud a fost unul dintre primii care a ajuns să studieze sufletul uman. Deși el nu a ajuns la cele mai ortodoxe concluzii cu privire la suflet el continuă să aibă destul de mulți adepți și în zilele noastre.

[100]Mihail Stanciu, *Un iconar de suflete: părintele Sofian Boghiu* (București, 2017).

- nevinovăția
- și neprihănirea.

Scriindu-i ucenicului său Tit Sfântul apostol Pavel vorbea cât se poate de concludent: "pentru ca, odată socotiți neprihăniți prin harul Lui, să ne facem în nădejde moștenitori ai vieții veșnice" (Tit 3, 7).

Harul este cel care reduce sufletului:
- neprihănirea,
- nevinovăția,
- lipsa de vină,
- puritatea
- și curățenia.[101]

Am spus în rândurile de mai sus că harul are o lucrare:
- mistică,
- tainică
- și neștiută

de oameni.

Aceasta fiindcă trebuie să știm că harul poate să facă lucruri extraordinare. Harul poate să ne cuprindă pe noi pe toți oamenii din toate timpurile istoriei în ceea ce teologia dogmatică a ajuns să denumească ca mântuirea obiectivă. Se știe că există două nivele ale mântuirii:
- mântuirea obiectivă ce a fost făcută de Hristos prin patima și învierea Sa
- și mântuirea subiectivă ce este făcută de faptul că noi ne luăm în serios menirea noastră de creștini.

Că această mântuire obiectivă a fost făcută prin har și că ea aduce harul mântuirii ne-o spune Sfântul apostol Pavel: "dar pe Acela care a fost făcut pentru „puțină vreme mai prejos decât îngerii", adică pe Iisus, Îl vedem „încununat cu slavă și cu cinste" din pricina morții pe care a suferit-o, pentru ca, prin harul lui Dumnezeu, El să guste moartea pentru toți" (Evrei 2, 9).

Se spune în afirmația de mai sus că Hristos a gustat prin har moartea pentru noi toți. Aceasta fiindcă trebuie să știm că după cum am mai afirmat harul este o experiență:
- totală,
- integrală
- deplină
- și universală.[102]

Teologia creștin ortodoxă este una care mai vorbește de o altă dimensiune a harului lui Dumnezeu. Este vorba de ajutorul lui Dumnezeu. Este bine să știm că:
- harul lui Dumnezeu
- și ajutorul lui Dumnezeu

sunt două lucruri cât se poate de similare în sens mistic. De mai multe ori suntem
- posomorâți,
- triști,
- nefericiți,
- neîmpliniți
- cu probleme
- și suferinzi.

Mai apoi vine ajutorul lui Dumnezeu și parcă viața noastră se schimbă. Cine a făcut ca viața noastră să se schimbe? Harul sau ajutorul lui Dumnezeu? Fără doar și poate că în acest context ele sunt unul și același lucru. Sfântul apostol Pavel spunea cât se poate de concludent în acest sens: "să ne apropiem dar cu deplină încredere de scaunul harului ca să căpătăm îndurare și să găsim har, pentru ca să fim ajutați la vreme de nevoie" (Evrei 4, 16).

---

[101]Păcatul este unul care pervertește și îmbolnăvește sufletul și harul este unul care îl vindecă și îl face neprihănit. Trebuie să știm că acest lucru are loc fiindcă harul se poate spune că ajunge să restabilească *unitatea primordială a sufletului.* În istorie sufletul ajunge să treacă printr-un torent de fapte și evenimente care ajung să îl facă să uite de multe ori care este sensul și finalitatea lui ultimă. Harul prin urmare este un lucru care ne face să fim neprihăniți și fără de vina păcatului.

[102]Mihai Iordache, *Lumina învierii. Spiritualitatea sfintelor paști* (București, 2019).

Vedem din afirmația de mai sus că Sfântul Pavel vorbește de un *scaun al harului*. Ce este prin urmare acest scaun al harului? Trebuie să știm că aici se vorbește despre tronul lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă de la tronul lui Dumnezeu:

- iasă,
- se varsă
- și izvorăște harul lui Dumnezeu.[103]

Că sunt mai multe persoane care sunt dușmane a lui Dumnezeu nu este nici o îndoială. Aceasta fiindcă trebuie să știm că aceste persoane sunt unele care vor să știe mai multe lucruri despre harul lui Dumnezeu nu pentru a ajunge să îl dobândească și să îl mențină ci mai mult pentru a îl defăima și pervertii. Fie că vorbim de:

- blasfematori,
- hulitori,
- profanatori
- sau perverși

ei bine sunt mai mulți care sunt cât se poate de înrăiți și care vor să lovească în lucrurile sfinte. Sfântul apostol Pavel a fost cât se poate de concludent: "cu cât mai aspră pedeapsă credeți că va lua cel ce va călca în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, va pângări sângele legământului cu care a fost sfințit și va batjocori pe Duhul harului?" (Evrei 10, 29).

Este evident că harul poate să fie ponegrit și abuzat. Aceasta fiindcă sunt și oameni răi și care nu vor să facă voia lui Dumnezeu. Trebuie prin urmare să fugim de acești oameni fiindcă ei se folosesc de noi creștinii ortodocși autentici și genuini pentru a face foarte mult rău.[104]

Din viața Sfântului Andrei cel Nebun pentru Hristos știm că el a avut mai multe experiențe ale harului. Sfântul Andrei avea un prieten care fiindcă afară era iarnă era foarte îngrijorat fiindcă Sfântul Andrei nu avea o casă ci dormea afară. Era o iarnă cu ger mare și prietenul Sfântului Andrei era îngrijorat.

- Dacă o fi murit Andrei? Își spunea el.

A putut să audă în ușă că bate cineva.

- Cine o fi? Și-a spus el.

Când a deschis a putut să îl vadă pe Sfântul Andrei.

- Intră, intră.
- Mulțumesc.
- Nu iți este frig.
- Nu.
- Dar este ger afară.
- Acolo unde există harul lui Dumnezeu nu poate să fie nici un frig.
- Cred că numai harul lui Dumnezeu te-a ținut în viață.
- Asta așa este.
- Și cum ai petrecut?
- Bine.
- Mă bucur.
- Să știi că și eu am crezut că mor.
- Pe frigul acesta cum să nu.
- Am cerut ajutor la mai multă lume dar nu am primit.
- Te cred.
- Am văzut un câine culcat afară și m-am pus lângă el cu gândul că ne vom încălzii unul pe altul.
- Și?
- Câinele a plecat.

---

[103]Sunt mai mulți sfinți care au putut să vadă tronul lui Dumnezeu. Sfinții Isaia și Ioan Teologul sunt poate cei mai concludenți în acest sens. Tronul harului este un lucru care nu se poate să nu aibă conotații mistice. Mai în toate bisericile ortodoxe în altar avem un scaun ca un tron care este simbol al tronului lui Dumnezeu din cer. Din acest tron sau mai bine spus de pe acest tron al lui Dumnezeu ajunge să iasă harul lui Dumnezeu. Nu trebuie să uităm acest lucru mai ales în zilele noastre când oamenii sunt.

- curioși
- și curioși

cu privire la lucrurile duhovnicești.

[104]A se vedea David Nash, *Blaspehmy in the Christian world: a history* (Oxford, 2007).

- Vai de mine.
- Și atunci dintr-o dată ce să vezi.
- Ce?
- Am început să simt o căldură.
- Căldură?
- Da. Și am văzut o lumină mare din care a ieșit un tânăr care strălucea mai mult decât soarele și care ținea în mână o ramură de aur și m-a întrebat?
- Andreie unde ai fost?
- În umbra și latura morții.
- El m-a lovit cu ramura peste față și mi-a spus:
- Ia putere în trup și viață nebiruită.
- Și ce a urmat?
- Am stat acolo într-un somn 2 săptămâni.
- Și apoi?
- M-am trezit în raiul lui Dumnezeu. Deși știam că cu trupul sunt în Constantinopol cu sufletul eram în rai.
- Și cum a fost?
- Raiul era în întregime lumină. O lumină foarte puternică.
- Da?
- Da. Eu aveam în picioare pantofi de aur și aveam o îmbrăcăminte strălucitoare.
- Frumos.
- Erau mulți pomi în rai și peste ei un curcubeu strălucitor.
- Deci ai ajuns în rai.
- Da. Mi s-a părut că văd îngeri cu tămâiază înaintea tronulul lui Iisus.
- Bine.
- Și în aer era o mireasmă de nedescris.
- Cred.
- Apoi a venit din nou acel înger tânăr și mai ridicat mai sus.
- Și ce ai văzut acolo?
- Am văzut pe niște îngeri care stăteau în jurul crucii. Ochii lor scoteau raze de foc.
- Minunat.
- Și tânărul înger m-a luat și m-a dus mai sus.
- Unde?
- Îngerul mi-a spus să nu mă tem că mergem mai sus.
- Și unde ați mers?
- Am ajuns într-un loc unde erau două cruci. Din ele ieșea o mireasmă ce nu poate să fie spusă.
- Și apoi?
- Îngerul m-a dus și am urcat în al treilea cer.
- Formidabil.
- Era și mai multă lumină și mireasmă. Acolo am putut să văd ca într-un foc trei cruci.
- Și ce ați făcut?
- Eu cu îngerul am intrat în foc și ne-am închinat la cruce.
- Și?
- Apoi am văzut ca o catapeteasmă. O mână a dat la o parte catapeteasma și dincolo de ea am putut să văd mulți îngeri care cântau lui Dumnezeu.
- Minunat.
- Apoi am mai trecut de o catapeteasmă și îngerul mi-a spus că vom merge să ne închinăm lui Iisus.
- Și ați mers?
- Da. Iisus stătea pe un tron înalt care stătea în aer. Avea veșminte roșu închis și albe.
- Și te-ai închinat lui Iisus?
- Da. De trei ori. Apoi am putut să îi aud pe îngeri cântând: Sfânt, Sfânt Sfânt.
- Și ce a urmat?
- Mai apoi am coborât la fel cum m-am urcat la rai.
- Și unde te-a trezit?

- În locul în care am fost mai înainte.

- Înțeleg.

- Atunci m-am întrebat: oare a mai văzut și altul raiul și ce am văzut eu?

- Și?

- Dintr-o dată m-am aflat într-o câmpie frumoasă și verde. În fața mea a apărut un înger care ținea în mâna lui o cruce.

- Și ce ți-a spus?

- Harul Domnului nostru Celui Răstignit să fie cu tine. Fericiți sunt cei nebuni,pentru că au mare înțelepciune. Dumnezeu te-a rânduit aici. Mergi însă mai întâi în cuptorul lumii, acolo unde se află buruienile și viperele, șerpii și balaurii. Și să știi că prezența ta în acest loc este ceva neobișnuit și preaslăvit. nimeni nu a venit aici, decât numai acela care s-a ostenit mai mult decât toți pentru Evanghelia lui Hristos.

- După ce a spus aceste cuvinte și altele mi s-a părut că am căzut într-un somn dulce.

- Mulțumesc că mi-ai spus toate aceste lucruri.[105]

Experiența de mai sus este ceea ce mistica creştin ortodoxă denumeşte ca extaz. Avem aici de a face cu un extaz pe care Sfântul Andrei cel Nebun pentru Hristos l-a avut. Ei bine ceea ce trebuie să ştim este că în stare de extaz mai mulți sfinți creştin ortodocşi au ajuns să primească harul lui Dumnezeu. Extazul și harul sunt două lucruri care se presupun reciproc fiindcă ele sunt trăiri cât se poate de:

- autentice,
- profunde,
- totale
- și depline.

Trebuie să vedem harul lui Dumnezeu ca unul care lucrează şi ne face să fim unii care putem să unim două lumi: raiul și pământul. Experiența Sfântului Andrei cel Nebun pentru Hristos ne spune cât de:

- contradictorie,
- cât contrast
- și cât de multă contradicție

poate să fie între:

- lumea de aici
- și lumea de dincolo.

Acesta fiindcă în lumea de aici Sfântul Andrei cel Nebun pentru Hristos era desconsiderat că nici casă să locuiască nu avea în timp ce în lumea de dincolo a fost primit de Hristos.[106]

Este de la sine înțeles că din moment ce harul ajunge să se manifeste asupra sufletului sunt mai multe implicații de natură psihologică atunci când harul ajunge să vină la o persoană. Care sunt aceste implicații psihologice ale harului?

1. Liniștea sufletului,
2. Pacea,
3. Armonia,
4. Înțelegerea
5. Mulțumirea
6. Sau lipsa grijilor.

Harul vine în suflet și acționează asupra lui. Aceasta fiindcă nu se poate ca harul să fie cumva pasiv în om. Omul simte harul lui Dumnezeu și acest lucru este făcut totdeauna în:

- fericire,
- veselie
- și lumină.

Totuși spiritualitatea creștin ortodox ne spune că deși harul poate ajunge să se manifeste și să vină în viața unui om, ei bine omul se poate abate de la har. Ce voim să spunem că omul se abate de la har? Că omul poate ajunge să nu mai trăiască în har fiindcă ajunge să pășească pe o cale:

- străină,
- ciudată
- și departe

---

[105] *Viața Sfântului Andrei cel Nebun pentru Hristos* (Editura Evanghelismos, 2005) pp. 43-49.

[106] Serghei Nilus, *Fericiții nebuni pentru Hristos* (București, 2020 reeditare).

de har.

Sfântul apostol Pavel era cât se poate de concludent în acest sens: "luaţi seama bine ca nimeni să nu se abată de la harul lui Dumnezeu, pentru ca nu cumva să dea lăstari vreo rădăcină de amărăciune, să vă aducă tulburare şi mulţi să fie întinaţi de ea" (Evrei 12, 15).

Abaterea de la har este un lucru ce are loc destul de des în lumea noastră. Aceasta fiindcă sunt mai mulți creștini care sunt numai:

- formal
- și cu numele

creștini.[107]

Am ajuns să trăim vremuri în care harul este din ce în ce mai desconsiderat. Aceasta fiindcă se consideră că de fapt psihologia și psihanaliza sunt unele care pot să rezolve problemele omului. Omul de azi are mai multe probleme:

- psihologice,
- psihanalitice,
- lăuntrice
- și sufletești.

Ei bine toate aceste probleme pot să fie rezolvate. Aceasta fiindcă se pare că azi avântul psihologic este în floare. Sunt din ce în ce mai multe voci care ne spune că terapia este o alternativă mult mai bună decât harul lui Dumnezeu. Să fie lucrurile chiar aşa? Adevărul este că nu. Harul atunci când vine în om îl vindecă în toată partea lui spirituală. Sfântul apostol Pavel spunea cât se poate de concludent: "să nu vă lăsaţi amăgiţi de orice fel de învăţături străine, căci este bine ca inima să fie întărită prin har, nu prin mâncăruri, care n-au slujit la nimic celor ce le-au păzit" (Evrei 13, 9). Se poate vedea aici o remarcă a Sfântului Pavel care deși a fost emisă și scrisă acum 2000 de ani este la fel de actuală și în zilele noastre: mâncarea și materia nu poate să fie un substitut pentru har. Ele sunt mai mult un surogat al harului.[108]

Acolo unde este prezent este adevărat că harul ajunge să îl facă pe om să gândească și să vadă lucrurile diferit. Aceasta fiindcă omul devine:

- pașnic,
- împăciuitor,
- liniștit,
- iubitor,
- afectuos
- și înțelept.

Se poate spune că harul aduce cu sine în sufletul omului o sumă de stări și de trăiri cât se poate de pozitive care îl fac pe om să fie deschis numai spre:

- facerea,
- săvârșirea
- și împlinirea

binelui. Acolo unde este har în sufletul omului adevărul este că omul nu mai poate și nu mai are cum să facă răul. Aceasta fiindcă în el simte o energie care îl:

- întărește,
- fortifică
- și susține

pentru

- a face

---

[107]Formalismul creștin este o mare anomalie a lumii noastre. Acesta fiindcă sunt mulți care consideră că a fi creștin înseamnă mai mult a ține o tradiție:
- învechită,
- fără sens
- și fără de noimă.

Cu privire la mersul lumii contemporane trebuie să știm că creștinismul ortodox de cele mai multe ori este anomalic. Aceasta fiindcă el merge împotriva curentului generic al lumii de azi. Trebuie să vedem acest lucru și să ne dăm seama de implicațiile lui nefaste. Iată de ce se poate spune că formalismul creștin de azi este tot un fel de fariseism.

[108]Gabriel Bunge, *Gastriamrgia sau nebunia pântecelui: știința și învățătura despre lăcomia pântecelului pornind d e la scrierile avvei Evagrie Ponticul* (Sibiu, 2014).

- și a lucra
numai binele.

Este prin urmare în sens creştin ortodox imposibil ca un om care a ajuns să fie plin de harul lui Dumnezeu să ajungă să fie:

- criminal,
- hoț,
- blasfemator
- violator
- sau tiran.[109]

Sfântul apostol Iacob ruda Domnului spunea cât se poate de concludent că trebuie să ştim că harul este un lucru care ajunge să îl dez-lumească pe om. Această lume ştim că nu merge de cele mai multe ori după voia lui Dumnezeu. Aceasta fiindcă în lume sunt mai multe:

- păcate,
- patimi,
- ură,
- dezbinare,
- războaie
- și conflicte.

Lumea în sine este una care nu merge pe calea lui Dumnezeu. Iată de ce trebuie să ştim că trebuie să ajungem să ne îndreptăm spre harul lui Dumnezeu. Iată ce spunea Sfântul Iacob: "suflete preacurvare! Nu ştiţi că prietenia lumii este vrăjmăşie cu Dumnezeu? Aşa că cine vrea să fie prieten cu lumea se face vrăjmaş cu Dumnezeu. Credeţi că degeaba vorbeşte Scriptura? Duhul pe care L-a pus Dumnezeu să locuiască în noi ne vrea cu gelozie pentru Sine. Dar, în schimb, ne dă un har şi mai mare. De aceea zice Scriptura: „Dumnezeu stă împotriva celor mândri, dar dă har celor smeriţi." Supuneţi-vă, dar, lui Dumnezeu. Împotriviţi-vă diavolului, şi el va fugi de la voi" (Iacob 4, 4-7).[110]

Din cele afirmate mai sus nu se poate să nu vorbim despre o anumită sensibilitate a harului. Aceasta fiindcă harul este un lucru sensibil și cât se poate de gingaş. Acolo unde este prezent harul trebuie să ştim că se poate vedea:

- sensibilitate,
- gingășie,
- iubire agapică,[111]
- tandrețe,
- milostenie
- și pace.

Avem aici mai multe indicii care ne spun:

- unde este prezent harul
- și unde el lipsește.

Spiritualitatea creștin ortodoxă este cât se poate de clară în acest sens: harul nu poate locuii în inimile pline de:

- ură,
- dezbinare,
- ranchiună,
- conflict
- și răutate.

---

[109]Aceasta fiindcă harul este un lucru care ajunge să facă demonii să fugă din om. Nu există nici un punct de compatibilitatea dintre harul lui Dumnezeu și patimile inspirate în suflet de demoni. Trebuie să știm acest lucru și să îl avem în vedere în zilele noastre când sunt din ce în ce mai mulți care sunt cât se poate de confuzi cu privire la harul lui Dumnezeu. Sunt mai mulți care nici nu știu că există har a lui Dumnezeu. Harul este unul care atunci când vine în om îl face să simtă totul ca o mare invitație de a fi în comuniune cu Dumnezeu. Nu se poate ajunge la comuniunea cu Dumnezeu dacă nu suntem în comuniune cu semenii noștri. Aceasta fiindcă harul trebuie să știm că nu este unul care se manifestă numai pe verticală cu Dumnezeu ci la fel de bine se manifestă și pe orizontală cu oamenii.

[110]A se vedea Simeon Todoran, *Epistola Sfântului Iacob* (București, 1997).

[111]A se vedea Radu Teodorescu, *Iubirea agapică între ontologic și spiritual* (Cugir, 2019).

Nu trebuie să avem nici o îndoială în acest sens. Harul este unul care trebuie să ştim că stă numai în inimile care Îl iubesc:

- sincer,
- onest
- şi dezinteresat

pe Dumnezeu.

Unul dintre lucrurile destul de subtile care îndepărtează harul este la noi este mândria. Este imposibil ca să existe har într-un om orgolios. Aceasta fiindcă el este unul care se vede mai bun şi mai presus de toţi cei din jur. Harul trebuie să ştim că este cât se poate de apropiat de cei smeriţi. Acest lucru ni l-a spus şi Sfântul apostol Petru: "tot aşa şi voi, tinerilor, fiţi supuşi celor bătrâni. Şi toţi, în legăturile voastre, să fiţi împodobiţi cu smerenie. Căci „Dumnezeu stă împotriva celor mândri, dar celor smeriţi le dă har" (1 Petru 5, 5).[112]

Se poate spune că în sens biblic a existat o diferenţă în acţiunea harului lui Dumnezeu şi a modului cum acesta a ajuns să se manifeste. Aceasta fiindcă în Vechiul Testament a existat mai puţin har. De ce? Fiindcă sursa harului Hristos încă nu se întrupase. Se poate sune că în timpurile Vechiului Testament harul era cumva:

- distant,
- departe
- doar o pre-închipuire

a harului care avea să vină în Hristos. Prorocii au ajuns şi ei la o oarecare stare de har dar acest har nu a fost la fel cu cel primit de sfinţii apostoli. Harul primit de apostoli este unul:

- intens,
- total
- şi profund.[113]

După cum am spus harul venit prin Hristos este mult mai puternic şi mai efectiv fiindcă este un har mântuitor. Harul din Vechiul Testament a fost mai mult doar o prefigurare a harului adus de Hristos.[114]

Era sfârşitul lunii august 1984 în Grecia. Doi creştini ortodocşi s-au întâlnit şi discutau.

- Şi ce mai faci?
- Bine.
- Mă bucur.
- Tu?
- Şi eu.
- Frumos.
- Uite vreau să îţi propun ceva.
- Ce?
- Ce ai zice de un pelerinaj la Muntele Athos?
- Muntele Athos?
- Da.
- De ce nu?
- Bine.
- Când plecăm?
- Mâine.

---

[112]Mândria poate să fie de mai multe feluri fiindcă sunt mai multe cauze ale ei. Oamenii pot să fie mândrii pentru:

- frumuseţea lor,
- deşteptăciunea lor,
- abilităţile lor
- sau capacităţile lor.

Sunt mulţi care au un fel de mândrie externă care le vine pentru:

- averile lor,
- funcţiile lor
- rangurile lor
- sau poziţia lor socială.

Ambele feluri de mândrie trebuie să ştim că alungă harul lui Dumnezeu din noi şi ne fac să privim numai la noi înşine fără să mai ţinem cont de harul lui Dumnezeu.

[113]A se vedea Constantin Preda, *Propovăduirea apostolică: structuri retorice în Faptele apostolilor* (Bucureşti, 2005).

[114]A se vedea Nicolae Neaga, *Hristos în Vechiul Testament* (Sibiu, 1944).

A doua zi cei doi și cu copilul mic de vreo 7 ani al unuia dintre ei au plecat spre Muntele Athos. Au ajuns în Athos și au primit să stea la Mănăstirea Cutlumuș.

- Frumos aici.
- Da este.
- Este ceva cu Sfântul Munte.
- Se simte.
- Este un loc deosebit.
- Și liniștit.
- Asta așa este.
- Hai să ieșim puțin pe balconul mănăstirii.
- De ce?
- Să luăm niște aer curat.
- Bine.
- Haide.

Cei doi au ieșit pe balconul mănăstirii.

- O, ce priveliște.
- Da, întra-adevăr.
- Ce mănăstire se vede acolo în depărtare?
- Mănăstirea Iviron.
- Și a lui cine este chilia acea de acolo?
- Nu știi?
- Nu.
- Este a părintelui Paisie Eznepidis.
- Cine este?
- Un mare cuvios din timpurile noastre.
- Da?
- Da.
- Nu am auzit de el.
- Ar fi bine să mergem mâine să îi cerem binecuvântarea.
- Cum să nu.

Era pe la ora 4 la amiază când cei doi prieteni au fost mirați de o lumină care a început să iese din chilia Sfântului Paisie Aghioritul.

- Tu vezi ce văd eu?
- Da.
- Este o lumină care iese din chilia părintelui Paisie.
- Așa este.
- Lumina este mai puternică decât a soarelui.
- Da.
- Este o lumină curată și străvezie.
- Mie mi se pare că este puțin albăstrie.
- Așa este.
- Doamne ce o fi?
- Ore chiar este adevărat ceea ce vedem?
- Dacă vedem amândoi lumina singur că este adevărat.
- Nu se poate așa ceva.
- Și chiar aici în Sfântul Munte.
- Nu de acea îi spune Sfântul Munte?

Lumina din chilia Sfântului Paisie Aghioritul a luminat cam 10 minute.

- Gata, s-a dus lumina.
- Cam 10 minute a luminat.
- Nu credeam că o să ajung să văd așa ceva.
- Nici eu.
- Ce ar fi să îl întrebăm pe părintele Paisie de ea?
- Bine spus.

Mai apoi pelerinii noştri s-au dus să ia binecuvântare de la părintele Paisie.
- Binecuvântaţi părinte Paisie.
- Domnul fiul meu.
- Părinte Paisie am vrea să vă întrebăm un lucru.
- Ce anume fii mei?
- Am văzut o lumină care ieşea din chilia sfinţiei voastre.
- Da?
- Da.
- Şi ce este cu ea?
- Ce lumină a fost acea?
- *Sunt multe, dar nu este spre folosul meu să le spun,*a răspuns Sfântul Paisie.
- Înţelegem că nu vreţi să vorbiţi de această lumină.
- Da.
- Bine.[115]

Avem aici încă o experienţă a harului din viaţa Sfântului Paisie Aghirotul pe care nu trebuie să o trecem cu vedea. Aceasta fiindcă trebuie să ştim că harul este cât se poate de prezent în viaţa sfinţilor creştin ortodocşi. Ceea ce au văzut cei doi pelerini că ieşea din chilia Sfântului Paisie Aghioritul era lumina necreată a harului lui Dumnezeu. Trebuie să ştim că acest har al lui Dumnezeu se manifestă de multe ori:
- spontan,
- neaşteptat,
- pe nepusă masă
- şi puternic.

Harul lui Dumnezeu este un lucru ce nu poate să fie estimat decât numai dacă omul face fapte bune. Sunt faptele bune cele care atrag harul lui Dumnezeu. Evident că noi nu am ajuns ca Sfântul Paisie Aghirotul ca din chilia noastră sau din casa noastră să iese lumină necreată dar ceea ce trebuie să ştim este că şi pentru noi harul este:
- accesibil,
- disponibil
- şi comunicabil.

Şi noi după puterile noastre avem posibilitatea de a ne împărtăşii de harul lui Dumnezeu dacă voim cu adevărat acest lucru.[116]

CONCLUZII

Trebuie să ştim că în lumea creştină sunt mai multe cărţi scrise despre har. Aceasta fiindcă şi:
- catolicii,
- protestanţii
- neo-protestanţii
- şi anglicanii

sunt interesaţi de har şi au scris mai multe lucruri despre har. Ei bine adevărul este că dacă este să aruncăm o privire în lumea creştin ortodoxă vom vedea că sunt mai puţine:
- surse,
- resurse
- şi cărţi despre har.

Această carte îşi doreşte să fie mai mult o introducere în ceea ce este harul şi modul cum el ajunge să se manifeste în viaţa creştinului ortodox. Nu ştim dacă la bisericile din restul confesiunilor creştine există sau nu har dar avem încredinţarea că harului lui Dumnezeu
- se manifestă,
- se face văzut
- şi este trăit

plenar în creştinismul ortodox.

[115]A se vedea Ieromonahul Isaac, *Viaţa Cuviosului Paisie Aghioritul* (Bucureşti, 2005).
[116]Constantin Galeriu, *Vocaţia pascală a creaţiei* (Bucureşti, 2019).

Harul prin urmare este un lucru care trebuie să ştim că este cât se poate de:
- adevărat,
- actual
- frumos
- și bun.
El nu este o persoană dar ajungem să cunoaştem harul prin intermediul lui Hristos și a sfinților Săi.[117]
În această carte am vorbit despre faptul că în lumea spirituală există două categorii sau mai bine spus două feluri de energii:
- energii pozitive sau mai bine spus energiile necreate a lui Dumnezeu
- și energii negative sau energiile diavolului.
Am spus care sunt aceste energii negative ale diavolului:
- păcatul,
- patima,
- ura
- viciile,
- sadismul
- și demonismul.
Toate aceste lucruri sunt unele care ne spun că trebuie să fim cât se poate de atenți cu harul lui Dumnezeu și să ştim care sunt metodele prin care nu numai să îl câştigăm ci la fel de bine să ajungem să îl ținem și păstrăm în noi.
Am spus că harul este:
- sensibil,
- gingaş
- și diafan.
De mai multe ori harul ne părăseşte pentru ca Dumnezeu să ne testeze credința. Fără de harul lui Dumnezeu adevărul este că sufletul:
- suferă,
- se chinuie,
- are dureri
- și este neîmplinit.[118]
Harul am spus că trebuie să fie un leitmotiv al vieții noastre creştin ortodoxe. Aceasta fiindcă o viață fără de har de multe ori este absurdă. Este ca și cum am mânca o mâncare care nu are gust. Harul am spus că a fost prorocit din Vechiul Testament dar numai în Noul Testament s-a ajuns la o trăire și simțire a lui profundă. Sfântul apostol Petru a fost cât se poate de concludent când spunea că: "prorocii, care au prorocit despre harul care vă era păstrat vouă, au făcut din mântuirea aceasta ținta cercetărilor şi căutării lor stăruitoare" (1 Petru 1, 10).
Este evident că acolo unde este harul lui Dumnezeu lucrurile nu mai sunt la fel și nici nu vor mai fi la fel. Aceasta fiindcă după cum am spus harul este:
- o trăire,
- o experiență
- și o simțire
transcendentă a:
- a veşniciei,
- infinității

---

[117]Harul este o energie care ne ține și ne face capabili să luptăm împotriva diavolului. Diavolul este o ființă fără de har și care:
- urăşte,
- disprețuieşte
- și hulește
harul lui Dumnezeu. Nu trebuie să uităm care este sensul harului:
- ne a ne mântuii
- și a ne izbăvii de diavol.
De ce? Fiindcă acolo unde este harul evident că diavolul fuge. Diavolul fuge fiindcă harul în arde și îl slăbește.
[118]https://www.crestinortodox.ro/carti-ortodoxe/sfantul-ioan-botezatorul-inainte-mergatorul-domnului/plinirea-legii-vechi-si-luminarea-neamurilor-in-hristos-82504.html (accesat pe 16.04.2021).

- și a atemporalității.
Trebuie să avem încredere în:
- lucrarea
- și efectele
harului asupra noastră și a vieții noastre. Aceasta fiindcă este adevărat că harul ajunge:
- să ne modifice,
- să ne facă să creștem,
- să ne desăvârșească
- și să ne împlinească.[119]
Că harul este un lucru care ne face altruiști și ne scoate din:
- egoism
- și individualism
a fost spus de Sfântul apostol Petru: "ca nişte buni ispravnici ai harului felurit al lui Dumnezeu, fiecare din voi să slujească altora după darul pe care l-a primit" (1 Petru 4, 10).
Am spus în paginile acestei cărți că harul lui Dumnezeu este un lucru:
- gratuit
- și care nu poate să fie cumpărat cu bani.
Acest lucru face ca harul să fie accesibil pentru toată lumea. Harul este un fapt care trebuie să știm că nu discriminează pe nimeni și acest lucru am ajuns să îl menționăm în paginile acestei cărți. Harul ajunge să ne facă să fim unii:
- legați,
- lipiți
- și în comuniune cu Dumnezeu.[120]
Harul lui Dumnezeu și însuși Dumnezeu au mai mulți dușmani în această lume. Sunt mai mulți care se prefac că vor să câștige harul lui Dumnezeu pentru a știi unde să lovească mai puternic în Biserica lui Dumnezeu, Biserica Creștin Ortodoxă. Sfântul Iuda era cât se poate de concludent în acest sens când spunea că: "căci s-au strecurat printre voi unii oameni scrişi de mult pentru osânda aceasta, oameni neevlavioşi, care schimbă în desfrânare harul Dumnezeului nostru şi tăgăduiesc pe singurul nostru Stăpân şi Domn, Iisus Hristos": (Iuda 1, 4).
Afirmația de mai sus este adresată mai ales oamenilor vicleni. Sunt mai mulți oameni care se consideră:
- mai vicleni,
- mai deștepți
- și mai inteligenți ca Dumnezeu.
Acești oameni sunt unii care nu spun pe față nu harului lui Dumnezeu și modului de viață creștin ortodox dar ajung să trăiască:
- în păcat,
- în patimi
- și mai ales în desfrânare.
Trebuie să știm că acești oameni de fapt își fac ei înșiși un deserviciu fiindcă ei vor fi pedepsiți mai de vreme sau mai târziu de Dumnezeu. De ce? Fiindcă nu trebuie să credem că harul lui Dumnezeu este unul care poate să fie:
- speculat,
- înșelat
- și tras în piept (adică mințit).

[119]Harul este unul care inspiră în om altruismul. Aceasta fiindcă harul ne face să fim orientați:
- spre Dumnezeu
- și spre semeni.
Nu trebuie să uităm acest lucru și să îl avem în vedere când vorbim despre har. Harul trebuie să știm că harul este unul care face ca viața să fie mai suportabilă și mai plăcută chiar și în cele mai:
- grele,
- crude
- și dificile
momente. Aceasta fiindcă după cum am spus harul este o energie supranaturală care vine de dincolo de această lume.
[120]A se vedea Radu Teodorescu, *Bucuria de a fi în comuniune cu Dumnezeu* (Cugir, 2016).

Harul lui Dumnezeu poate să stea numai în oamenii:
- sinceri
- și neprefăcuți.
Am vorbit în această carte despre faptul că patimile sunt cumva:
- nenaturale,
- nefirești
- și iraționale.

Aceasta mai ales fiindcă ele sunt unele care ne creează dependență. Suntem dependenți de patimi fiindcă diavolul ne vrea sclavii lui. Patimile sunt modul în care diavolii ajung să ne facă sclavi lor. Harul nu creează dependență. Cum se face că atunci când nu avem harul lui Dumnezeu ajungem să tânjim după el? Nu este această tânjire un fel de dependență? Ceea ce trebuie să știm este că harul lui Dumnezeu când vine în moi este o stare:
- firească,
- naturală,
- obișnuită
- și frumoasă.

Prin urmare harul nu este unul care ajunge să creeze în noi dependență.[121]

Am vorbit în aceste rânduri că Dumnezeu nu ne vrea dependenți de har ci mai mult să ajungem să facem din har o obișnuință a vieții noastre. Sfântul apostol Petru era cât se poate de concludent în acest sens când spunea că: " de aceea, încingeți-vă coapsele minții voastre, fiți treji și puneți-vă toată nădejdea în harul care vă va fi adus la arătarea lui Iisus Hristos" (1 Petru 1, 13). Ne dăm seama că comuniunea cu Hristos aduce harul lui Dumnezeu în noi. Aceasta fiindcă harul iasă din persoana lui Hristos. Se poate spune că harul sau lumina necreată a lui Dumnezeu este cea mai bună dovadă că unirea cu Dumnezeu nu este:
- o iluzie,
- amăgire
- și o închipuire.

Pri har ajungem să vedem ceea ce este Dumnezeu în lucrările Sale dar nu în ființa Lui.[122]

O altă mărturie despre cercetările harului o avem de la mitropolitul Panteleimon de Xantis din Grecia.
- Părinte mitropolit ce ne puteți spune despre harul lui Dumnezeu?
- Este cea mai mare binecuvântare a lui Dumnezeu.
- Este?
- Da.
- Cum?
- Fiindcă acolo unde este harul lui Dumnezeu este și fericirea.
- Ați văzut vreo manifestare minunată a harului?
- Dacă stau să mă gândesc bine da.
- Cu cine?
- Cu Sfântul Paisie Aghioritul.
- Da?
- Da.
- Cum?
- Fiind apropiat la Sfântului Paisie am petrecut odată noapte la chilia lui Panaguda.
- Și?
- Dimineața ne-am trezit și am început liturghia.
- Cine cânta la strană?
- Sfântul Paisie.
- Și cine liturghisea?
- Eu.
- Continuați.
- Ei bine a venit momentul împărtășaniei.
- Și?

[121]A se vedea Siluan Șandor, *Patologiile excesului în abordare psihologică* (Cluj-Napoca, 2018).
[122]Sofronie Saharov, *Mistica vederii lui Dumnezeu* (Editura Adonai, 1995).

- Sfântul Paisie s-a apropiat cu multă evlavie și zdrobire de inimă să se împărtăşească.
- Și s-a împărtășit?
- Da.
- Și ce a urmat?
- Și-a dat jos fesul și atunci minune?
- Adică?
- **Am observat cum chipul lui s-a schimbat cu dumnezeiască prefacere şi a devenit luminos. Iradia o lumină lină, puternică.**
- Lumina harului lui Hristos.
- Da.
- Și ați făcut?
- Deși aș fi vrut să îl mai privesc dar a trebuit să îl împărtășesc.
- Și ce ați simțit?
- Am simțit în sufletul meu o dulceață.
- Dulceața harului?
- Da. Dulceața harului dumnezeiesc.
- Și ați mai spus acest lucru cuiva?
- Nu.
- Doar acum?
- Da. Am avut să vorbesc numai după moartea Sfântului Paisie Aghirotul.
- Înțeleg.

O altă mărturie despre harul Sfântului Paisie Aghioritul o avem de la un ieromonah de la Schitul românesc Lacu din Muntele Athos.

- Și cum v-ați dat seama de harul Sfântului Paisie Aghiortul?
- Era în toamna anului 1993 și era a doua oară când îl vizitam pe Sfântul Paisie.
- Și?
- Eram cu ieromonahul Dorotei.
- Amândoi ați mers spre părintele Paisie?
- Da.
- Și ce s-a întâmplat?
- Am intrat în chilia lui Panaguda prin ușa din spate.
- Era acolo?
- Da. În curte era multă lume.
- Pelerini?
- Da.
- Și ce a urmat?
- Sfântul Paisie și-a întors capul spre noi și ne-a privit.
- Și?
- Minune. **În acea clipă am văzut faţa lui strălucind. Deşi chipul lui strălucea de lumină, trăsăturile feței se distingeau.**
- Ca pe Muntele Tabor?
- Cred că da.
- Și ce ați simțit în acele momente?
- Inima mi s-a umplut de multă dragoste și bucurie.
- Și mai apoi?
- Mai apoi chipul Sfântului Paisie a revenit la normal.

O altă mărturie despre trăirea și simțirea harului în viața Sfântului Paisie Aghirotul o avem de la un preot care a vrut să rămână anonim.

- Și cum ați văzut că Sfântul Paisie era un om cu har?
- Am fost să îl vizitez pe Sfântul Paisie. Am intrat curtea chiliei sale.
- Și?
- L-am putut auzii cum se ruga.
- Și cum era?

- Parcă discuta cu cineva fiindcă rugăciunea nu era un monolog.
- Cu Dumnezeu?
- Da.
- Și ce a urmat?
- **Era scăldat într-o lumină de culoare albăstrie. Mai concret, o rază de lumină albastră cobora de sus şi îl învăluia în întregime. Chiar însuşi Stareţul îmi părea mult mai mare decât era în realitate, iar faţa lui era schimbată, luminată.**
- Foarte frumos.
- Așa este.
- Și?
- Am crezut că cel din chilie nu era Sfântul Paisie dar nu mai era nimeni în chilie și am dedus că el este cel din lumină.
- Sunteți sigur?
- Da. Cu această vedenie a Sfântului a venit în sufletul meu multă pace și bucurie.[123]

Am enunțat mai sunt trei experiențe ale harului din viața Sfântului Paisie Aghioritul. Acesta fiindcă acest sfânt este mult mai apropiat de timpurile noastre. Viața și experiențele Sfântului Paisie ne spun că:
- trăirea,
- experimentarea
- și experiența harului

nu este numai un lucru al trecutului ci la fel de bine pot să devină:
- actuale,
- și reale

pentru noi pentru toți. Lumea de azi priveşte cumva cu multă nostalgie la sfinții din trecutul Bisericii Creştin Ortodoxe fără să fie că ei sunt unii care au fost oameni ca noi dar care prin:
- post,
- rugăciune
- și nevoință

au ajuns să câștige harul lui Dumnezeu. Că Dumnezeu Tatăl vrea să ne dea harul lui prin Hristos în Duhul Sfânt ne-o spune Sfântul apostol Petru: "Dumnezeul oricărui har, care v-a chemat în Hristos Iisus la slava Sa veşnică, după ce veți suferi puțină vreme, vă va desăvârși, vă va întări, vă va da putere și vă va face neclintiți" (1 Petru 5, 10). Dacă această carte va impulsiona câtuși de puțin pe cititor să își dorească să dobândească harul lui Dumnezeu credem că ea și-a atins menirea. Aceasta fiindcă de multe ori în viața noastră trebuie să simțim un anumit stimulent pentru a merge după harul lui Dumnezeu. Sperăm ca această carte să fie un astfel de stimulent.[124]

[123]Din Ieromonahul Isaac, *Viața Cuviosului Paisie Aghioritul* (București, 2005).
[124]A se vedea Anthony Coniaris, *Vitamine duhovnicești pentru intrarea sufletului. Zi de zi cu Hristos de-a lungul anului bisericesc.* vol. 1 (București, 2008).